

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLER VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÖYKÜLERİNDE SEMBOLİZM TEMASI

Yüksek Lisans Tezi

Arif Emre AĞAÇDAN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Davut ŞAHBAZ

Ankara, 2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÖYKÜLERİNDE SEMBOLİZM TEMASI

Yüksek Lisans Tezi

Arif Emre AĞAÇDAN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Davut ŞAHBAZ

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
URDU DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÖYKÜLERİNDE SEMBOLİZM TEMASI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Davut ŞAHBAZ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Asuman BELEN ÖZCAN

Doç. Dr. Davut ŞAHBAZ

Doç. Dr. Arzu ÇİFTSÜREN

Tez Sınavı Tarihi:

29/07/2024

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Davut ŞAHBAZ danışmanlığında hazırladığım “İNTİZAR HÜSEYİN’İN ÖYKÜLERİNDE SEMBOLİZM TEMASI (Ankara, 2024)” adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri kaynakçada ve metinde eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması halinde, her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

29. 07. 2024

Arif Emre AĞAÇDAN

ÖNSÖZ

Pakistan’ın yakın tarihindeki en önde gelen sembolist yazarlardan biri olan İntizar Hüseyin’in hayatını, büyüdüğü ortamı ve 1947’de yaşanan Bölünme’nin doğrultusunda oluşan edebi, sosyal ve siyasi ortamın üslubuna olan etkisini, bıraktığı izleri ve üslubunun yıllar içerisinde uğradığı değişime değinilmiştir. Bunun yanında Sembolizm Akımı’nın dünya üzerinde ortaya çıkışı ve ilerleyen yıllarda Pakistan Edebiyatı’na nasıl ve ne şekilde girdiğine, dönemin önde gelen Urdu edebiyatçılarıyla birlikte İntizar Hüseyin’in de bu akıma eserlerinde başvurmasına sebebiyet veren başlıca nedenlere dair bilgiler verilmiştir.

Ortaya çıkardığım bu tezin oluşmasında hiçbir desteğini esirgemeyen, ruhsal yönden düştüğüm her çukurda elini uzatarak beni çıkaran ve motive ederek yoluma devam etmemi sağlayan çok değerli tez danışman hocam Doç. Dr. Davut Şahbaz’a, bütün bilgi birikimiyle yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Aykut Kışmır’e, değerli bölüm başkanımız Prof. Dr. Asuman Belen Özcan’a ve bölüm hocam Öğr. Gör. Emel Siydim Başarır hocama teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca bölüm arkadaşım Yusuf Can Mucur ve bu yaşıma kadar doğrularımda ve yanlışlarımda her daim yanımda olan ve varlıklarını hissettiren biricik aileme teşekkür ederim.

Arif Emre AĞAÇDAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

BÖLÜNMENİN YANSIMASI

1.1. 1947 SONRASI SİYASİ VE SOSYAL ORTAM	7
1.2. BÖLÜNME SONRASI EDEBİ ORTAM	16
1.2.1 Fesadat Dönemi.....	25

2. BÖLÜM

URDU EDEBİYATI'NDA ÖYKÜ

2.1. KISA ÖYKÜ TÜRÜNÜN DOĞUŞU	42
2.2. ÖYKÜ TÜRÜNÜN ÖM PLANI ÇIKIŞI.....	50
2.2.1 Öykü Türünün Modernleşmesi	55

3. BÖLÜM

İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÜSLUBUNUN OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN AKIMLAR

3.1. MODERNİZM.....	57
3.2. İLERİCİ HAREKET.....	62
3.3. HALKA-İ ERBAB-I ZOUK.....	74
3.4. SEMBOLİZM.....	78
3.4.1. Urdu Edebiyatında Sembolizm	84

4. BÖLÜM

İNTİZAR HÜSEYİN

4.1. İNTİZAR HÜSEYİN'İN HAYATI	95
4.2. İNTİZAR HÜSEYİN'İN EDEBİ ÜSLUBU	115
4.3. SEMBOLİZMİN İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÜSLUBUNA ETKİSİ	151
SONUÇ	158
KAYNAKÇA.....	163
ÖZET	166
ABSTRACT	167

KISALTMALAR

Alm.	: Almanya
C.	: Cilt
Dr.	: Doktor
Ed.	: Editör
Fr.	: Fransa
İng.	: İngiltere
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
sa	: Sayı
t.y.	: Tarih yok
vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

20. yüzyıl boyunca Hindistan'da kültürel ve sosyal sorunlar, ülkenin en önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir. Bu süreçte, içsel ve dışsal etkenlerin etkisiyle Hindistan, kültürel ve toplumsal kimliğini yeniden değerlendirme ve şekillendirme arayışına girmiştir. Özellikle Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki anlaşmazlıkların artması, İngiliz sömürgeciliğine karşı büyük ayaklanmaların ve hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle, İngilizler istemeyerek de olsa Hint Yarımadası'ndan çekilme kararı almışlardır ve bu süreçte Pakistan devleti ortaya çıkmıştır. Böylece Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgelerde Pakistan devleti kurulurken, Hindular ise Hindistan'a göç etmişlerdir. Ancak, bu bölünme beraberinde büyük bir insanlık trajedisi getirmiştir.

Milyonlarca insan, yeni sınırların belirlenmesiyle birlikte vatanlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki anlaşmazlıklar ve bölünme sürecinin yarattığı karmaşa, binlerce insanın ölümüne ve milyonlarca kişinin yerinden edilmesine sebep olmuştur. Bu trajik süreç, Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlık mücadelesinin en acı yanlarından biri olarak tarihe geçmiştir.

Pakistan ve Hindistan, birbirlerine komşu olmalarına rağmen farklı sınırlar içinde yaşayan topluluklara ev sahipliği yapmak zorunda kalmışlardır. Bu durum, uzun yıllar boyunca etnik ve dini çatışmaların sürmesine ve bölgede istikrarsızlığın devam etmesine neden olmuştur. Ancak, Hindistan ve Pakistan, bu zorlu süreçten geçerek kendi yolunu çizmeye ve modernleşmeye çalışmışlardır. Bu süreçte, her iki ülke de kendi iç dinamikleriyle baş etmeye çalışırken, bölge genelinde barış ve istikrarı sağlama çabalarını sürdürmüşlerdir.

1947'deki büyük göç, sadece yerel halkı değil, aynı zamanda edebiyat dünyasını da derinden etkilemiştir. Bu dramatik olay, yıllar boyunca yaşadıkları anavatanlarını terk etmek zorunda kalan birçok edebiyatçıyı etkilemiştir. Göç eden edebiyatçılar, genellikle Lahor gibi şehirlere yönelmişlerdir. Lahor, o dönemde edebiyatın merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Göç eden edebiyatçılar, yeni yaşamlarını kurmak için Lahor'da dernekler kurmuş, çayhanelerde toplantılar düzenleyerek bir araya gelmişlerdir. Bu toplantılarda, edebi eserlerin yanı sıra siyasi ve toplumsal konular da tartışılmıştır. Şairler, yazarlar, ve sanatçılar, birbirlerine destek olmuş ve yeni bir hayata adapte olmaya çalışmışlardır.

Lahor'daki edebi ortam, Hindistan'ın bölünmesinden sonra da devam etmiştir. Bu dönemde, Hindistan ve Pakistan'da edebi çalışmalar büyük bir ivme kazanmıştır. Göç eden edebiyatçılar, yeni toplumlarına ve kültürlerine uyum sağlamak için eserlerinde yeni temalar işlemişler ve farklı deneyimlerini yansıtmışlardır. Bu süreç, Hindistan ve Pakistan edebiyatının zenginleşmesine ve çeşitlenmesine katkı sağlamıştır.

Büyük göç, edebiyat dünyasını derinden etkilemiş olsa da, aynı zamanda yeni bir başlangıcın da habercisi olmuştur. Göç eden edebiyatçılar, yaşadıkları zorluklara rağmen, yeni toplumlarında kendilerine yer bulmuş ve edebi mirasa katkıda bulunmaya devam etmişlerdir.

Bu dönemde edebiyatçıların en büyük ilham kaynağı, Hindistan'ın bölünmesi sırasında ve sonrasında yaşanan trajik olaylardır. Binlerce kişinin öldüğü, kadınların tacize ve tecavüze uğradığı, mal ve eşyaların yağmalandığı gibi çarpıcı gerçekler, yazarların eserlerinde sıklıkla işlenmiştir. Bu trajediler, yazarların duygusal ve entelektüel bilinçlerini etkileyerek eserlere yansımıştır.

Edebiyatçılar, bölünme ve sonrasındaki kaos ortamını ele alarak toplumsal adaletsizlikleri ve insanlık dramını dile getirmişlerdir. Urdu edebiyatı, bu dönemde altın

çağını yaşamıştır çünkü yazarlar, bu tarihi döneme dair derinlikli ve etkileyici eserler üretmişlerdir. Bu eserler, sadece tarihi olayları değil, aynı zamanda insanların duygusal ve psikolojik deneyimlerini de anlatarak edebiyatın gücünü göstermiştir.

İntizar Hüseyin de bu dönemin en önemli figürlerinden biridir. İntizar Hüseyin'in edebi kişiliği, bölünme ve sonrasındaki dönemin karmaşıklıklarını derinlemesine irdelemesiyle şekillenmiştir. Eserlerinde, toplumsal değişimlerin etkisi altında kalan bireylerin iç dünyalarını ve ruhsal çatışmalarını ustalıkla işlemiştir. Onun eserleri, sadece Hindistan'ın bölünmesinin travmatik etkilerini değil, aynı zamanda insan doğasının karmaşıklığını da ele almıştır.

Tezimizde, bu dönemin Urdu edebiyatına olan yansımalarını ve İntizar Hüseyin'in edebi kişiliğinin oluşmasındaki rolü detaylı bir şekilde incelenmiştir. İntizar Hüseyin'in eserlerinin ve diğer yazarların eserlerinin, tarihsel ve kültürel bağlam içinde nasıl şekillendiğini ve toplum üzerinde nasıl bir etki yarattığı analiz edilmiştir. Bu sayede, bu dönemin edebi mirası ve yazarların önemi üzerine derinlemesine bir anlayış geliştirilmiştir.

Tezimizin I. bölümünde, 1947 sonrasında yaşanan trajik olayları ve bu olayların toplumsal, ekonomik ve edebi etkilerini detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Öncelikle, bölünme sürecinin ardından yaşanan vandallık, canilik ve Müslüman halkın maruz kaldığı elim olaylara odaklanılmıştır. Bu olaylar, binlerce insanın ölümüne ve yaralanmasına neden oldu ve insanlık dışı vahşetin bir göstergesi olarak tarihe geçmiştir.

Ekonomik açıdan da Pakistan'ın yaşadığı zorluklara ve buhran ortamına değinilmiştir. Yeni kurulan ülkenin ekonomik altyapısı zayıf olması ve bölünme sürecinin getirdiği karmaşıklıklar halkın yaşamını olumsuz yönde etkilemiştir. İstikrarsızlık, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunlar, insanların günlük yaşamlarını derinden

etkilemiş ve toplumda huzursuzluğa yol açmıştır. Bunların yanı sıra, edebi olarak da Urdu edebiyatında ‘Fesadat Dönemi’ olarak adlandırılan döneme odaklanılmıştır. Bu dönemde, göç esnasında insanların yaşadığı acı olayların edebi eserlerde işlendiğini ve toplumsal travmaların sanat aracılığıyla ifade edildiği vurgulanmıştır.

Edebiyat, bu dönemde toplumun duygusal ve zihinsel olarak yaşadığı sıkıntıları ve çalkantıları yansıtarak bir tür terapi işlevi görmüştür.

1947 sonrasında yaşanan trajik olayların topluma ve bu dönemin edebiyata olan etkileri detaylı bir şekilde ele alarak okuyucuların konuya daha derinlemesine bir bakış açısı kazanması amaçlanmıştır.

II. bölümde, Urdu Nesri’nin ortaya çıkışında ve gelişiminde önemli bir rol oynayan isimlere odaklanılmıştır. Bu isimler arasında, Urdu Nesri’nin başlangıcında büyük bir etkisi olan ve Urdu edebiyatında kısa öykünün öncülerinden biri olarak kabul edilen Pirem Çand ele alınmıştır. Pirem Çand, Urdu öykü yazarlığı geleneğinin oluşmasında ve gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur.

Pirem Çand, Urdu edebiyatının en önemli hikâye yazarlarından biridir. Hem döneminin hem de sonrasındaki yazarların üsluplarının oluşmasında etkili olmuş ve Urdu hikâyeciliğinin altın çağını yaşamasına olanak sağlamıştır. Pirem Çand’ın eserleri, insanın iç dünyasını ve toplumsal çatışmaları ustalıkla işleyerek Urdu edebiyatına derinlik kazandırmıştır.

Bu bölümde ayrıca, Urdu Hikâyeciliğinin gelişimindeki faktörlere ve kısa öykünün öne çıkmasındaki özelliklere de değinilmiştir. Urdu hikâyeciliğinin evriminde dilin ve üslubun önemi, toplumsal ve kültürel etkiler, teknik ve tematik yenilikler gibi faktörleri ele alınmıştır. Kısa öykünün, duygusal derinliği ve anlatımının sade ve etkileyici yapısı nedeniyle Urdu edebiyatında önemli bir yer edinmesi incelenmiştir.

Urdu Hikâyeciliğinin önde gelen figürleri ve bu türün gelişimine katkı sağlayan unsurlar üzerine detaylı bir inceleme yapılmıştır. Bu sayede, Urdu edebiyatının zengin ve çeşitli mirasının nasıl oluştuğunu ve geliştiği anlamaya çalışılmıştır.

III. bölümde, İntizar Hüseyin'in hikâye sevgisinin oluşmasındaki ana sebepleri ele alınmıştır. Çocukluk yıllarında, İntizar Hüseyin'in edebiyatla tanışması ve hikâyeye olan ilgisinin nasıl şekillendiği incelenmiştir. Ailesinin etkisinden, çevresel faktörlerden, okuduğu eserlerden ve edebiyata olan tutkusundan bahsedilmiştir. Bu dönemdeki deneyimlerinin, İntizar Hüseyin'in ilerleyen yıllarda edebiyat dünyasında önemli bir yer edinmesine katkı sağladığı vurgulanmıştır.

Ayrıca üniversite yıllarında kurduğu arkadaşlıkların, İntizar Hüseyin'in hayatına nelerden yön verdiği açıklanmıştır. Üniversite ortamının entelektüel etkisi ve edebiyat çevreleriyle olan ilişkileri, onun yazım dünyasına olan katılımını ve gelişimini desteklemiştir. Bu dönemde edindiği deneyimlerin, İntizar Hüseyin'in edebi kariyerindeki dönüm noktalarından biri olduğunu belirtilmiştir.

Üslubunun oluşmasındaki hareketleri, akımları ve ilk öykülerini okuduğu toplulukları incelenmiştir. İntizar Hüseyin'in edebi birikimi ve okuma alışkanlıklarının, onun yazın tarzını şekillendirmede kritik bir rol oynadığı açıklanmıştır. Modernist akımların etkisi, geleneksel hikâye anlatımından farklı bir üslup ve bakış açısı geliştirmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca, İntizar Hüseyin'in ilk öykülerini okuduğu edebi toplulukların, onun edebi zevkini ve yeteneğini geliştirmesinde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir.

Bu bölümde, İntizar Hüseyin'in edebi kişiliğinin oluşmasındaki önemli etkenleri ve edebiyat dünyasındaki yolculuğunu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Hikâye sevgisinin kökenleri, üniversite yıllarındaki deneyimleri ve üslubunun oluşmasındaki faktörler üzerine derinlemesine bir analiz sunulmuştur. Bu sayede, İntizar Hüseyin'in edebi mirası ve etkisi hakkında daha kapsamlı bir anlayış geliştirmek amaçlanmıştır.

Tezimizin son kısmında, İntizar Hüseyin'in doğduğu ve yetiştiği ortamı, aile ve babasıyla ilişkisi, bu ilişkilerin onun kişisel ve edebi gelişimine olan etkisi ele alınmıştır. Babasının çoğunlukla olumsuz olduğu bazı durumlara rağmen, İntizar Hüseyin'in ailesinin desteğiyle kendisini iyi derecede geliştirmesini ve üniversite yıllarındaki idealleri kaleme alınmıştır.

Aynı zamanda, göç esnasında yaşadığı zorlukları, Lahor'da kurduğu yeni hayatı ve katıldığı edebi topluluklar incelenmiştir.

İntizar Hüseyin'in üslubunu, yazım tarzını, karakteristik özelliklerini ve dünya görüşünü anlamak için onun fikirlerine ve görüşlerine de yer verilmiştir. Eserlerindeki temaları, anlatım biçimini ve edebi tercihlerini analiz edilmiştir. İntizar Hüseyin'in eserlerinde sıkça işlediği toplumsal ve psikolojik derinlikler, onun düşünsel zenginliğinin bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında Sembolizm temasının İntizar Hüseyin'in ne denli benimsediğini ve üslubundaki belirgin etkilerinden bahsedilmektedir.

Son olarak, İntizar Hüseyin'in gezdiği ülkeler ve bu seyahatlerin onun edebi eserlerine ve dünya görüşüne olan etkisine de değinilmiştir. Farklı kültürlerle teması, onun edebi perspektifini genişletmiş ve eserlerine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Bu bölümde, İntizar Hüseyin'in kişisel yaşamı, edebi kariyeri ve katkıları hakkında kapsamlı bir inceleme yapılmıştır. İntizar Hüseyin'in yaşamından, eserlerinden ve çalışmalarından yola çıkarak, Urdu edebiyatına ve genel olarak edebiyat dünyasına olan katkılarının anlaşılması amaçlanmıştır.

1. BÖLÜM

BÖLÜNMENİN YANSIMASI

1.1. 1947 SONRASI SİYASİ VE SOSYAL ORTAM

20. yüzyıl, kültürel kimliklerin ve ulusal bağımsızlık mücadelelerinin önemli bir dönemine tanıklık etmiştir. Bu dönemde, dünya ülkeleri kendi kültürel miraslarını koruma ve güçlendirme amacıyla çaba gösterirken, Hindistan gibi ülkeler de kültürel etkilerini yayma ve kendi kimliklerini yeniden tanımlama sürecine girmiştir. Binlerce yıldır çeşitli zorluklarla mücadele eden Hindistan, toplumsal eşitsizliklerin ve dış müdahalelerin neden olduğu acı dolu bir geçmişi sahiptir. Kültürel ve sosyal sorunlar, 20. yüzyılda Hindistan'ın en önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir. Toplumsal huzursuzluklar ve siyasi baskılar, halkın yaşamını zorlaştırmış ve ulusal kimlik arayışını tetiklemiştir. Sonunda, İngilizlere karşı ulusal bağımsızlık mücadelesi hız kazanmış ve Hindistan'ın ve Pakistan'ın bağımsızlığına yönelik süreç, Hindu-Müslüman toplumunun iki ayrı devlet olma arzusunun zirve yaptığı tarihi bir dönem olarak yansımıştır. Bu süreç, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı'nın ardından İngiliz İmparatorluğu'nun zor bir dönemden geçtiği ve Hint Yarımadası ile İngiltere arasında uzun mesafelerin olması gibi faktörlerle etkilenmiştir. İngilizler, bu süreçte askeri, sosyal ve ekonomik açıdan zor durumda oldukları için, Hindistan topraklarından geri çekilme stratejisini uygulamışlardır.

Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki anlaşmazlıklar ve ayrışma isteği, 20. yüzyılın başlarında yoğun şekilde artmıştır. Din temelli bağımsızlık talepleri, özellikle Hindistan'daki Hindu ve Müslüman topluluklar arasında derin bir ayrılık ve gerilim yaratmıştır. Bu durum, Hindistan ve Pakistan'ın günümüz sınırlarının çizilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Muhammed Ali Cinnah ve Mahatma Gandhi gibi liderler, Müslümanları ve Hinduları temsil ederek, İngilizlerle yapılan görüşmelerde etkin rol

oynamışlardır. Ancak, Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki ayrılık ve bağımsızlık isteği, sınırların belirlenmesi sürecinde karmaşık bir yapı oluşturmuştur. Bu süreçte, bölgedeki Hindu ve Müslüman nüfusun da dikkate alınması gerekmektedir, bu da sınırların çizilmesini daha da karmaşık hale getirmiştir.

Sonuç olarak, Hindu-Müslüman toplumunun bağımsızlık arzusu, Hindistan ve Pakistan'ın modern sınırlarının çizilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu süreç, Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki tarihi gerilimleri ve ayrılığı derinleştirmiş ve günümüzde hala etkisini sürdüren karmaşık bir miras bırakmıştır.

Bölünme sürecinde yaşananlar gerçekten de tarihin en büyük göç mübadelesi olarak kayda geçmiştir. Hindistan ve Pakistan arasında gerçekleşen bu tarihi olay, milyonlarca insanın bir gecede mülteci durumuna düşmesine sebep olmuştur. Fiziksel olarak göç etmek zorunda kalanların yanı sıra, zihinsel olarak da göç sorunuyla karşı karşıya kalanlar büyük bir travma yaşamışlardır.

Ne yazık ki, bu mübadele süreci sırasında birçok olumsuz olay da yaşanmıştır. Hem Müslümanlar hem de Hindular arasında yağmacılık, soygun ve kadınların alıkonulması gibi insanlık dışı davranışlar gerçekleşmiştir. Bu durum, bölünmenin barışçıl bir şekilde gerçekleşmediğini ve aslında bir soykırım niteliği taşıdığını göstermektedir. Yaşanan insanlık dışı olaylara bizzat tanıklık eden Alok Bhalla, *Economic and Political Weekly* gazetesindeki bir köşe yazısında deneyimlerini şu şekilde anlatmıştır:

“Hindistan yarımadasının 1947'deki bölünmesine ilişkin anılar, hayatım boyunca aklımdan çıkmadı ve birçok kişisel, etik ve politik kararına korku damgasını vurdu. 1947-48 ayaklanmalarında tanık olduğum zulümler ve duyduğum ağrıtlar, benim kuşağımın hemen hemen herkes gibi çocukluk bilincimi zedeledi. Aslında, o yıllarda itici ve acımasız kişiler tarafından

sürekli tehdit altında hissetmeden hayatta kalabilen tek bir aile neredeyse yoktu. Dışarıda, susuzluk mızrakları ve tanrıların isimleriyle silahlanmış çeteler küçük ve acıklı kazançlar için birbirlerini öldürürken, güvenlik için karanlık bir köşeye saklanmayan neredeyse hiç kimse yoktu.’’ (Bhalla,1999, s.3119)

1947 Savaşı olayları, “Bölünme” adı altında daha barışçıl ve sempatik bir şekilde sunulsa da gerçekte yaşananlar oldukça kanlı ve trajiktir. Bu süreçte kaç kişinin hayatını kaybettiği konusunda net verilere ulaşmak zor olsa da, tahmini rakamlara göre 1946 ile 1951 yılları arasında yaklaşık olarak 9 milyon Hindu ve Sih’in Hindistan’a, 6 milyon Müslüman’ın da Pakistan’a göç ettiği tahmin edilmektedir. İsmet Çağatay’ın bu süreçle ilgili ifadesi şu şekildedir:

“Toplumsal şiddet bir sel gibi tüm kötülükleriyle geldi ve gitti, ancak arkasına bir yığın yaşayan ölü ve nefes nefese kalmış ceset bıraktı. Ülke sadece iki farklı bedene ve zihniyete bölünmemişti. Ahlaki inançlar bir kenara atıldı ve insanlık paramparça oldu. Devlet memurları ve katiplerin sandalyeleri, kalemleri ve mürekkepleri bir savaş ganimeti gibi dağıtıldı. Bedenleri sağlam olanların kalpleri parçalanmıştı. Aileler parçalandı. Kardeşlerin biri Hindistan’a, diğeri Pakistan’a gitti; anne Hindistan’da, çocukları Pakistan’da; koca Hindistan’da, karısı Pakistan’daydı. İlişki bağları paramparça oldu ve sonunda bedenleri Pakistan’a yola çıkarken ruhları Hindistan’da kaldı.’’ (Hasan, 2004, s. 105)

Bu trajik olay, Müslümanların Hindistan’dan Pakistan’a ve Hinduların, Sihlerin Pakistan’dan Hindistan’a göç ettiği büyük nüfus değişimine dair acı bir hatıra olmuştur.

Mübadele olarak adlandırılan bu süreç, Hindistan'ın bağımsızlığı ve Pakistan'ın kurulmasıyla sonuçlanan karmaşık siyasi ve toplumsal bir dönemin ürünüydü. Ancak bu insanlık trajedisinde, masum insanlar acımasız bir şekilde hedef alınmış ve öldürülmüştür.

Müslümanlar, Hindistan'da artan gerilim ve şiddet nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Ancak Pakistan'a doğru yola çıktıklarında, umdukları güvenlik ve barış yerine daha fazla şiddete maruz kalmışlardır. Lahor'daki ana tren istasyonuna varmalarıyla birlikte, acımasız saldırılarla karşılaşmışlardır. Kadınlar ve çocuklar, vahşi bir şekilde katledilmiş, bedenleri parçalanmış ve tanınmayacak hale getirilmişlerdir. Bu insanlık dışı eylemler, aslında sadece politik bir mücadelenin kurbanları olan masum insanların yaşadığı acı bir trajedidir.

Bu olaylar, Müslümanlar ve Hindu-Sih toplulukları arasındaki derin kutuplaşmanın ve nefretin bir göstergesidir. Ancak bu trajedi, sadece o döneme özgü değil; aynı zamanda insanlığın kolektif hafızasında derin yaralar bırakan bir olay olmuştur. Bu tür şiddet ve nefret, herhangi bir din veya etnik gruba yönelik olmasına rağmen tarihte defalarca tekrarlanmıştır.

Bu olayı sadece Müslümanlar lehine ele almak yanlış olur. Aynı dönemde Müslümanlar da Hindu iş adamlarının bir arada bulunduğu bir nevi lokal görevi gören *Shah-Alami Gateor* adlı bir iş merkezine saldırmışlardır. Ancak Müslümanlar lokale saldırmakla kalmamış ortalığı ateşe vermiş ve Hinduların Hindistan'a kaçmasına sebep olmuşlardır. Üstelik bu olaylar ilk akla gelen örneklerden birkaçıdır.

Bölünme sonrasında Hindistan ve Pakistan arasındaki ekonomik farklar ve dönüşümler dikkate alınması gereken bir diğer konudur. Her iki hükümet, bağımsızlıklarının erken dönemlerinden itibaren ekonomilerini birbirinden ayırmaya ve ilişkilerini düzenlemeye odaklanmıştır. Bu süreç, yeni çizilen sınırları olan iki bölgeyi

egemen ve kendi kendine yeten varlıklar haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için her iki ülke de dış ticareti ve yerli üretimi düzenlemek için adımlar atmıştır. Ayrıca, devletin ekonomik faaliyetlere katılımının yollarını keşfetmeye başlamışlardır. Bu düzenlemeler arasında ticaret politikalarının belirlenmesi, vergi rejimlerinin oluşturulması, endüstriyel politikaların belirlenmesi ve altyapı yatırımlarının yapılması gibi çeşitli önlemler bulunmaktadır. Her iki hükümet de ekonomik büyümeyi teşvik etmek, iş gücü piyasalarını düzenlemek ve sosyal refahı artırmak için çaba harcamıştır. Hindistan'ın, kıtadaki daha verimli topraklara ve sanayi oluşumuna yatkın bölgelere sahip olması, onu sanayi ve tarım alanında gelişmeye daha elverişli hale getirmiştir. Ancak, bu avantajlarının yanında gelir eşitsizliğinin artması ve sınıfsal farklılıkların ortaya çıkması gibi sorunlar da beraberinde gelmiştir.

Pakistan'da ise bölünme sonrasında kişi başına düşen gelirin dört kat artması, ekonomik olarak bir iyileşmeye işaret etmiştir. Ancak, bu dönemde gelir eşitsizliğinin artmasıyla birlikte sınıfsal farklılıklar Pakistan'da da belirgin hale gelmiştir. Zenginler daha da zenginleşirken, fakir kesimler ise giderek daha da fakirleşmiş ve sağlıklı beslenme gibi temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanmıştır. Bu durum, sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına ve toplumun genel sağlık durumunun kötüleşmesine neden olmuştur. Ancak, Pakistan'ın verimli toprakları ve tarım potansiyeli sayesinde ekonomik olarak iyileşmeye başlaması olumlu bir gelişmedir. Bu süreç, ülkenin farklı ülkelere seyahat etme imkanlarının doğmasına ve uluslararası ticarete daha aktif bir rol oynamasına olanak tanımıştır. Bu durum, Pakistan'ın ekonomik açıdan daha güçlü bir konuma gelmesine ve uluslararası alanda daha fazla tanınmasına katkı sağlamıştır.

Pakistan, Hindistan ile siyasi anlaşmazlıkların yanı sıra kendi iç karışıklıklarla da mücadele etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Sihler ve çoğunluğunu Pencap bölgesinden gelen muhacirlerin oluşturduğu iç karışıklıklar, ülkenin istikrarını tehdit etmiştir. Muhacirler genellikle Urdu diliyle iletişim kurarken, Sihler kendi dilleri olan Sindhi

dilini tercih etmişlerdir. Pakistan'ın bağımsızlığını aldıktan sonra resmi dil olarak Urdu dilinin ilan edilmesiyle, Sihler tarafından olumlu karşılanmamış ve bu durum etno-dilsel bazda gerginliklere neden olmuştur. Ayrıca, muhacirlerin sayısal olarak Sindhi halkından daha fazla olması da bu gerginliği artırmıştır. Üstelik, hükümetin önemli kanatlarında muhacir kökenli Müslümanların görev yapması, Pakistan hükümetini Muhacir ve Sindh milliyetçiliği gibi iç karışıklıklarla da uğraşmaya zorlamıştır. Bu durum, ülkedeki siyasi arenada ayrışmaların ve çatışmaların artmasına neden olmuştur.

Pakistan, bu iç sorunlarla mücadele ederken aynı zamanda dış politikada da zorluklarla karşılaşmıştır. Hindistan ile olan siyasi gerilimler ve çatışmalar, ülkenin dış ilişkilerini de etkilemiş ve bölgedeki istikrarsızlığı artırmıştır. Pakistan'ın iç karışıklıklarla mücadele etmesi, ülkenin istikrarını tehdit eden önemli bir sorundur. Bu iç karışıklıklar, etnik, dilsel ve milliyetçilik temelli çatışmaları beraberinde getirmiş ve ülkenin iç barışını zayıflatmıştır. Bu nedenle, Pakistan'ın bu iç sorunlarla etkin bir şekilde başa çıkması ve toplumsal uzlaşayı sağlaması gerekmektedir.

Bölünme sonrasında Pencap bölgesinde yaşanan yoğun şiddet, Pakistan devletinin mekanizmasını da ciddi şekilde etkilemiştir. Bölgede yaşayan Sihler, kendi topraklarını ve yaşam alanlarını korumak amacıyla huzursuzluk çıkarmış ve bu durum devlet otoritesinin zayıflamasına neden olmuştur. Bu huzursuzlukları kontrol altına almak ve yasal düzeni yeniden sağlamak için devlet, Pencap Sınır Gücü'nü kurma kararı almıştır. Pencap Sınır Gücü, bölgedeki toplumsal katliamlar sırasında geçici bir askeri güç olarak kurulmuş ve yerel halk arasındaki ayaklanmaların bastırılmasında önemli rol oynamıştır.

Ancak, bu ayaklanmaların bastırılması sürecinde kullanılan güç, tartışma konusu olmuştur. Ordu Genelkurmay Başkanı Arthur Smith, İmparatorluk Genelkurmay Başkan Yardımcısına bu durumla ilgili haftalık raporlar göndermiş ve kullanılan gücün orantılı olup olmadığı konusunda endişelerini dile getirmiştir. Bu durum, devletin iç

karışıklıkları bastırma yöntemleri ve güvenlik güçlerinin kullanımıyla ilgili ciddi bir sorunu açığa çıkartmıştır.

Bütün bunlar, Pakistan'daki iç istikrarsızlığın ve toplumsal gerilimlerin boyutlarını gözler önüne sermektedir. Devletin mekanizmalarının zayıflaması ve halk arasındaki ayrışmanın artması, ülkedeki siyasi ve sosyal istikrarsızlığı derinleştirmiştir. Bu nedenle, Pakistan'ın iç barışı ve toplumsal uzlaşının sağlanması için ciddi çabalar gerekmektedir. 12 Ağustos 1947'de Ordu Genelkurmay Başkanı Arthur Smith yılında gönderdiği bir mektupta şunları dile getirmiştir:

“Alwar Eyaletindeki durum dehşet verici. Sağda solda Müslümanlar katlediliyor ve hem bundan, hem de mahsullerin yakılmasından Devlet Birliklerinin sorumlu olabileceğinden oldukça eminiz. Misillemelerin olması kaçınılmazdır.” (Raghavan, 2012: 29)

Kurulduktan kısa bir süre sonra, Pencap Sınır Gücü'nün¹ içindeki personelin isyancılar lehinde önyargılı olduğu düşünülerek silahsızlandırıldığı bilinmektedir. Bu durum, toplumsal şiddeti önleme açısından ciddi bir sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. İsyancıların etkili bir şekilde kontrol edilmesi için hangi kurumun sorumlu olacağı belirsiz hale gelmiştir. Ancak, Pencap Sınır Gücü'nün iktidarın devrilmesinden sonra etkisini yitirmeye ve bölgedeki şiddeti önleme konusunda yetersiz kalmaya başladığı bilinmektedir. Toplumsal gerilimin artması, birlikler arasında çatışma riskinin olması ve taraflar arasında diyalog ve iş birliği sağlanamamış olması son derece endişe verici bir hale gelmiştir.

Daha sonrasında, Bölünmemiş Hint Ordusu Başkomutanı Auchinleck'in bir toplantıda yaptığı açıklama sonucunda Pencap Sınır Gücü'nün faaliyetlerinin

¹ Jeffrey, Robin, 'The Punjab Boundary Force and the Problem of Order, August 1947', Modern Asian Studies, Vol. 8, No. 4 (1974) bahsediyor.

durdurulması ve kapatılması kararı alınmıştır. Bu karar, bölgedeki durumun kontrol altına alınması ve şiddetin sonlandırılması amacıyla alınmış önemli bir adımdır.

Ancak, Pencap eyaletinde o dönemlerde yaşanan iç savaş sonucunda yaklaşık 200 bin kişinin hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Bu iç savaş, Hindu ve Müslüman topluluklar arasında yaşanan çatışmaların ve şiddetin sonucunda ortaya çıkmıştır. Ayrıca, göç esnasında yaklaşık 100 bin kadının kaçırıldığı ve ailelerinden uzak bırakılarak yeni bir yaşama zorlandığı tahmin edilmektedir. Bu durum, bölgedeki insanların yaşadığı acı ve travmayı gözler önüne sermektedir.

Pencap eyaletindeki bu iç savaş ve göç sırasında yaşanan kayıplar, Hindistan ve Pakistan'ın ayrılma sürecinde karşılaştığı en trajik olaylardan biridir. Bu tür acı olaylar, bölgedeki toplumsal gerilimi artırmış ve uzun yıllar boyunca hafızalarda derin izler bırakmıştır. Bu nedenle, bölgedeki barış ve istikrarın sağlanması için çaba harcanması ve toplumsal uzlaşının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Pakistan'ın zayıf demokratik kültürü ve parti sisteminin kökleri tarihsel olarak sömürge altında kalmalarına dayanmaktadır. Bu durum, ülkenin bağımsızlık sonrası siyasi istikrarsızlığı ve hükümet yapılarının güçlü bir şekilde oturtulamamasıyla açıklanabilir. Dönemin Cumhurbaşkanı İskender Mirza, bu zayıf demokratik yapıyı daha da kötüleştirecek bir dizi olayın başını çekmiştir.

İskender Mirza², anayasayı yürürlükten kaldırıp tüm siyasi partileri yasadışı ilan ederek ve yasama meclisini kapatma kararı alarak sıkıyönetime geçişin ilk sinyallerini vermiştir. Bu kararları alırken, halkı daha mutlu ve özgür kılacağını düşündüğü, ancak seçimlerin Pakistan'ı daha iyiye götürmeyeceği inancını taşımıştır. Sonuç olarak, 7 Ekim 1958'de İskender Mirza'nın bizzat kendisinin atadığı Muhammed Eyüb Han

² Detaylı bilgi: Wilcox, W. A. (1965). The Pakistan Coup d'Etat of 1958. *Pacific Affairs*, 38(2), 142–163.

önderliğindeki askeri bir darbe sonucunda Pakistan'daki parlamenter sistem sona ermiştir.

Bu askeri yapının amacı, bürokrasi ile iş birliği yaparak, modernleşmeyi destekleyen siyasi karışıklıklara karşı yeni bir hükümet kurmaktır. Ancak, darbenin ardından İskender Mirza da dahil birçok komutan ve siyasi kişi hapse atılmıştır. Birkaç gün sonra, 27 Ekim'de, bir grup Korgeneral tarafından İskender Mirza görevden alınmış ve yerine Muhammed Eyüb Han getirilmiştir.

Bu olaylar, Pakistan'ın siyasi istikrarsızlığı ve askeri müdahalelerin sıkça yaşandığı bir ülke olarak tanınmasına katkıda bulunmuştur. Darbe sonrası Muhammed Eyüb Han'ın iktidara gelmesiyle birlikte, ülkenin siyasi ve sosyal yapısında önemli değişimler yaşanmış ve demokratik süreçlerin yeniden kurulması için bir adım atılmıştır.

Lahor'da 1950'ler ve 1960'lar boyunca yaşanan hızlı değişimler, İntizar Hüseyin gibi birçok kişi için anlamlandırılmayan bir durum olmuştur. Bu dönemde, bölünmenin neden olduğu acılar, ızdıraplar ve travmalar hala etkisini sürdürmekte ve toplumun ruhunda derin izler bırakmaktadır. Edebi olarak altın çağ yaşansa da, siyasi açıdan aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

Pakistan'ın kurulması sonrası ortaya çıkan devlet bütünlüğü bir türlü sağlanamamıştır. Ardı arkası kesilmeyen isyanlar, darbeler ve siyasi istikrarsızlık, otorite oluşturulmasının önüne geçmiştir. Bu durum, ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan istikrarını ve gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir.

Lahor gibi büyük şehirlerde yaşayan insanlar, bu belirsizlik ve kaos ortamında günlük yaşamlarını sürdürmeye çalışırken, geçmişte yaşadıkları travmaların etkisinden kurtulamamışlardır. Her ne kadar zaman geçse de, bölünme sürecinin yarattığı acılar ve bölünmenin getirdiği ayrılık duygusu hala derinlerde hissedilmektedir.

Bölünme sırasında yaşananlar genellikle resmi anlatılarla sınırlı kalmış ve bireylerin gerçek deneyimleri ve acıları yeterince vurgulanmadığı düşünülmektedir. Resmi anlatılar genellikle ulusal birliği ve devletin kuruluşunu vurgulamaya odaklanırken, bireylerin yaşadığı trajediler ve fedakarlıklar arka planda kaldığı, özellikle okullarda bölünmeyle ilgili anlatılanların genellikle üstünkörü ve yüzeysel kaldığı görüşü de fazladır. Sadece bazı temel gerçekler ve rakamlar öğretilirken, olayın daha derin ve insan boyutlarına inilmemiştir. Bu, genç nesillerin yaşanan şiddetin gerçek boyutlarını tam olarak anlamalarını engellediği ve tarihi olayları tam olarak değerlendiremedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Bu dönemde, İntizar Hüseyin gibi yazarlar, bu karmaşık duyguları ve toplumsal gerilimi edebi eserlerinde yansıtarak, insanların yaşadığı acıları ve zorlukları dile getirmişlerdir. Bu eserler, Pakistan'ın tarihindeki önemli dönemeçleri ve toplumsal değişimleri anlamak için önemli birer kaynak olarak kabul edilmektedir.

1.2. BÖLÜNME SONRASI EDEBİ ORTAM

Bölünme süreci, sadece Pakistan halkı değil, aynı zamanda Urdu edebiyatını da derinden etkilemiştir. İntizar Hüseyin gibi birçok yazar ve şair, bu trajik dönemin getirdiği travmaları, acıları ve kayıpları yaşamıştır. Hindistan'ın bölünmesiyle beraber ortaya çıkan ayrılık, ailelerin parçalanması, yurtlarından ayrılma zorunluluğu gibi etkenler, yazarların eserlerine yansımıştır.

İntizar Hüseyin, bu zorlu süreci edebi çalışmalarında sıklıkla ele almıştır. Göç, ayrılık, yabancılaşma ve kimlik arayışı gibi temalar, onun eserlerinin temelini oluşturmuştur. Bölünme sonrası yaşanan toplumsal ve duygusal çalkantıları derinlemesine işleyen İntizar Hüseyin, okurlarına bu dönemin insanların üzerindeki etkisini anlamaları için detaylı bir bakış sunmuştur.

Bu trajik dönemin yazarlar üzerindeki etkisi, onların eserlerindeki duygu yoğunluğu görülür. İntizar Hüseyin gibi yazarlar, bu dönemin acılarını ve travmalarını unutulmaz eserlerinde işleyerek, olayların toplumsal ve kültürel anlamını gelecek kuşaklara aktarmışlardır. Prof. Dr. İbn-i Kanwal bir yazısında bu durumu şu şekilde kaleme almıştır:

“İntizar Hüseyin'in ayakları tozlu sokaklara kıyasla yeni yola uyum sağlayamadı. Onun için kurgu yazmak kendi benliğinden bir göç süreciydi ve göç her zaman yaşamı tehdit eden bir oyundu. Bu acının yazılarında öne çıkmasının ya da göçün bu yazıların kimliği haline gelmesinin nedeni de budur. Göç ile Pakistan'ın birbirinden ayrılamaz olduğunu söylemiştir. Eğer ben onu unutursam Pakistan benim için anlamsızlaşır. Gerçek şu ki İntizar Hüseyin, çoğu eserinde öyle ya da böyle bu yerinden edilmenin acısını hiçbir zaman unutamadı.” (Kanwal, 2017, s. 48)

Küçükken yetiştiği çevre kuşların cıvıladığı, çiçeklerin böceklerin iç içe olduğu, saygının, aşkın ve sevginin ön planda olduğu bir ortamdır. Büyüdüğü bu ortam üslubuna doğrudan etki etmiş ve eserlerinde de bu etkiye rastlamak mümkündür. Bu etkiyi bir röportajında şu şekilde açıklamıştır:

“Kuşların ve ağaçların varlığının her zaman iyi huylu, istikrarlı ve korunaklı bir dünyanın işareti olduğunun farkındasınız. Büyük bir yılanın, Şeşnag'ın, dünyayı başlığının üzerinde nasıl desteklediğine dair eski Hindu hikâyelerini hatırlayın. Efsanelerdeki büyük yılanlar asla tehlikeli değildir;

gerçekten zehirli olanlar toplumun küçük yılanlarıdır!’’³
(Bhalla, 2015, s.253)

Öyle ki İntizar Hüseyin, geceleri bitkilerin uyuyarak dinlendiği söylenildiği için onlara dokunarak rahatsızlık vermekten uzak durmuştur. Ayrıca Hindu ve Müslümanların sulh içerisindeki beraberliği nedeniyle içinde bir toplumsal romantizm filizlenen İntizar Hüseyin’in göç ile birlikte bu romantizmin yerle bir olduğu görülmüştür. Kendisini “Bölünmenin esiri”⁴ olarak nitelendirmiştir. Bu durumu *İctimai Tehzib aur Afsane* adlı makalesinde şu şekilde tasvir eder:

“O dönem sincaplarla, uçurtmalarla, ağaçlarla geçti. Artık ezilenlerin dünyası o kadar dar ki insan bedenine hapsolmuş durumda. Kimse bu hapishaneden kendi isteğiyle çıkamaz, içeriye başkasını davet edemez. Artık istatistik dünyasında yaşıyoruz. İşler sınırların dışında. Medeniyetin sınırları etrafımıza çizildi. Radyo ve gazeteler bu sınırın bekçileridir, onların görevi herhangi bir haberin kurguya dönüşmesi durumunda çürütücü bir açıklama yayınlamaktır. ...Şu anda yaşadığım Lahor'da ne ayağın, ne de hayal gücünün dolaşabileceği, otobüslerle donatılmış temiz, düz ve aydınlık yollar var. Otobüsler ayakların dolaşmasını, reklamlar ise hayal gücünün dolaşmasını engelliyor.”

İntizar Hüseyin’in edebi yolculuğunda farklı yazarlar ve şairlerden etkilendiği ve onların eserlerini severek okuduğu bilinmektedir. Bu isimler arasında Pirem Çand,

³ Şeşnag; Hint mitolojisinde yer çekiminden sorumlu, depremlere neden olan mitolojik bir karakter olup tüm Naga’ların (yılan şeklinde betimlenen ilah) hükümdarı olarak kabul edilir.

⁴ Pray, B. R., Hüseyin, İ., ve Memon, M. U. (1983). A Conversation Between Intizar Husain and Muhammad Umar Memon. *Journal of South Asian Literature*, 18(2), 153–186.

Kirişan Çandar, Saadet Hasan Manto ve Feyz Ahmed Feyz gibi önemli yazarlar bulunmaktadır.

Pirem Çand, Hindistan'ın en önemli yazarlarından biridir ve Hindistan toplumunun çeşitli yönlerini ve sosyal sorunları işlemeyle tanınır. İntizar Hüseyin, Pirem Çand'ın eserlerindeki sosyal eleştiri ve derin üslubundan da etkilenmiştir.

Kirişan Çandar, modern Urdu edebiyatının önde gelen isimlerinden biridir. Onun eserlerindeki duygusal derinlik ve dili ustalıkla kullanması, İntizar Hüseyin'in dikkatini çekmiştir. Kirişan Çandar toplumsal uyumun parçalandığı için eserlerine doğrudan yansıtmıştır. İntizar Hüseyin, Kirişan Çandar ile ilgili düşüncelerini *Fesadet Ke Afsanon Ka Propaganda-e Pehlu* adlı makalesinde şu şekilde dile getirmiştir:

“Kirişan Çandar'ın isyankar kurguları başlangıçta çok popülerdi. Geliştirdiği isyanlar üzerine kurgu yazma şeklindeki yarı keklik, yarı bildircin tekniği Urdu dilinde yaygınlaştı. Bu bir gelenek haline geldi. Kirişan Çandar kurgu yazarlarına bir şablon vermişti ve kurgu yazarları bu şablonu ayırım gözetmeden kullanmaya başladılar. En azından Pakistanlı kurgu yazarlarının bu şablonu kullanmadan önce çok düşünmeleri ve sonuçlarına bakmaları gerekirdi. Kirişan Çandar'ın sunduğu böyle bir modelin popüleritesinin nedenleri anlaşılabilir. Kirişan Çandar'ın yazılarının acemi yazarlara çok çekici gelen bazı özelliklere sahip olmasıdır. Bunların hem sıradan okuyucuların hem de yeni yazarların ilgisini çeken şeyler olması şaşırtıcı olmasa gerek. ...Eğer Kirişan Çandar Müslümanların acısını ve ıstırabını hissetseydi benim ya da başka bir mezhepçinin buna ne itirazı olabilir ki: Kör bir insan iki göz

ister. Ancak sorun şu ki, Kirişan andar dürüstlük ve şefkatin kanıtını sunamadı. Müslüman milletin emellerine ve ideallerine hakaret etti. Onun geçmişine, karakterine saldırdı. Kirişan andar Müslümanların yaralarına merhem sürmüyor, üzerlerine tuz serpiyor, bu tavır kabul edilemez. Edebiyat adına her şey hoşgörüyle karşılanır, ikiyüzlülük hoşgörüyle karşılanmaz.” (Hüseyin, t.y.)

Saadet Hasan Manto, keskin gözlem yeteneği ve toplumsal eleştirileriyle tanınan önemli bir kısa öykü yazarıdır. İntizar Hüseyin’in kendi yklerinde Manto’nun cesur üslubundan ve toplumsal eleştiri yapma cesaretinden etkilendiği düşünülebilir. Saadet Hasan Manto insanların içindeki karanlığı eserlerinde işlemiştir. İntizar Hüseyin, Manto ile ilgili *Fesadat Ke Aşsanon Ka Propaganda-e Pehlu* adlı makalesinde şu şekilde dile getirir:

“Manto, insanın ne vahşi ne de insan olduğu görüşündedir; sonuçta o bir insandır. ... Demek istediğim, Manto insanı bir melek anlamında değil, ateşin, havanın ve tozun inceliği olan ve bu anlamda hem yoğunluklara hem de inceliklere sahip olan bir insan anlamında ele almıştır. Manto, insan duygularının ölmediğini, bastırıldığını söylüyor gibi görünüyor.” (Hüseyin, t.y.)

Feyz Ahmed Feyz, İntizar Hüseyin’in iş hayatına başlamasında da etkili olan bir isimdir. Birlikte çalıştıkları dergilerde ve gazetelerde edebi ve politik meseleleri birlikte ele almışlar ve İntizar Hüseyin’in edebi zevkini şekillendirmiş ve eserlerindeki temaları zenginleştirmiştir.

İntizar Hüseyin'in konumu, Batı kültürüne ve yaşam tarzına körü körüne bağlanmanın yanlış olduğunu vurgulamaktadır. Ancak tamamen Batı kültürünü reddetmek de değildir. Ona göre, Batı ilmi ve edebiyatından gerektiği kadar faydalanılmalıdır. Ancak bu, kendi kültürel köklerinden ve duyarlılıklarından kopmayı gerektirmemektedir. İntizar Hüseyin, yazılarında gerçekçiliği ve kültürel duyarlılığı önemser ve bu değerlere karşı çıkmıştır.

Diğer ülkelerin edebiyatını ve tekniklerini öğrenmenin yanlış olduğunu düşünmemektedir. Ancak bu tekniklerin deneme ve uygulamada dikkatli bir şekilde kullanılması gerektiğini savunur. Ünlü İrlandalı yazar James Joyce gibi bazı yazarların, Einstein ve Freud'un rasyonalist dünya görüşlerinin etkisiyle gerçekçilikten uzaklaştığını belirtir. Ancak, İntizar Hüseyin'in belirttiği gibi, Pakistanlı yazarlar Saadet Hasan Manto, Kirişan Çandar ve İsmet Çağatay gibi ünlü kısa öykü yazarları bu görüşten vazgeçmemişlerdir. Bu yazarlar, kendi kültürel ve edebi köklerinden beslenerek, Batı edebiyatından öğrendikleriyle harmanlayarak eserlerini oluşturmuşlardır. Bu da İntizar Hüseyin'in Batı ile kendi kültürel değerlerini birleştirme ve dengeli bir şekilde kullanma fikrini desteklemektedir.

İntizar Hüseyin, bölünmenin kan dökülmesine ve insanların topraklarından sürgün edilmesine neden olduğu yeni bir dönem olarak bakmıştır. Ona göre, bu dönem, geçmişteki Müslüman göçlerinin bir devamı niteliğindedir. Bu bakış açısıyla, İntizar Hüseyin, bölünmenin anlamını ve etkilerini ayrıntılı bir şekilde ele almıştır.

Bu dönemin başlangıcını geçmişe dayandırarak, Müslümanların tarih boyunca yaşadığı göçleri ve sürgünleri de analiz etmiştir. Ona göre, bölünme süreci sadece bir dönemin sonucu değil, aynı zamanda Müslümanların tarih boyunca karşılaştığı benzer zorlukların modern bir yansımasıdır. Bu nedenle, İntizar Hüseyin'in eserlerinde bölünme ve göç teması önemli bir yer tutar ve bu konuları detaylı şekilde inceler.

Bölünme sürecinin getirdiği acıları ve travmaları vurgulayarak, İntizar Hüseyin, bu dönemin insanlar üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Bu şekilde, eserleri aracılığıyla, toplumun geçmişiyle bağlarını güçlendirerek, bölünme sonrası yaşanan değişimleri ve kayıpları anlatmıştır. *İctimai Tehzib aur Afsana* adlı bir makalesinde şu sözleri kaleme alır:

“Ben kısa öykü yazmıyorum. Sadece kaybettiklerimizi arıyorum... Ama geçmişin ateşlerini aramaya başlarsak... Kerbela savaş alanına, hatta Bedir Savaşı'na kadar ulaşılabilir... Kısa hikâye yazarı geçmişte belirli bir dönemle bağlantı kurmaz, onun tarihle ilişkisi tüm tarihle bir bağlantı içindedir.” (Hüseyin, t.y.)

İntizar Hüseyin, bölünme sırasında yaşanan trajedileri anlatmıştır. Ancak, bu trajedileri sadece zihinsel bir düzeyde değil, aynı zamanda duygusal ve insani bir yaklaşımla ele almak önemli olmuştur. Bu nedenle, İntizar Hüseyin, yazdığı öyküler aracılığıyla bu deneyimleri anlamaya ve anlatmaya çalışmıştır.

Öykülerinde geçmişteki Müslümanların yaşadığı zorlukları ele alırken, kendi duygusal ve zihinsel bağlamından da kopmamıştır. İntizar Hüseyin, bu trajedileri soyutlamak yerine, kişisel deneyimleriyle özdeşleştirmiş ve bu şekilde okuyucuya daha gerçekçi ve etkileyici bir anlatım sunmuştur.

Edebiyatı anlamak ve yorumlamak için formüllerin ve genelleştirmenin yanlış olduğunu düşünen İntizar Hüseyin, her eserin kendi içinde benzersiz bir değere sahip olduğuna inanmıştır. Ona göre, her yazarın ve her eserin, kendi benzersiz bakış açısı ve ifade tarzıyla anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle, İntizar Hüseyin, edebiyatı özgün ve kişisel bir perspektifle ele almış ve yorumlamıştır:

“Edebiyat yaratmak aşık olmak gibidir. Hem yazar hem de aşık, yaptıkları şeyleri neden yaptıklarını açıklayamıyor.” (Alam, 2016)

Pakistanlı edebiyatçılar arasında en sevdiği isimler Nasir Kazmi, Münir Niyazi ve Ahmed Muştak olarak bilinmektedir. Bu isimlerden sonra Pakistan Edebiyatı'nın geleceğini karanlık olarak görmüştür. *“Bu nesil henüz önemli yazarlar yetiştirmedir”* diyor ve ekliyor: *“Her yazar ve her toplum kısır dönemlerle karşı karşıyadır.”*

İntizar Hüseyin'in bölünme dönemine odaklanan eserleri, bazı kesimler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştiriler, eserlerinin dönemi yeterince yansıtmadığı ve bölünme sırasında yaşananların tüm gerçekliğiyle anlatılmadığı yönündedir. Özellikle Uttar Pradeş halkının yaşadığı olumsuzlukların eksik veya yetersiz bir şekilde ele alındığı ve bölünmeden önce Pakistan'da yaşayan Müslümanların karşılaştığı zorlukların görmezden gelindiği şeklinde yorumlar yapılmıştır.

Eleştirenler, İntizar Hüseyin'in eserlerinde bölünme dönemine dair daha geniş bir perspektifi yansıtmadığını ve sadece belirli bir kesimin deneyimlerine odaklandığını düşünmüşlerdir. Onlara göre, eserlerindeki anlatılar, bölünme sürecinin karmaşıklığını ve tüm toplumun yaşadığı travmaları yeterince yansıtmamaktadır. Ayrıca, göç etmemiş olan Müslüman topluluğunun deneyimlerine daha az yer verilmesi, eserlerinin dengesiz olduğu ve objektif bir bakış açısından yoksun olduğu eleştirilerine yol açmıştır.

Ancak, İntizar Hüseyin'in savunucuları, onun eserlerinin sadece belirli bir kesime odaklanmasının, bu kesimin deneyimlerini derinlemesine incelemesine ve anlamasına olanak sağladığını savunmuşlardır. Ayrıca, her yazarın kendi bakış açısını ve deneyimlerini yansıttığına ve İntizar Hüseyin'in de bunu yapma hakkına sahip olduğuna işaret etmişlerdir. İntizar Hüseyin bu yorumlara *Hamaray Ahad ka Edeb* makalesinde şöyle yanıt verir:

“Aslında mesele bir bölgeden diğerine geçmek değil, eski bir ülkeden yeni bir ülkeye göç etmek. Bazı insanlar özel trenlerle Pakistan'a gelirken bazıları kendilerini bir santim bile

kıpırdamadan yeni bir ülkeye gelirken buldu. Ayaklarının altındaki toprak artık Pakistan. Bu göç kavramını kabullenirsek, o zaman bu, dışsal bir olaydan çok manevi bir hale gelir.’’
(Hüseyin, 1983, s. 133)

İntizar Hüseyin, döneminde Pakistan’da yetişen yazar ve şairlerin sayısının sınırlı olduğunu düşünmektedir. Örneğin, Nasir Kazmi, Salim Ahmed ve Şöhret Buhari gibi isimlerin yanı sıra, diğer yazarların sürekli birbirlerini tekrar ettiğini gözlemlemiştir. Bu durum, İntizar Hüseyin’in kendini entelektüel olarak bu yazarlardan farklı görmesine neden olmuştur.

Kendisi ile diğer yazarlar arasında büyük bir fark olduğunu savunan İntizar Hüseyin, kendi yazılarının anlaşılmadığını ve anlaşılmaya çalışılmadığını düşünmektedir. Bu durumda, onun eserlerinin daha derin ve karmaşık olduğunu, diğer yazarların ise yüzeysel ve tekrara düşen yazılar kaleme aldığını düşünmektedir.

“İntizar Hüseyin Urdu edebiyatında klasikleşen söylemlerden, kalıplaşmış edebi kavramların taklidinden ve belirli bir gruba-fikir akımına ait olarak eser üretme sıkışıklığından arınmış, kendine has fikri ve kalemi olan bir yazar olarak nitelendirilir. Urdu Edebiyatı yazarlarının kesin kabul ettiği temel kavramlar İntizar Hüseyin’in keskin eleştirilerine maruz kalmış ve yazar bu yönüyle edebiyat eleştirmenlerinden çok fazla tenkit almıştır. İntizar Hüseyin’e muhalif çevrelerin en önemli eleştirisi, yazarın Batı edebiyatlarının Urdu edebiyatını şekillendirdiği ve Urdu edebiyatında hüküm sürmüş neredeyse tüm akımların Batı kaynaklı olduğu iddiasına karşı koyması ve kültürel belleğin edebiyatta kullanımında çığır açarak, Hindistan kültür ve

medeniyetinin Urdu edebiyatı ve Urdu öyküsünün gelişiminde büyük rol oynadığı dolayısıyla ön plana çıkarmasına yönelik olmuştur. İntizar Hüseyin'in Urdu öyküsünün Batı edebiyatlarında aranması gerektiği varsayılan kuramsal köklerinin, uzakta olmadığı, kadim Hint medeniyetinin kurguladığı destanları ve yerel hikâyeleri içeren edebi dünyada yeşerdiği görüşündedir.” (Şahbaz ve Kökdemir, 2020, s. 1453)

Bu bakış açısı, İntizar Hüseyin'in kendine özgü edebi tarzını ve anlatımını vurgulamaktadır. Ona göre, kendi entelektüel seviyesinin ve edebi vizyonunun diğer yazarlardan daha üstün olduğu düşüncesi, kendi eserlerini değerli kılan unsurlardan biridir. Bu nedenle, kendi edebi kimliğini koruyarak diğer yazarlardan ayrılmış ve benzersiz bir yer edinmiştir.

1.2.1 Fesadat Dönemi

Urdu edebiyatının tarihinde 1947 ve sonrasındaki insanlık dışı olaylar, sosyal ve siyasi etkilerinin yanı sıra edebiyatı da derinden etkilemiştir. Bu dönem, “Fesadat (Kargaşa) Dönemi” olarak adlandırılmış ve Göç Edebiyatı olarak bilinmiştir. Hindistan'ın bölünmesi ve ardından yaşanan terör dönemi, yazarların hayal güçlerini yeniden ateşlemiş ve Urdu edebiyatını bunalım, yenilgi ve öfke dönemine sokmuştur. Bu durumu Prof. Dr. Celal Soydan şu şekilde anlatır:

“Fesadat (kargaşa) olarak anılan bu göç dönemi, insanlık dışı olayların yaşandığı bir dönem olarak bölgenin siyasal, kültürel ve sosyal yaşamına damgasını vurdu. Öte yandan bu göçün edebiyatçılara büyük malzeme sağladığı da açıktır. Neredeyse tüm edebiyatçılar göçü konu eden olayları kaleme alır oldu. Bu dönemde yaşananlar nesir ve şiirin her türüne

konu oldu. Nitekim bu dönem Urdu edebiyatına Fesadat Dönemi adıyla geçti. Kıyım, kargaşa, çatışma gibi anlamlara gelen bu kelime, özellikle bölünme arifesi ve göç esnasındaki Hindu-Müslüman çatışma ve katliamlarını tanımlayan özel bir terim oldu. Bu dönemdeki çatışmalar, soygun ve yağmalamalar, köylerin, mahallelerin tümüyle ateşe verilmesi, terk edilmiş köyler kasabalar, bölünmüş aileler, yollarda kaybolanlar ve çeşitli insanlık dışı olaylara maruz kalanlar öykülerin temel konusu oldu.’’ (Soydan,2001, s.57)

1947’deki Hint yarımadasının bölünmesi, Urdu edebiyatını derinden etkileyen en önemli tarihi olaylardan biridir. Çünkü Urdu yazarları tarafından çok değer verilen ortak yaşam ve Hint kültürünün bileşimi kavramı ciddi bir gerileme yaşamıştır. Bu olay, yazarları kendi kültürel kimlikleriyle yüzleşmeye zorlamıştır.

Bu süreçte Rusya, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin edebiyatından en ünlü klasikleri Urdu diline çevirme işlemleri, Urdu edebiyatının zenginleşmesine büyük katkı sağlamıştır. Bu çeviriler, hem edebiyatçıların yeteneklerini geliştirmiş hem de edebiyatın genel seviyesini katkı sağlamıştır.

Yabancı klasiklerin Urducaya çevrilmesiyle, Urdu edebiyatçıları farklı üslupları ve yazım tekniklerini öğrenme fırsatı bulmuşlardır. Bu, onların edebi alanda daha geniş bir perspektif kazanmalarını sağlamış ve kendi eserlerinde daha yaratıcı olmalarına imkan tanımıştır.

Ayrıca, çevrilen eserler aracılığıyla edebiyatçıları, insan dışındaki varlıklara, özellikle de cansız varlıklara ve hayvanlara daha fazla yer verme eğiliminde olmuşlardır. Bu, edebiyatın temalarını zenginleştirmiş ve okuyuculara farklı perspektifler sunmuştur.

Öykülerdeki bu evrensel ve derin temalar, okuyucuların duygusal bağ kurmasını ve eserler üzerinde düşünmelerini sağlamıştır.

Dönemin Urdu edebiyatçıları, göç, trajedi ve ahlaki değerler gibi önemli konuları ele alma gereksinimi duymuş ve böylece edebiyatlarını zenginleştirmişlerdir. Edebiyatçılar, bu konuları ele alırken insanın iç dünyasını derinlemesine inerek insan doğasındaki çelişkileri, içsel çatışmaları ve karmaşıklıkları eleştirel bir bakış açısıyla da ele almışlardır. Göç sırasında yaşanan elim olaylar, Urdu edebiyatının önemli temalarından biri haline gelmiştir. Toplumunun köklerinden koparılması, ailelerin ayrılması, sevdiklerinin kaybı ve yabancılaşma gibi durumlar, edebiyatçıların duygusal ve düşünsel olarak içselliğe dönmelerine sebep olmuştur.

Bu süreçte, yazarların yeniden kaygılarına odaklanması, öncelikle ezilen Hindu ve Müslüman sınıflarının sosyal ve ekonomik durumunun iyileştirilmesine yönelik vurgularını benimsemeleri anlamına gelmiştir. Bölünme ayrıca siyasi olarak toplumsal nefrete ve karşılıklı güvensizliğe yol açmış ve tüm alt kıtayı kan ve kundaklamayla sarsan yaygın toplumsal isyanlara neden olmuştur. Bölünme sonrası yazarlar, insanların acil, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına ek olarak duygusal yaşamlarına da odaklanmışlardır. Bu, edebi eserlerin daha derin ve insanî bir boyuta sahip olmasını sağlamıştır. Yazarlar, kültürel zaman ve mekânı yeniden talep etme kararlılığıyla, eserlerinde bireyin sadece mevcut zaman ve sosyal sorunları değil, aynı zamanda kültürel varlığının daha geniş bağlamını da ele almışlardır. Bu da eserlerin içeriğini zenginleştirmiş ve derinleştirmiştir.

Bölünmeden önce yazarlar idealist, medeni ve belli bir amaca sahip kişilerdir. Ancak bölünme sonrası edebi ortam o kadar zehirlenmiştir ki ortada ne bir ideal ne de bir amaç kalmıştır. Bu boşluğun oluşmasıyla yazarlar kendilerince çeşitli eğilimler göstererek çeşitli kurgular yazmaya başlamışlardır. Romantizm, aşk, siyaset ve cinsellik gibi

temalar işlenmeye başlanmıştır. Kimileri toplumun çöken ahlaki yapısını ele alırken, kimileri ise bozuk ekonomiyi ve kast sistemini ele almıştır.

“Göç eden bir halkın kimliği iki grup sosyo-kültürel sistem arasında gidip gelir. Birincisi göç ettiği topluma veya millete, ikincisi ise göç ettiği yere aittir. Bu iki doğuştan ve edinilmiş kimlik kümesi arasındaki etkileşimler ve bunun sonucunda ortaya çıkan çatışmalar, kültürel tarafsız bölgeyi, diaspora yazılarının manzarasını oluşturmaktadır. Bu alanda hafıza ve unutkanlığın, başarı ve başarısızlıkların, gözyaşları ve gülümsemelerin çifte hazinesi gömülü yatmaktadır. Kısacası burada bir değil iki topluluğun yaşanmışlık deneyimi var. Bu parçalanmış aidiyet ve yabancılaşma duygusu, diasporik kurguların çoğunda görülen edebi bir kinayedir. Dolayısıyla göç teması ve onun gerektirdiği her şey -kayıp, yerinden edilmişlik, inançsızlık, olumsuzlama, öfke duygusu- bölünmenin neredeyse tüm edebi temsillerine hakimdir.” (Dubey, 2021, s. 55)

Bölünme sürecinin etkisiyle bu dönemde birçok yazar yetişmiştir. Bu yazarlar, göçün zorluklarına, kimlik sorunlarına, halkın sürgün edilmesine ve değersiz görülmesine, kültürlerinin yok edilmesine ve yalnızlaştırılmasına ilişkin konuları, şiirden kısa öyküye kadar edebiyatın her türünde ele almışlardır. Soygunlar, tecavüzler, kaçırılmalar, evlerin ve köylerin ateşe verilmesi gibi trajik olaylar, bu eserlerin başlıca tematik özelliklerinden olmuştur.

Bölünme, Hindu ve Müslüman topluluklar arasında farklı düzeylerde etki yaratmıştır. Bazıları için, bu olay sadece isyanların ve sonrasında yaşanan kanlı olayların anılarını canlandırmıştır. Ancak, özellikle Müslümanlar için, Bölünme ulusal kimliklerini ve

kültürel kişiliklerini yeniden tanımlamayı gerektirmiş ve bu nedenle önemli soruları gündeme getirmiştir. Bu nedenle, Bölünme deneyimi çeşitli yönler ve deneyimler sunmuş ve farklı yazarlar bu konuya farklı açılardan yaklaşmışlardır. Ancak, genel olarak, bu yazarların çoğu toplumsal şiddet ve ayrılık hakkında yazmıştır. Bu, Bölünme deneyiminin toplumsal hafızada en temsili yönü olarak kabul edilmiştir.

“Bölünme sonrasında yaşanan şiddet olaylarıyla ilgili olarak, Gulam Hüseyin Zülfikar şunları belirtir: ‘1857 yılındaki başarısızlık İngilizleri bu ülkenin hükümdarı yapmıştı ve 1947 dönemecine gelindiğinde buradan ayrılmak zorunda kaldılar. Ülke özgürlüğe kavuştu. Pakistan ve Bharat (Hindistan) iki özerk ülke vücuda geldi. Ancak emperyalizm buradan giderayak bile özgürlüğün tatlı suyunu zehirle bulandırmış ve iki komşu ülke arasına kandan derin bir çizgi çekmişti... Öyle nifak tohumları ekilmişti ki iki ülke bu kavgalı meselelerden ortaya çıkan şiddet tuzağına düşerek düşman olmuş, emperyalizme bir şekilde mutlaka yenilmişti. Sonra yetkilerin devriyle beraber geniş çapta göç ve şiddet ayarlanarak iki ülke arasında düşmanlık daha da genişletildi... 1857’de İngilizlerin hükümet kurması neyse, 1947’de de ayrılma oydu. Bu iki olayın oluş tarzı iki ayrı zamanda aynıydı. Fark sadece şuydu: İlk devrimde İngilizlerin eli yerli halkın kanına bulanmıştı. İkincisindeyse bu ülke vatandaşları birbirlerinin kanıyla holi oynayarak özgürlük şenlikleri yapmışlar, ellerini kendi kanlarına bulamışlardı. Emperyalizm intikamını ikincisinde de almıştı. Sadece karakter değiştirmişti. Emperyalizmin gelişi ve gidişinde hiçbir fark yoktu... 1947 Ağustos’unun öncesi bir mücadele devriydi.

Özgürlük yüce tınlı terennümdü. Dillerde bin bir çeşit haykırış vardı. Coşku ve heyecan vardı. Hedefe ulaşma arzusu vardı. Bu arzu gerçeklerle örtüşüyordu. Ülkenin bölünmesi ve bağımsızlıkla beraber katliamlar, yağmalama olayları, şeref ve namuslara el uzatma, insani değerleri yerle bir etme, geniş çapta bir göç başlamıştı. Fevkalade bir kargaşaydı. Bir yanda bir şeyler kazanmanın mutluluğu vardı, diğer yanda trajik olaylar... Kargaşa geçtiğinde yavaş yavaş kara büyü de bozulmaya başladı. İnsanların duyguları da biraz düzeldi, akıllar da çalışmaya başladı. Şuurlu insanlar bağımsızlık sevincinin yanı sıra onun sorumluluklarını da fark etmeye başlamıştı.” (Özcan, 2012, s. 132)

Müslüman yazarlar için, Bölünme deneyimi genellikle ulusal kimliklerini ve Müslüman topluluğunun yerini yeniden tanımlama süreciyle ilişkilendirilmiştir. Bu süreçte ortaya çıkan sorular, Müslüman yazarların eserlerinde sık sık ele alınmıştır. Hindu yazarlar ise genellikle Bölünme deneyimini farklı bir açıdan ele almış ve genellikle olayın tarihsel ve siyasi yönlerine odaklanmışlardır. Bölünme deneyimi farklı topluluklar arasında farklı şekillerde algılanmış ve yansıtılmıştır. Ancak, genel olarak, toplumsal şiddet ve ayrılık, bu deneyimin en belirgin ve toplumsal hafızada en kalıcı yönlerinden biri olmuştur.

Bölünme ağırlıklı tematik özellikler sunsa da yazarlar, bölünmenin neden olduğu zorlukları tüm çıplaklığıyla eserlerine yansıtamamanın sıkıntısını yaşamışlardır. Din, sınıfsal farklılık, siyasi görüş gibi kategorilere ayrılan halkı yazıya dökmek kolay olmamıştır. Ancak, 1950’ler ve 1960’ların başı, edebi ve kültürel mücadelenin zirve yaptığı bir dönem olmuştur.

Bu dönemde, yazarlar edebi eserlerinde toplumun çeşitli kesimlerini, yaşadıkları acıları ve mücadeleleri dile getirerek toplumsal sorunlara ve adaletsizliklere dikkat çekmişlerdir. Edebiyat, sadece sanatsal bir ifade aracı olmanın ötesinde, bir tür toplumsal farkındalık ve değişim aracı olarak kullanılmıştır. Bu yazarlar, eserleriyle okuyucuların vicdanlarını sarsarak, toplumsal değişim ve adalet için mücadele etmeye teşvik etmişlerdir.

İntizar Hüseyin, bu dönemde yaşanan olumsuzlukları eserlerinde işleyen önemli yazarlardan biridir. Geçmiş ve bugün arasında bir köprü kurmuş ve kaybedilen inancı yeniden kazandırmayı amaçlamıştır. Sanatı, kendini geliştirmenin ve kimliğini korumanın önemine vurgu yaparak, idealist, iyimser ve hedef odaklı bir yaklaşım sergiler.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde genellikle objektiflik ve güzellik arayışı öne çıkar. Konuları derinlemesine ele alırken, objektif gerçekliklere odaklanır ve idealist bir bakış açısıyla insanların ve toplumun potansiyelini göstermeye çalışır. Diğer yazarlar gibi konuları üstün körü yazmak yerine, derinlemesine inceler ve ideolojik düşünceleriyle uyumlu bir şekilde eserlerine yansıtır. İntizar Hüseyin ise göçün sebep olduğu tüm acıları kurgularında işlemiştir. Onun eserlerinde bu dönemin travmatik etkilerini, insanların yaşadığı acıları ve toplumsal değişimlerin yarattığı zorlukları görmek mümkündür. Bu şekilde, İntizar Hüseyin ve diğer yazarlar, Urdu edebiyatını bu zorlu dönemin ruhunu ve gerçekliğini yansıtan eserlerle zenginleştirmişlerdir.

İntizar Hüseyin'in eserlerindeki karamsarlık, şüphecilik ve başarısızlık duyguları, genellikle Bölünme deneyimine ve sonrasındaki yaşadığı hayal kırıklıklarına dayanmaktadır. Bu deneyim, onun edebi üretiminde belirgin bir etki yaratmış ve eserlerine yansımıştır. Özellikle, Bölünme gibi siyasi olaylardan esinlenen Urduca

yazıların, İntizar Hüseyin'in beklentilerini karşılamadığını görmesi, onun için bir tür başarısızlık olarak algılanmış olabilir.

İntizar Hüseyin'in edebi başarısızlıkla ilgili düşünceleri, aynı zamanda genel siyasi atmosferle de bağlantılıdır. Siyasi dünyadaki belirsizlikler, çatışmalar ve bölünmeler, onun edebi üretimini etkilemiş ve içsel bir karamsarlık duygusuyla şekillenmesine neden olmuş olabilir. Bu bağlamda, İntizar Hüseyin'in eserlerindeki hayal kırıklığı ve başarısızlık duyguları, toplumdaki genel huzursuzluk ve belirsizlikle örtüşmektedir. Edebi deneyimindeki bu olumsuz ve başarısızlık duyguları, onun içsel dünyasının ve çevresel koşulların bir yansıması olmuştur.

İdeoloji, bu dönemde yazarlar için kutsal bir çizgi olarak görülürken, İntizar Hüseyin, bu çizgiye ayak uydurmayı reddeder ve varoluşçu gerçekçi bir tarz benimsemiştir. Bu yaklaşımıyla, ilericilikten ziyade insanın iç dünyasına odaklanır ve bireysel deneyimlerin evrensel önemini vurgulamıştır.

Diğer yazarlar toplumsal mücadelesine odaklanmıştır. Yazarların Bölünme sonrası ortaya çıkan toplumsal şiddeti ele alışı, Urdu edebiyatında derinlemesine bir düşünce ve eleştiri gerektiren rahatsız edici soruları gündeme getirmiştir. Ancak, çoğu Urdu yazarı için Hindistan'ın bölünmesi ve Pakistan'ın kuruluşu daha derinlemesine bir anlam taşımamaktadır. Bu yazarlar, olayı sadece yüzeydeki siyasi ve toplumsal gerilimler olarak görmekte ve daha geniş tarihsel ve kültürel bağlamlarını göz önünde bulundurmamaktadırlar. Bölünme teması etrafında örülmüş hikâyelerin çoğu, yazarların gerçekliği anlamaya yönelik bir çaba içinde olmadıklarını, aksine daha basit veya kişisel konulara odaklanarak bu önemli tarihsel olayı ihmal ettiklerini göstermektedir. Bu yaklaşımın arkasında, yazarların tarafsız görünme isteği veya siyasi etkilerin olduğu düşünülebilir. Sonuç olarak, bu eserlerin yüzeysel ve yapay bir şekilde ele alınması, edebi üretimin derinlikten yoksun kalmasına ve önemli tarihsel dönemlerin anlaşılmasını

engelleyebilir. Bu nedenle, Urdu edebiyatındaki Bölünme temasını daha detaylı inceleyen ve bu olayların kültürel ve tarihsel bağlamını dikkate alan çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar, yazarların ve eserlerin siyasi ve toplumsal bağlamlarını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir ve Urdu edebiyatının bu önemli dönemini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmemize olanak tanır. Bu olumsuz tutum ve reddetme, Urdu edebiyatçılarının genel olarak bölünmenin yarattığı acı ve sefaleti vurgulama eğiliminden kaynaklanmaktadır. Yazarlar, Bölünmenin insanlığın derin bir acısı olduğuna inanır ve bu nedenle olaya olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşmışlardır. Ancak, bu eleştirel bakış açısı genellikle derinlemesine bir tarihsel veya rasyonel analize dayanmamıştır. Yazarlar, Bölünmenin insanlığın genel refahına zarar verdiğine inanmışlardır, ancak bu inançlarını destekleyecek somut bir tarihsel veya mantıksal argüman sunma konusunda zorlanmışlardır. Bu olumsuz tutum ve reddetme, geçici veya yüzeysel olabilir, ancak yine de Urdu yazarları arasında Bölünme döneminde yaygın bir dünya görüşünden kaynaklanmaktadır. Bu yapılanların aksine, İntizar Hüseyin insanın iç dünyasındaki karmaşıklıkları ve çatışmaları ele almıştır. Edebiyatın insanları amaca ulaşma yolunda yönlendirmek için kullanıldığına dair bu düşünce oldukça derin ve etkileyici bir bakış açısını yansıtmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca, edebiyatın insanların hayallerini, arzularını ve ideallerini yönlendirmede güçlü bir rolü olduğu kesinlikle doğrudur. Bu bağlamda, İntizar Hüseyin gibi yazarlar, kurgusal eserlerinde sıklıkla insanın içsel yolculuğunu, kimlik arayışını ve amaca ulaşma çabasını ele almışlardır. Bu şekilde, eserleri insanın evrensel deneyimlerine dokunurken, aynı zamanda kişisel özgürlük ve varoluşun anlamı üzerine düşündürür. Dr. İkbāl Afaqi, İntizar Hüseyin'i şu şekilde tasvir etmiştir:

“İntizar Hüseyin, konunun epistemolojik yorumunu, bakış açısının dışarıdan anlaşılmasını ve metaforun nesnel manipülasyonunu sürekli reddederek, yaratıcı süreçte iç mantığın önemi üzerinde ısrar etti.” (Ahmad, 2017, s. 92)

İntizar Hüseyn, Rousseau, Samuel Beckett, Alberto Moravia, Sartre gibi yazarların eserlerinden oldukça etkilenmiş ve ilhamını bu yazarlardan almıştır. İntizar Hüseyn'in eserleri, insanların fiziksel dünyanın ötesinde manevi bir yolculuğa çıkabileceklerine inanarak manevi bir keşfe davet eder niteliktedir. Onun hikâyeleri, karakterlerinin içsel zorluklarına ve manevi sıkıntılarına odaklanır ve genellikle kimsesiz, anlamsızlık içinde sıkışmış karakterlere yer verir. Bu karakterler, varoluşsal sorgulamaları ve kişisel krizleri temsil ederler ve bir bakıma insanın varoluşsal ağıtını dile getirirler.

İntizar Hüseyn'in eserlerindeki temaları oluştururken varoluşçuluktan, Doğu ve Batı kaynaklarından ve İslam bilimlerinden yararlandığı görülür. Modernite, şüphe ve kaçış gibi kavramlar, eserlerinin ana temalarını oluştururken, İslam geleneğinden gelen derin düşünce ve inanç da metinlerine yansır.

Bu dönemin yazarlarının, geçmişte yaşadıkları güzel anılar dışında ellerinde pek bir şey kalmamıştır. Ansızın bir sabah uyandıklarında, yersiz yurtsuz kalmış ve geleceğe dair umutları ellerinden alınmıştır. Geriye kalan tek şey, korku, kaygı, mutsuzluk ve geçmişe dair anılardır. Bu durum, dönemin edebi eserlerine yansır ve insanın varoluşsal krizlerini ve kaygılarını dile getirir.

Göç esnasında hem Hindu hem de Müslüman halk, iki farklı sosyo-kültürel kimlik arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Bir tarafta, doğup büyüdüğü, ailelerinin ve geçmişlerinin bağlı olduğu yerle ilişkili kimlikleri bulunurken, diğer tarafta, yeni vatanlarına ait olma arayışı içindeydiler. Bu kimlik arayışı, parçalanmışlık ve yabancılaşma hissiyle karakterize oldu. Göç teması, kayıp hissi, yerinden edilmişlik duygusu, inançsızlık ve karamsarlık gibi bölünme sırasında yaşanan tüm duyguları içerisinde barındırdı.

Hindistan'ın bölünmesi sırasında, Hindu ve Müslüman topluluklar arasında yaşanan ayrılık, insanların köklerini ve kimliklerini yeniden tanımlama ihtiyacını doğurmuştur.

Birçoğu, yaşadıkları topraklardan ayrılmak zorunda kaldıklarında, köklerinden kopma ve yeni bir ortama uyum sağlama zorunluluğuyla karşı karşıya kaldılar. Bu süreçte, kimlik bocalaması ve belirsizlik duygusu, birçok kişinin iç dünyasında derin izler bıraktı.

Göç teması, edebiyatta ve sanatta da sıkça işlenen bir konu haline gelmiştir. Yazarlar ve sanatçılar, bu duyguları ve deneyimleri eserlerinde dile getirerek, toplumun bu travmatik dönemden kaynaklanan duygusal ve psikolojik etkilerini anlamaya çalışmışlardır. Göç teması, insanın içsel dünyasına ve toplumsal bağlarına olan derin etkilerini yansıtarak, Hindistan'ın bölünme sürecinin insanlar üzerindeki uzun süreli etkilerini araştırmak için önemli bir araç haline gelmiştir.

“Her ne kadar siyasi bir olayın edebi geleneklerde bir değişikliğe yol açabileceği şaşırtıcı görünse de, Müslüman Urdu yazarlarını zamanı ayırık anlar olarak değil, kültürel bir süreklilik olarak görmeye iten şey, Hindistan'ın 1947'deki bölünmesiydi. Bölünme, Müslüman Urdu yazarlarını kendi kültürel kimlikleri sorunuyla karşı karşıya bıraktı; bu soru, hem Alt Kıta'da hem de ötesinde Müslüman tarihinin gidişatına dair temel bir farkındalık olmadan cevaplanamayacaktı. Bu yazarların kaygılarına yeniden odaklanmaları, daha önce bağlı kaldıkları, hem Müslüman hem de Hindu olmak üzere ezilen Hint sınıflarının sosyal ve ekonomik açıdan iyileştirilmesine vurgu yapan İlerici ideolojinin artık yanlış öncelikleri benimsemesi anlamına geliyordu. İlerleme Hareketi'nin teşvik ettiği "faydacı" edebiyat anlayışı, insanları acil ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına indirgedi ve onların daha az somut ama oldukça gerçek duygusal yaşamlarını görmezden geldi. Bu edebiyatın açık amacı onun

kültür dışı olmasını gerektiriyordu. Öte yandan Pakistan'ın kuruluşu, kültürel ve duygusal ihtiyaçlarını ön plana çıkaran insanların bakış açısıyla doğrulandı. Bölünme sonrası yazarların kültürel zaman ve mekânı yeniden talep etme kararlılığı, vurgularını bireyin yalnızca şimdiki ana gönderme yapan sosyal ve ekonomik sorunlarından, onun kültürel varlığının daha geniş bağlamına kaydırıldı.' (Memon, 1981, s. 73)

İntizar Hüseyin'in görüşüne göre, Pakistan'ın ortaya çıkışı, Hintli Müslümanlara bir yön, amaç ve geleceğe dair umut duygusu verirken, aynı zamanda geçmişlerini de hatırlamalarını sağlamıştır. Bölünme öncesi milliyetçi ve toplumsal farkındalık temaları ile romantik idealler, bölünme sonrasında daha fazla göç dönemi edebiyatına dönüşmüştür. İntizar Hüseyin, 1947'deki olayları, Müslüman tarihinde büyük bir yere sahip olan hicret olgusuna benzetmiştir. İntizar Hüseyin, *Hamare Ahd Ka Edeb* makalesinde, bölünme öncesi yazarlar hakkında şunları söylemiştir:

“Hicret tecrübesiyle birlikte geçmiş de çok önemli hale geldi, oysa bölünme öncesi yazarları onu faydasız bir şey olarak reddetmişlerdi. Toplumsal gerçekçiliği ifade eden bir yazıya inanıyorlardı ve toplumsal gerçekçiliğin anlamı şimdiki zamandı. Toplumun iç içe geçmiş bağlarını hayatın en büyük ve tek gerçeği olarak görüyorlardı ve bu bağların doğru sıraya göre düzenlenirse her şeyin yolunda gideceğini düşünüyorlardı. Ancak bölünmeden sonra toplumsal gerçekçilik yazımı, bugünün temsilinin yanı sıra geçmişin de bir tasviri haline geldi. Yeni yazarlar bu üslubu sanki kendilerinden bir parça kesilip geçmişe dönmüş gibi benimsiyor ve onu hayal gücüyle geri getirip bugüne dahil etmeye çalışıyorlardı. ...Ancak hicret

deneyimi, insanın görüldüğü gibi olmadığının yeni bir farkındalığını da beraberinde getirdi. İlişkileri dışarıdan çok içsel olanı kapsıyor. Ve sosyal gerçeklik özerk bir gerçeklik değildir; daha ziyade hem görünen hem de gizli gerçeklerin ve hem yeni hem de eski faktörlerin birleşiminden kaynaklanır. İki zaman dilimi yoktur; Üç vardır. Ve bu üçü ayrı gerçeklikler değil; öyle iç içe geçmişler ki, aralarında sınır çizilemiyor. İnsan şimdide nefes alır ama kökleri geçmişe uzanır. Peki geçmiş nedir? Bu soru üzerine düşünüldüğünde tarih, ırk, din, mitoloji, efsaneler, inançlar, hurafeler devreye giriyor. Bu labirent gibi bir durum. yeni yazarlar için asıl meseleyi karmaşıktırdı. Kısa süre sonra bu bir Gordion düğümü haline geldi: köklerimiz nerede? Bu karmaşık soru artık edebiyatımızın merkezi sorusu haline geldi ve hislerimizin yeni biçimini temsil ediyor.’’ (Hüseyin, 1983, s. 134-135)

Bu bağlamda, İntizar Hüseyin, Kurratülayn Haydar ve Nazir Kasmi gibi isimler, İlerici Yazarlar olarak bilinen grup, hicret olgusunu hatırlanmaya değer bir olay olarak görmüşlerdir. Bu yazarlar, halkla birlikte bu deneyimi yaşadıkları için dönemin tüm acılarını ve kederleri eserlerinde işlemişlerdir. İsimlerin işaret ettiği gibi, bölünme sırasında yaşanan insanlık dışı olayları anlatmaya çalışırken, İlericiler şiir türünü benimsemişlerdir.

1857 olaylarından önce gazel türü revaçtayken, sonrasında ilgi tam tersi yönde değişmiş ve nazım türü öne çıkmıştır. Altaf Hüseyin Hali ve Muhammed Hüseyin Azad’a göre, nazım ve şiir aynı tür olarak kabul edilmiştir. Ancak 1935 kuşağı yani İlericiler, gazeli geçmişte kalan bir tür olarak görmüş ve bölünmeden sonra düşünce yapısındaki köklü değişimlerle birlikte nazım türüyle yazmaya başlamışlardır. Bu

durumla ilgili İntizar Hüseyn *Hamare Ahd Ke Edeb* makalesinde şu sözleri dile getirmiştir:

“Gazel ve diğer eski edebi türlerin anlatım biçimi haline gelmesi bu çağda anlamlıdır. Çünkü nazım, dış etkenlerden kaynaklanan durum ve olayları ifade etmek için yaygın olarak kullanılmıştır. Ancak bu anlayıştan dolayı, insan yaşamını oluşturan veya bozan şeyin dış ilişkilerden çok içsel ilişkiler olduğu gerçeğine çok az dikkat edildi. Bu anlayışın doğurduğu karmaşık, manevi durumları anlama ve ifade etme yeteneği yoktu. Bu gelenek eski edebi formlara, özellikle de yüzyıllar boyunca hayatlarımızı inşa eden veya yıkan tüm dış ve iç olayların emanet edildiği gazellere aitti.” (Hüseyn, 1983, s. 135)

Göç deneyimi ayrıca İntizar Hüseyn ve bazı diğer Urdu yazarların eserlerinde daha yaratıcı yönlerini açığa çıkarması hususunda olumlu bir etkiye sahiptir. Bu durumla ilgili görüşlerini İntizar Hüseyn *Hamare Ahd Ka Edeb* adlı makalesinde şu şekilde kaleme almıştır:

“Çağın deneyimine yakınlığından hoşlananları ve hoşlanmayanları nasıl değiştirdiğine ve bazı şeylere karşı tutumları nasıl değiştirdiğine bakın. Bir zamanlar yazarlar topluma saldıran çıplak kılıçlar gibiydi; şimdi onlar "kayıp toplumları" özlemeye başladılar. Bölünmeden önce, ilerici olsun ya da olmasın, herkes toplumun kötülüklerinden dolayı öfkeliydi. Ancak hicret toplumun bağlarının kopmasına, farklı bölgelerin farklı kültürel çerçevelerinin dağılmasına neden oldu; kasabalar

(basti) ve şehirler (şehir) gözden kayboldu. Bu durum yazarlar ile toplum arasında uzlaşmaya neden oldu. Artık yazarlar kayıp toplumları tüm iyi ve kötü yanlarıyla sempatik bir tavırla sunmaya başladılar.” (Hüseyin,1983, s. 134)

Bölünme, İntizar Hüseyin’in yazarlık kariyerinin başlangıç yıllarına denk geldiği için, ilk eserlerinde geçmişe dair özlemlerini, inançlarını, rüyalarını, hurafeleri ve mitolojik olayları sıkça görebiliriz.

Jason Francisco’ya göre, bölünme edebiyatı, geçmişteki yaraları iyileştirme ve toplumlar arasındaki sorunlu ilişkileri onarma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, bölünme odaklı yaratıcı yazıların çoğunda geçmişe duyulan özlemle doğrudan bağlantılı bir nostalji duygusu bulunur. Bu durumu İntizar Hüseyin şu sözlerle değerlendirmiştir:

“Kültürel bütünlük ortadan kalktığında, bir kurgu yazarı kolektif duygunun sözcüsü olmak için daha çok çaba harcamak zorunda kalabilir. İç dünyanın derinliklerinde, kültürel yaşamdaki ve duygusal hareketlerdeki farklılıklara rağmen, insanları birbirine bağlayan duyguların, ideallerin, özlemlerin ve kalıtsal biçimlerin ortak olduğunu keşfetmelidir. Bu ortak noktalardan biri de geçmişin mirasıdır.” (Gazali,2017, s.138)

İntizar Hüseyin, geçmişin anılarına sıkı sıkıya bağlı olan karakterlerin zihinlerindeki kaygı, şüphe ve korku gibi duyguları ustalıkla işler. Bu duygular, yeni bir kurgusal evrenin inşası için bir tür sermaye olarak görülmektedir. Ancak, bu noktada önemli bir ayrım vardır: İntizar Hüseyin’in bu yaklaşımı, psikanalizin önde gelen isimlerinden Freud’un etkisinden ziyade, onun öğrencisi Jung’un kolektif bilinçdışı teorisinden etkilenmiş gibi görünmesidir. Eserlerinde, Freud’un psikanalizinde vurgulanan bireysel bilinçdışı yerine, Jung’un kolektif bilinçdışı kavramı daha belirgin bir şekilde ortaya

çıkılmaktadır. Bu, karakterlerin ve olayların sadece kişisel deneyimlerden değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel geçmişin derin katmanlarından da etkilendiğine işaret etmektedir.

Nostalji ağırlıklı eserler herkes tarafından kabul görmemiştir. Bölünme öncesini yaşamış ve daha önce bu kadar karmaşık bir durumla karşılaşmamış yazarlar, insanların evlerinden ve köklerinden edilerek altüst olmalarını, geçmişi adeta bir cennet gibi hatırlayıp bölünme döneminin acı gerçekleriyle yüzleşmelerini sıkça dile getirmişlerdir. Dolayısıyla, bölünmenin ve getirdiği kopuşun, muhacir anlatılarında uyandırılan nostaljinin merkezinde yer aldığı gibi, diğer geçmişlere ve hatırlanan veya hayal edilen ütopyalara yönelik bir kayıp ve ağıt duygusu, Müslüman edebiyatının birçok eserinde yaygın olarak görülmüştür.

Bölünme öncesi ve sonrasındaki gelişmelerle birlikte yazarlar giderek göç temasını ana temaları haline getirmişlerdir. Bu dönemin önde gelen isimleri arasında Kurratülayn Haydar, A. Hamid, Nazir Kasmi ve İntizar Hüseyin bulunmaktadır. Bu yazarlar, bölünme sırasında yaşanan olumsuz ve talihsiz olayları sadece yüzeyde ele almamış, aynı zamanda olaylara daha içsel bir bakış açısıyla yaklaşmışlardır.

Onların eserlerinde, göçün yalnızca fiziksel bir değişim olmadığı, aynı zamanda kişisel, duygusal ve kültürel bir dönüşümü de beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu yazarlar, karakterlerinin iç dünyalarına odaklanarak, bireylerin göç sürecinde yaşadıkları duygusal karmaşayı ve kimlik arayışını derinlemesine incelerler. Böylelikle, göç teması sadece dışsal olaylara değil, aynı zamanda insanın iç dünyasına da ışık tutar. Bu yazarlar, bölünme döneminin getirdiği travmatik deneyimleri ve kimlik bunalımlarını anlatırken, insanın ruhsal derinliklerine inerler ve insanın evrensel duygularını ve deneyimlerini ele alırlar. Bu şekilde, göç teması, sadece belirli bir tarihsel olayın ötesinde, insanın evrensel deneyimleriyle ilgili derin bir anlam taşır.

İntizar Hüseyn, Pakistan'ın tüm Urdu kurgu yazarları arasında belki de Alt Kıta'daki Müslüman tarihinin akışı konusunda en bilinçli olanıdır. Eserlerinin hemen hemen hepsi, onun bu tarihle ve bu tarih içindeki Müslüman kültürünün karakteriyle olan daimi meşguliyetini yansıtmaktadır. Ancak, onun öykülerinin Urdu edebiyatında öne çıkmasının sebebi, güncelliğinden ziyade, olağanüstü sanatsal duyarlılığı ve tarihsel farkındalığıyla öykülerini sanatın ilk ve en önemli eseri haline getirmesidir.

İntizar Hüseyn'in eserlerindeki derinlik ve incelik, sadece olayların yüzeyine değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel bağlamlarına da nüfuz etmesiyle belirginleşir. Ancak, bazı eleştirmenler, onun Bölünme öncesi Hint-Müslüman tarihi, Bölünme ve Pakistan'ın yaratılışına yönelik tutumunda bir miktar belirsizlik olduğunu düşünmektedir. Bu belirsizlik, bazen eleştirilse de, İntizar Hüseyn'in eserlerindeki derinlik ve incelik, bu konuları ele alma şeklindeki hassasiyetinden kaynaklanabilir.

İntizar Hüseyn'in eserlerinin, tarihsel olaylar ve kültürel dinamiklerle derinlemesine etkileşim içinde olduğunu görmek, onun edebi önemini artırır. Onun eserleri, sadece bir dönemin yansıması olmanın ötesinde, genel insan deneyimine ve insanlık tarihine derinlemesine bir bakış sunar. Bu nedenle, İntizar Hüseyn'in eserleri, sadece kendi zamanının değil, gelecek kuşaklar için de anlamlı ve etkili olmaya devam edecektir.

2. BÖLÜM

URDU EDEBİYATI'NDA ÖYKÜ

2.1. KISA ÖYKÜ TÜRÜNÜN DOĞUŞU

Kısa öykü, Batı edebiyatının en modern ve etkileyici türlerinden bir tanesidir. Bilinen ilk Urdu kısa öykü *Söz-e Vatan* 1909 yılında yazılmış olsa da Urdu kısa öyküsünün kökeni, modern Hindistan'ın en önde gelen kurgu yazarlarından biri olan Pirem Çand'a dayanmaktadır. Pirem Çand, hayal dünyasının sınırlarını aşarak insan varoluşunun karmaşıklığına ve gerçekliğine dair derinlikli bir bakış sunmuştur. Urduca ve Hintçe kurgunun saygın ve güçlü bir temsilcisi olarak kabul edilen Pirem Çand'ın eserleri, toplumun çeşitli kesimlerinden karakterlerin ve olayların iç içe geçtiği gerçekçi tablolar sunmaktadır. Eserleri, insanın iç dünyasını ve toplumsal yapının derinliklerini keşfederken, aynı zamanda evrensel insan deneyimlerine ve duygularına da odaklanır. Onun kısa öykülerinde, insanların hayatlarındaki çatışmalar, umutlar, korkular ve hayal kırıklıkları ustalıkla işlenir.

Pirem Çand, kısa öykülerinde çağdaş yaşamın gerçeklerini ustalıkla işleyerek okuyucularını hayalperestlikten uzak, sıradan insanların yaşadığı varoluş mücadelesine odaklanmaya çağırmıştır. Eserlerinde estetizmin gölgesinde değil, gerçek yaşamın içinde var olan insanların hikâyelerini anlatmıştır. Onun eserlerinde fikirler ikinci planda kalmıştır, çünkü önceliği insanın kendisidir. Pirem Çand için, kısa öykünün ölçüsü ve amacı insanın kaderini ve yaşamını anlatmaktır.

Onun tarzı, gerçekçilikle idealizmi ustalıkla harmanlamasıyla öne çıkmıştır. Eserlerindeki karakterler ve olaylar gerçekçi bir temele dayanırken, bu gerçekliğin içinde insanın idealist yanını da yansıtmıştır. Pirem Çand'ın eserleri, insanın içsel çatışmalarını, umutlarını ve hayal kırıklıklarını işleyerek okuyucularıyla derin bir bağ

kurmuştur. Bu yönüyle, hem gerçekçi bir bakış açısına sahip hem de insanın iç dünyasındaki idealizme değer veren bir yazar olarak tanınmıştır.

Pirem Çand, eserlerinde sadece bireylerin yaşadığı acıları değil, aynı zamanda Hindistan toplumunun genelindeki haksızlıkları ve adaletsizlikleri de ele almıştır. Sömürgeciliğin ve toplumsal ayrımcılığın gölgesinde yaşayan insanların yaşadığı acıları gözler önüne sererken, onların iç dünyalarına da derinlemesine bir bakış sunmuştur. Bu sayede, okuyucuları sadece dış dünyanın gerçeklerine değil, aynı zamanda insan ruhunun derinliklerine de yolculuğa çıkarmıştır.

Pirem Çand'ın eserlerindeki karakterler, sadece kurgusal figürler değil, aynı zamanda toplumun temsilcileridir. Onun gözünde, sefalet içindeki bir köylü veya kentli, sıradan bir insanın ötesinde bir anlam taşır; onlar, Hindistan'ın sosyal ve politik dokusunun birer parçasıdır. Eserlerindeki kahramanlar, sadece sefil bir hayatın kurbanları olarak değil, aynı zamanda direnişin ve umudun sembolleri olarak da görülürler. Onların hikâyeleri, hem toplumsal değişimin hem de bireysel dönüşümün öyküleridir.

Pirem Çand'ın eserlerindeki derin insanlık teması, sadece Hindistan'ın değil, tüm insanlığın ortak bir dili haline gelir. Onun öyküleri, sınırları aşan evrensel bir nitelik taşır; çünkü insanın acıları, umutları ve mücadeleleri her coğrafyada benzerlik gösterir. Bu nedenle, Pirem Çand'ın eserleri sadece bir ulusun değil, tüm insanlığın kültürel mirasının bir parçası olarak kabul edilir. Eserleri sadece çağdaş Hindistan'ın sosyo-politik gerçeklerini değil, aynı zamanda evrensel insanlık değerlerini de yansıtır. Onun kaleminden çıkan her öykü, insanın onurunu, değerini ve mücadelesini kutlar; böylece, okuyucularını sadece düşünmeye değil, aynı zamanda harekete geçmeye de teşvik eder.

Sonuç olarak Urduca kısa öykülerin farklı yönlere dallanması, Pirem Çand'ın çalışmalarının derinliği ve çeşitliliğiyle doğrudan ilişkilidir. Onun eserleri, toplumsal

adaletsizliklerden bireysel mücadelelere, aşkın gücünden aile ilişkilerine kadar geniş bir yelpazede konuları ele alır. Bu çeşitlilik, Urduca kısa öykü geleneğinin zenginliğini ve derinliğini yansıtmıştır.

Urdu edebiyatı da zamanla bu modern türü benimsemiş ve kısa öykü yazma sanatını özümsemiştir. Urduca kısa öykü, sosyal gerçekçilik ve diğer Batı edebi akımlarının etkisi altında gelişmiştir. Bu akımlar, Niyaz Fatihpuri ve Mecnun Gorakpuri gibi romantik yazarların eserlerine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Dönemin önemli isimleri arasında Secad Haydar Yıldırım, Celal Kadvayi, Hamid Ali Khan, Saadat Hasan Manto ve diğerleri bulunmaktadır. Bu yazarlar, Türk, İngiliz, Rus, Fransız ve Bangladeşli yazarların en iyi eserlerini Urduca'ya çevirerek, Urdu okuyucularının Batı edebiyatının zenginliğinden yararlanmasını sağlamışlardır. Özellikle Çehov, Maupassant, Tolstoy ve Oscar Wilde'nin eserleri, Urdu kısa öykü yazarları üzerinde büyük bir etki yaratmıştır.

Maupassant ve Çehov, modern kısa öykünün öncüleri olarak kabul edilir. Maupassant, bedenin gerçekliğini yansıtırken, Çehov ise ruhun gerçekliğine odaklanmıştır. Her ikisi de hem Batılı hem de Urduca kısa öykü yazarları üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Maupassant'ın somut gerçekliğe odaklanmasıyla birlikte, Çehov soyut gerçekliği okuyuculara sunmuştur.

Bu etkiler, Urdu kısa öykü geleneğinde derin izler bırakmıştır. Urduca kısa öykü yazarları, Maupassant ve Çehov'un tarzlarını benimseyerek ve geliştirerek kendi eserlerini oluşturmuşlardır. Bu sayede, hem Batı edebiyatında hem de Urdu edebiyatında kısa öykü, modern dünyanın karmaşıklıklarını ve insanın iç dünyasını derinlemesine keşfetme imkanı sunmuştur.

Beydi, Hasan Askari ve Gulam Abbas gibi yazarların eserlerinde, onların üslubunun izlerini görmek mümkündür. Bu yazarlar, duygusallıktan kaçınarak, daha çok nesnel bir

bakış açısıyla yazmışlardır, ancak bu nesnellik içinde bir sempati ve anlayış barındırmışlardır. İnsan doğasını ve onun karmaşıklığını, çeşitliliğini ve çok yönlülüğünü derinlemesine anlamışlardır. Eserlerinde, toplumsal ve psikolojik portreler çizerek insanın iç dünyasını derinlemesine irdelemişlerdir. Karakterlerinin duygularını ve düşüncelerini incelerken, insanın iç çatışmalarını ve karmaşıklıklarını aktarmışlardır. Bu yazarlar, toplumsal ve bireysel konuları ele alırken, insanın içsel ve dışsal dünyasını ustalıkla birleştirmişlerdir.

Ayrıca, Beydi, Hasan Askari ve Gulam Abbas gibi yazarlar, dil ve üslup konusunda da özgün bir yaklaşım benimsemişlerdir. Sade ve etkileyici bir dil kullanarak, okuyucuları eserlerinin içine çekmeyi başarmışlardır. Anlatım teknikleri ve dikkat çekici hikâye kurgularıyla da dikkat çeken bu yazarlar, okuyucuları etkilemeyi ve düşündürmeyi amaçlamışlardır. Bu yazarlar, eserlerinde insan doğasını derinlemesine anlamaya çalışmışlar ve bu anlayışlarını okuyucularına aktarmışlardır. Nesnel bir bakış açısıyla yazmalarına rağmen, eserlerinde insanın karmaşıklığını ve çok yönlülüğünü yansıtarak, edebiyata önemli katkılarda bulunmuşlardır.

1936'dan sonra, Urdu hikâyeciliğinde yeni bir dönem başlamış ve kısa öykü yazarları arasında belirgin bir ayrışma yaşanmıştır. Bu dönemde, Racandar Singh Beydi, Kirişan Çandar ve Ahmed Nedim Kasmi gibi döneminin önde gelen yazarları, sosyolojik öykülerin üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu yazarlar, toplumsal yapıyı, sınıf farklarını, adaletsizlikleri ve diğer sosyal meseleleri ele alarak okuyucularına derinlikli bir bakış sunmuşlardır.

Diğer yandan, Saadet Hasan Manto ve İsmet Çağatay gibi yazarlar ise cinsellik ve psikolojik öykülerde öne çıkmışlardır. Bu yazarlar, insan psikolojisinin karmaşıklığını ve cinselliğin toplumsal ve bireysel dinamiklerini cesurca ele almışlardır. Hikâyelerinde

genellikle gerçekçi bir yaklaşım benimseyen bu yazarlar, toplumun tabularını yıkmaya ve insan doğasının derinliklerine inmeye cesaret etmişlerdir.

Her iki koldaki yazarlar da kendi tarzlarında önemli ve etkili eserler vermiştir. Sosyolojik öykü yazarları, toplumsal değişimleri ve sorunları ele alarak okuyucularıyla empati kurmayı ve düşündürmeyi amaçlamışlardır. Öte yandan, cinsellik ve psikolojik öykülerin yazarları, insanın iç dünyasının karmaşıklığını ve tabuları cesurca sorgulamışlardır.

Bu farklılık, Urdu hikâyeciliğinin zenginliğini ve çeşitliliğini gösterirken, aynı zamanda dönemin toplumsal ve kültürel dinamiklerine de bir yansıma sunar. Her iki kolun yazarları da kendi alanlarında önemli katkılar yapmış ve Urduca kısa öykü geleneğinin gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

Dönemin en büyük kısa öykü yazarlarından biri olarak gösterilen İntizar Hüseyin'e göre kısa öykü yazarları genellikle gerçekliğin ve monotonluğun içine dalarak insan ilişkilerini, toplumsal dinamikleri ve yaşamın karmaşıklıklarını irdelemeye eğilimlidirler. Ayakları yere sağlam basan bir yazar, gözlem yeteneğini ve detaylara olan duyarlılığını kullanarak okuyucuya derinlikli bir deneyim sunar. Gerçeklikle sıkı sıkıya bağlı kalarak, okuyucuyu tanıdık ve inandırıcı bir dünyaya çekerler.

Şairler ise genellikle hayal gücünün ve duyguların peşinde koşarlar. Onların dünyası, sıradanlığın ötesine geçer; imgelerle, sembollerle ve dilin derinliklerine dalışla şekillenir. Biraz yerin üstünde uçan bir şair, gerçekliği sınırlamadan, onu dönüştürerek ve yeniden yorumlayarak ifade eder. Monotonluğu kırarak, insanın iç dünyasına, duygularının derinliklerine ve evrensel sorulara doğru bir yolculuğa çıkarır.

Bu düşünce, her türün kendi özgünlüğünü ve değerini vurgular. Kısa öykü, nesnel gerçekliği ve insan ilişkilerini ele alırken, şiir daha soyut, duygusal ve sembolik bir

ifade aracı olabilir. Her ikisi de farklı okuma deneyimleri sunar ve edebi dünyanın zenginliğini oluşturan bu çeşitliliğin önemini vurgular.

Kısa öykü yazarlarının yaşadığı ve deneyimlediği olayların gerçeklikten ayırtılamayacağını lakin şiirde bu durumun göz ardı edilebileceğini düşünmektedir. Kısa öykü yazarlarının insani ilişkileri ve toplumsal dokuyu hiçe sayamayacağını, soyutlamayı bir yere kadar yapabileceğini dile getirir. Enver Secad ve onun gibi şairlerin şiirden kısa öyküye yönelmesini bu şekilde yorumlamıştır. “*Bigra gavaiya marsiya khvan*”⁵ diyerek de bir nevi eleştirisini dile getirmiştir. İntizar Hüseyn, *Dedh Baat Apne Afsaane Per* adlı makalesinde kısa öykü yazmasına ilişkin şu sözleri kaleme almıştır:

“Nasır Kazmi'nin söylediği bir şeyi hatırladım. İyi bir yazar nerede duracağını bilen kişidir. Doğru söylemiş. Yazarın iyiliği de kötülüğü de buradan bilinir. Kötü bir yazar, konu bittikten sonra devam eden kişidir. Yazarken en çok korktuğum şey hikâyeyi bitirip anlatıma devam etme düşüncesi. Bu yüzden yaymaktan çok derlemeyle ilgileniyorum. Belki de bu yüzden kalın romanlar yazamıyorum.” (Hüseyn,1981)

Modern kısa öykü tarzında eserler çıkaran yazarlar eski günlere -buna 1857 İsyanı ve 1947 Bağımsızlık Mücadelesi de dahil- olan hassasiyeti ve duyarlılığı işlerken eski tabuları yıkmış ve yepyeni bir sayfa açmışlardır. Bahsettiğimiz bu yazarlar halkı birleştirici ve bilinçlendirici bir tarz benimsemişlerdir. Eski tarzdan yeni tarza geçişi Ali Haydar Mulk şu şekilde değerlendirmiştir:

“Sembolik hikâye toplumda var olan tabuların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir sebep de şudur: Her

⁵ Türkçesi; Kötü şarkıcı ağıt şarkıcısı olur.

şey mükemmeliyete ulaştıktan sonra biçimde bozulmaların meydana gelmesi kaçınılmaz olur. Şartlar değişime uğramıştır. Geleneksel hikâye Pirem Çand ile başlayıp Manto ve Beydi'ye kadar ulaşana dek yeterince şöhret elde etmişti. Dolayısıyla artık değişim kaçınılmaz idi. Yeni hikâye yazarlarının kendilerine yeni bir yol açmaktan başka çareleri yoktu.”
(Durgun,2013, s. 72)

Genel olarak toparlamak gerekirse Urdu öyküsünün gelişmesinde İngiliz ve Avrupa edebiyatı, Urdu edebiyatını direkt veya endirekt bir şekilde etkilemiştir. Çeviri yolu bunun en basit örneğidir. Bu çeviriler, yalnızca kısa öyküyü Urdu edebiyatına kazandırmakla kalmadı, aynı zamanda onun başarılı ve olgun bir edebiyat türü olarak gelişmesine de yardımcı oldu. İngilizce, Amerikan, Avrupa, Rus ve Arap edebiyatından yapılan çeviriler, Urduca edebiyatın kapsamını genişletti ve yazarların vizyonunu zenginleştirdi.

Bu çeviriler, dünyanın dört bir yanındaki yabancı çağdaşları tarafından uygulanan yeni yazma tekniklerini tanıtarak Urdu yazarlarının yazma becerilerini geliştirdi. Özellikle kısa öykü türünde, Batı edebiyatından yapılan çeviriler, anlatım teknikleri, karakter geliştirme ve hikâye kurgusu gibi alanlarda Urdu yazarlarına ilham verdi ve onların eserlerini zenginleştirdi.

Urduca hikâye, İngilizce, Amerikan, Avrupa, Rus ve Arap kurgularının çevirmenlerine ve çevirilerine çok şey borçludur. Bu çeviriler, sadece Urduca yazarlara yardımcı olmakla kalmadı, aynı zamanda sıradan bir Urduca okuyucunun etrafındaki dünya hakkında daha bilinçli olmasını sağladı. Okuyucular, farklı kültürlerden gelen hikâyeleri ve karakterleri tanıma fırsatı buldukları için, daha geniş bir bakış açısı kazandılar ve dünya edebiyatıyla daha derin bir bağ kurabildiler.

Bu çevirilerin etkisi, Urduca edebiyatın gelişiminde ve zenginleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yabancı edebiyatın çeşitliliği ve zenginliği, Urduca edebiyatın evrensel bir boyuta ulaşmasına ve okuyucuları farklı dünyaları keşfetmeye teşvik etmiştir. Bu nedenle, İngiliz ve Avrupa edebiyatından yapılan çeviriler, Urdu edebiyatının evriminde dönüm noktalarından biri olmuştur. Endüstriyel, tarımsal, felsefi, psikolojik, sosyal ve politik alanlarda kaydedilen ilerleme ve gelişme, yapılan tercüme aracılığıyla Urdu edebiyatına aktarılmıştır. Bu etki nedeniyle, Urduca kurguda Varoluşçuluk, Marksizm, Psikanaliz, Empresyonizm, Ekspresyonizm ve Sürrealizm gibi farklı felsefi ve edebi akımların izleri görülmeye başlamıştır. Bu çeviriler, özellikle kısa öykü türünde, Urdu edebiyatının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

Maupassant, Çehov, Maugham, Lawrence gibi Batılı yazarların eserlerinin Urdu edebiyatı üzerinde özel bir etkisi olmuştur. Bu yazarlar, modernist çizgiyi takip eden ilerici Urdu yazarları için önemli bir ilham kaynağı olmuştur. İlerici yazarlar, dışsal zorba koşulları ve içsel benliğin yaşadığı sıkıntıları vurgulamışlar, ancak insanın kaderi konusunda karamsar değillerdir. Onlar, sürekli mücadele yoluyla bir değişim yaratmayı ummuşlar ve insanı, kendisini sömüren kapitalist ve feodal toplumda onurlu ve önemli bir varlık olarak göstermişlerdir. Ayrıca, Marksistlerin düzeni değiştirme ilkesine de inanmışlardır.

Modernist yazarlar, toplum, aile ve grup üzerindeki artan aşırı vurguyu düzeltmeye çalışmışlar ve bireysel benliğe ve onun içsel süreçlerine odaklanmışlardır. Bu da Urdu edebiyatının evriminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Genel olarak, yapılan tercüme sayesinde, Urdu edebiyatı çağdaş düşünce ve edebiyat akımlarından beslenmiş, zenginleşmiş ve evrensel bir boyuta ulaşmıştır. Bu sayede, Urdu edebiyatı daha geniş bir kitleye hitap ederek toplumsal ve kültürel anlamda önemli bir rol üstlenmiştir.

2.2. ÖYKÜ TÜRÜNÜN ÖM PLANI ÇIKIŞI

Hint Alt Kıtası'nda öykü türünün kökleri, yüzyıllara dayanan zengin bir geçmişe sahiptir. Bu türün başlangıç noktasına bakıldığında, Hintli edebiyatçıların batı kültürüne, geçmişine ve edebiyatına olan ilgisiyle şekillendiği görülmektedir. Batılı romanların ve hikâyelerin Hint kıtasında okunmaya başlamasıyla birlikte, yeni akımlar, teknikler ve edebi hareketler ortaya çıkmıştır. Ancak, öykü türünün dünya edebiyatındaki ilk çıkışının kesin bir şekilde Batı merkezli olduğunu söylemek zor olsa da, Urdu edebiyatına etkisi açık bir şekilde Batı eserlerinden kaynaklanmıştır. Yazarlar, sadece kendi dil ve kültürlerinden değil, aynı zamanda diğer dillerden de birçok romanı Urduca'ya çevirerek edebiyatlarına zenginlik katmışlardır. Bu çeviriler, farklı kültürlerin ve düşünce akımlarının Urdu edebiyatına entegrasyonunu sağlayarak, eserlerin çeşitliliğini ve genişliğini artırmıştır.

Doğu ve Batının toplumsal yapılarına baktığımızda, Doğu kültüründe maneviyat ve içsellik ön plandayken, Batı'da ise daha materyalist bir ortam hakimdir. Bu nedenle, öykü türü Doğu'da, Batı'dan daha çok ilgi görmüştür. Hint Alt Kıtası'nda, hikâyelerin derin anlamlar taşıması ve manevi değerlere odaklanması, insanların duygusal ve ruhsal tatminini sağlamış ve bu türün popülerliğini artırmıştır.

Doğu kültüründe öykü anlatıcılığı uzun bir geleneğe dayanırken, Batı'da bu geleneğin daha az gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu durum, Hint Alt Kıtası'nda öykü türünün Batı'ya kıyasla daha fazla ilgi görmesini sağlamıştır. Hindistan edebiyatında öyküler, sadece eğlence amaçlı değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel mesajlar ile doludur. Bu nedenle, Hindistan öyküleri, sadece eğlenceli değil, aynı zamanda düşündürücü ve öğretici nitelikleriyle de dikkat çekmektedir.

“Batıda hikâye yazarlığında iki temel ekol vardır. Bunlardan biri Maupassant, diğeri de Çehov'dur. Her iki yazarın da eserleri İngilizceden Urdu diline tercüme edilmiştir.

Hikâyelerindeki karakterleri doğulu olduğu için bunlardan Çehov'un etkisi Maupassant'a göre daha fazladır. Maupassant'daki gibi gerçekçilik burada mümkün değildi. Çehov, bazı Urdu hikâye yazarları için adeta karanlıkta yol gösteren bir fener vazifesi görmüştür. Ondaki maneviyat ve psikolojik düşünceler edebiyatçılarımızı derinden etkilemiştir.”
(Durgun, 2013, s. 60)

Öykü türünün Urdu edebiyatıyla tanışması, 20. yüzyılın başlarında oldukça popüler olan *Panç* ve *İntihab-ı La Cevab* dergilerindeki İngilizceden Urdu diline çevrilerek gerçekleşmiştir. Bu dönemde, İngiliz, Fransız ve Rus edebiyatından da birçok roman ve öykü Urdu diline çevrilmiştir. Bu çeviriler, Hint Alt Kıtası'ndaki hikâye türünün gelişimine ve popülerleşmesine önemli katkılar sağlamıştır.

Bu dönemde yapılan öykü incelemeleri, hem dönemin hem de yazarın dönemle ilgili düşüncelerine dair belli başlı fikirler edinmemizi sağlamaktadır. İncelemeler, insanların, hayvanların ve bitkilerin birbiriyle iç içe ve ayrılamaz bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. İntizar Hüseyin'in ifadesiyle, “*Antik toplumda kurgu vardı, kurgu yazarları yoktu.*” Bu sözler, eski dönemlerdeki öykü anlatımının farklılığını vurgulamaktadır. Modern öykülerde kurgu evreni genişken, eski türde bu sınır oldukça dar görünmektedir. Yine de İntizar Hüseyin, çağdaşlarının bu geniş evreni yeterince kullanamadığı görüşündedir.

İntizar Hüseyin'in bu düşüncesi, öykü yazarlarının eski ve modern kurgu arasındaki farkları anlamalarını ve çağdaş teknikleri daha etkili bir şekilde kullanmalarını önermektedir. Bu şekilde, hikâye türü Urdu edebiyatında daha da gelişebilir ve zenginleşebilir. Bu dönemdeki öykü edebiyatının incelenmesi, bu türün gelişimini

anlamak ve geleceğe yönelik olarak nasıl şekillenebileceğine dair ipuçları vermek açısından önemlidir.

“Urdu edebiyatında öykünün serüveni, Secad Haydar Yıldırım (1880-1943), Pirem Çand (1880-1936) ve Allamah Raşidu'l-Hayri (1868-1936) nin eserleriyle, yaklaşık yüz yıl önce başlayıp günümüze kadar gelmiştir. 20.yüzyılın başından itibaren Urdu hikâyeciliğinde, pek çok inişli çıkışlı dönemler yaşanmış, çeşitli edebi akımlardan etkilenerek biçim, tema ve teknik açıdan bu türde önemli değişim ve yenilikler meydana gelmiştir. Bu yolculuk tek düze, olay örgüsü basit kurmaca hikâyelerle başlayıp karmaşık, sembolik ve mecazi hikâyelerle devam ederken, Urdu hikâyesi teknik açıdan da kendini yenilemiştir.”
(Durgun, 2013, s. 61)

Urdu öykücülüğünün ilk yazarı konusunda bazı farklı görüşler olsa da, genellikle Munşi Pirem Çand veya Molla Vechi'nin bu unvanı taşıdığı kabul edilmektedir. Öykü türünün ilk çıktığı dönemlerde, romantizm temalı eserler ağırlıklı olarak görülmektedir. Ancak, ilerleyen yıllarda, özellikle Rus devriminin etkisiyle, romantik temalardan uzaklaşarak siyasi ve sosyal gerçekliklere yönelim olmuştur.

Munşi Pirem Çand, Urdu öykücülüğünün Hint topraklarında yaygınlaşmasına öncülük eden en önemli isimlerden biridir. Aynı zamanda, yazarları yeni bir tür ile tanıştırma açısından da büyük bir rol oynamıştır. Pirem Çand, köy yaşamını, geleneğini ve kültürünü yakından takip etmiş ve eserlerinde bu konuları işlemiştir. Halkın yaşadığı acıları, kederleri ve trajedileri anlatarak hikâyecilikte benzersiz bir yer edinmiş ve diğer yazarlara ilham vermiştir.

Pirem Çand, Hint-Alt Kıtası'nda realizmi yeniden canlandırmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal gerçekçilik akımını da getirmiştir. Eserlerinde toplumun çeşitli kesimlerini ve onların yaşadığı zorlukları detaylı bir şekilde ele almıştır. Onun eserleri, sadece edebi bir değer taşımakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal farkındalığı artırmış ve öykücülük geleneğine yeni bir boyut kazandırmıştır. Munşi Pirem Çand'ın mirası, Urdu edebiyatında ve genel olarak Hint-Alt Kıtası edebiyatında derin izler bırakmıştır.

İntizar Hüseyin, bir röportajında kriket ve kısa öyküyü tarihsel açıdan birbirine benzetmiştir. Kısa öykünün de kriket gibi ithal edildiğini ve çıkış noktasına inildiğinde bu edebi türün Batıdan alındığını dile getirmiştir. İntizar Hüseyin, bu durumu Batıyı körü körüne takip etmenin bir yansıması olarak görmektedir, ancak bu açıklamalarının tartışılmasından hoşlanmamaktadır. Çünkü Pakistan, krikette oldukça büyük bir üne sahiptir ve İntizar Hüseyin'e göre krikette elde ettikleri başarılar, kısa öykü yazma ve öykücü yetiştirme konusunda çok daha ileridedir.

Bölünme süreci, hem edebiyatçıların hem de Müslüman halkın acılarının ve dertlerinin ortak bir paydada olmasıyla ve dolayısıyla çıkarılan eserlerin toplumun kanayan yaralarına parmak basmasıyla ilk dönemlerde edebi açıdan oldukça başarılı ve yazarlar tarafından kaynak verici bir dönem olmuştur. Ancak ilerleyen zamanlarda, eleştirmenlerin ve yerel halkın yeterince tatmin olmadığı süreçler de olmuştur. Bu dönemde, bazı eserler toplumun gerçekliklerine yeterince derinlemesine dokunamamış veya ele alınan konuların yetersiz olduğu eleştirilerine maruz kalmıştır. Bu durumla ilgili İntizar Hüseyin *Edeb, Ghode Se Guftugoo* adlı makalesinde bu durumu şu şekilde ele almıştır:

“Yazarlar da insandır. ...Çevredeki koşullar davranışını etkiler. Herkesin kendi kaygısı varsa yazarın da kendi kaygısı vardır. Her günahkâr toplum, günahlarının yükünü daha zayıf

üyelerine yükler. Günahkâr bir toplumda yazarın konumu zayıftır. Başlangıçta yazarları bazen eğlendirerek, bazen hayatlarını zorlaştırarak yoluna çıkarır, daha sonra yazarların tavırlarını eleştirir, bazen edebi durgunluktan, bazen de yazarlar arasındaki milli duygu eksikliğinden yakınır. Bu şekilde içindeki durgunluğu ve milli duygu eksikliğini gizler. ...Kendini tanımak istemeyen bir toplum yazarı nasıl tanıyacak? Vicdanının sesini duymayan, yazarın sesini duyamaz. Böyle bir toplumda yazmak, yazının anlamının tam olarak ortaya çıkmaması anlamında yararsızdır. Sonuçta edebiyat tek taraflı bir olay değildir. Hem yazarın hem de okuyucunun yaratıcı çabasını içerir. Yazıdaki anlamın bir kısmı yazar tarafından yaratılır, bir kısmı da okuyucu tarafından eklenir. Böylece edebiyat toplumda aktif bir güç haline gelir ve yazarın kişiliği tatmin olur, ancak toplum yazardan kopuyorsa, yazarın kendi tatminini kendinde bulması söz konusu olur.'' (Hüseyin, t.y.)

İntizar Hüseyin, kişisel deneyimin önemli bir etken olduğuna inanmaktadır. Ona göre, yazarın kendi yaşadığı deneyimler, eserlerinin derinliğini ve otantikliğini artırır. İntizar Hüseyin, edebiyat alanında tek yakındığı şeyin ise edebiyatın reklama dönüştürülmesi olduğunu dile getirmiştir. Reklamın edebiyatın ruhuna zarar verdiğini düşünmektedir çünkü bu durum, edebiyatın özgünlüğünü ve derinliğini zedeleyebilir. Her ne olursa olsun, yazarın konu seçiminde özgür olması gerektiğini savunmuştur. İntizar Hüseyin'e göre, bir yazarın eserlerinde kendi gerçekliğini ve içsel deneyimlerini yansıtabilmesi, edebi eserlerin gerçek değerini oluşturur.

2.2.1 Öykü Türünün Modernleşmesi

Modern öykü türünün ortaya çıkışı, normal öykü türüne göre daha yenidir. Ancak, bu yeni tür, Urdu edebiyatında gazelden sonra en çok sevilen ikinci tür olarak kabul edilmektedir. Bölünmenin ardından yaklaşık 15-20 yıl geçtikten sonra Urdu öykücülüğünde değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler, eski dönem öykülerinin batı hayranlığıyla başlamamasıyla karakterizedir; aksine, siyasi, psikolojik, ekonomik ve toplumsal sorunları dile getirme sorumluluğuyla ortaya çıkmıştır.

“Siyasi alandaki bu kaotik ortam edebiyatçıları da doğrudan etkilemeye başlamıştır. Yazarlar düşüncelerini eserlerine yansıtarak okurlarını bilinçlendirmeyi ve düşüncelerini empoze etmeye çalışarak bir bütün oluşturmayı hedeflemişlerdir. Bu dönemde eserler üzerinde sansürler ve yasaklamalar meydana gelmiştir. Bu yüzden bazı yazarlar eserlerinde düşüncelerini dolaylı yoldan sembolik ifadelerle kaleme almaya başlamıştır. Bu da Modern Urdu Hikâyeciliği’nin doğmasındaki ilk adımların atılmasına vesile olmuştur.” (Durgun, 2013, s. 72)

Modern Urdu öykücülüğü, geleneksel kalıplardan çıkarak çağdaş dünyanın karmaşıklıklarını ele almıştır. Yazarlar, toplumlarının gerçeklerini yansıtan eserler üretmeye odaklanmışlardır. Bu dönemde öyküler, bireyin iç dünyasını keşfetme, toplumsal haksızlıkları eleştirme ve insanın varoluşsal sorunlarını irdeleme gibi daha derin ve çeşitli konuları işlemeye başlamıştır. Bu sayede, Urdu öykücülüğü modern dünya ile daha uyumlu ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmiştir.

“Son dönemin genç edebiyatçıları eski tarz hikâyeleri bir kenara itmişlerdir. Toplumun siyasi, sosyal ve ahlaki meselelerini barındıran eski hikâyelerin yerini yalnızlık,

savrulmuşluk ve asi bir ruh taşıyan hikâyeler yazılmaya başlanmıştır. Her yazarın kendine bir tarz seçme, bir yol izlemeye hakkı vardır. Ancak geçmişini tamamen kesip atmak, ulu bir çınarın artık köklerinden beslenmekten vazgeçmesi ile eşdeğerdir. Karmakarışık kelimelerle, anlaşılmayan terkiplerle, acayip teşbihlerle ve istiarelerle çok özel bir hikâye ortaya koyabilirsiniz ancak bir hikâyenin gerçek ve değerli olabilmesi için gönüllerde yer etmesi gereklidir. Ülke değil, gönül fethedeceksiniz bunu için anlatımı soğukluktan kurtarmak şarttır. Son iki üç senedir bazı kıymetli genç ediplerimiz bu hususları göz önüne almış olacaklar ki, eserlerinde müspet yönde değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır.” (Durgun, 2013, s. 72)

3. BÖLÜM

İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÜSLUBUNUN OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN AKIMLAR

3.1. MODERNİZM

Modernizm, sadece edebiyatı değil, aynı zamanda sanat, müzik, mimari ve diğer alanları da etkileyen bir kültürel harekettir. Birinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan bu akım, önceki dönemlerin değerlerine, normlarına ve estetik anlayışına meydan okuyarak, onları sorgulamıştır. Bu dönemdeki sanatçılar, geleneksel anlatı yapısını reddederek, yeni ve deneysel tekniklerle denemeler yapmışlardır.

Modernist yazarlar, insanın zihinsel ve duygusal deneyimlerini derinlemesine keşfetmişlerdir. Sıklıkla, bilinç akışı tekniği gibi yeni yazım teknikleri kullanarak, karakterlerin iç dünyalarını ve karmaşık duygularını doğrudan okuyucuya iletmeye çalışmışlardır. Bu da okuyucunun, metnin derinliklerine inerek anlam arayışını teşvik etmiştir.

1857 sonrası yazarlar, ilerici düşüncenin ve özgürlük hareketinin gelişimine katkıda bulunmadan önce, demokratik edebiyat ve eleştiri alanında öncü bir rol oynamışlardır. Bu dönemdeki yazarlar, yabancı düşünürlerden Nietzsche, Marx, Lenin, Darwin ve Romi gibi birçok isimden ilham almışlardır. Bu düşünürlerin eserleri, yeni yazarlar için birer rehber ve ilham kaynağı olmuştur.

Modernist eserler genellikle kesinlik ve sabit gerçeklik kavramlarını sorgular. Deneysel bir yaklaşımla, gerçeğin nesnel olduğunu savunan önceki dönemlerin anlayışını reddederler. Bunun yerine, gerçeğin kişisel deneyimler ve algılarla şekillendiğini öne sürerler. Bu bağlamda, Nietzsche'nin "gerçeklik" kavramını sorgulayan felsefesi, Freud'un insan psikolojisine ve bilinçdışı dünyaya getirdiği

derinlemesine analiz, ve Marx'ın toplumsal yapıya ve sınıf çatışmalarına odaklanan bakış açısı, modernist yazarların düşünsel arka planını etkilemiştir.

Bu dönemdeki yazarlar için, konu biçimden daha önemli hale gelmiştir. Artık edebi eserler sadece estetik bir zevk sunmanın ötesinde, toplumsal, politik ve felsefi mesajlar ile dolu olmalıydı. İnsanı ve doğayı çıkarlarına hizmet eden bir araç olarak gören bu yazarlar, insanın yaratılışının bir tacı olduğuna inanmışlardır. Her insanın öz saygısına güçlü bir şekilde inanarak, insanın potansiyelinin sınırlarını zorlamışlardır.

Bu yazarlar, toplumsal eşitlik, özgürlük ve adalet gibi değerleri savunmuş ve bu idealleri edebi eserlerinde işlemişlerdir. Ayrıca, insan doğasını derinlemesine inceleyerek, insan psikolojisi üzerine önemli çalışmalar yapmışlardır. Bu sayede, insanın iç dünyasını ve çelişkilerini daha iyi anlamış ve eserlerinde daha gerçekçi karakterler yaratmışlardır. Bu dönemdeki yazarlar, modern dünyanın karmaşıklığına ve çelişkilerine dair derinlemesine bir anlayışa sahip olmuşlardır, bu da eserlerindeki zenginlik ve derinliği artırmıştır.

Modernizm aynı zamanda politik, toplumsal ve kültürel açıdan da radikal değişimleri yansıtır. Birinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemde yaşanan trajediler, insanların inandıkları değerleri sorgulamasına ve geleneksel kurumların sınırlarını test etmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki modernist yazarlar, sıklıkla toplumsal normlara, ideolojilere ve otoritelere karşı gelmişlerdir. Bu nedenle, modernizm sadece bir edebi akım olarak değil, aynı zamanda bir toplumsal ve kültürel eleştiri biçimi olarak da önemlidir.

Urdu edebiyatındaki modernizm, gerçekten de İkbâl'den sonra daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmış olabilir, ancak kökleri daha önceki dönemlere dayanır. Özellikle 1857 “ghadar” perspektifiyle yazan yazarlar, modernizmin erken izlerini taşıyan eserler üretmişlerdir. Bu yazarlar, toplumsal dönüşümü ve değişimi ele alarak, geleneksel

değerlerin sorgulanması ve yeni düşünce biçimlerinin keşfi konularına odaklanmışlardır.⁶

Urdu edebiyatında modernizmin ilk izleri, eserlerinde toplumla bilinçli bir ilişki kuran yazarlarla başlamıştır. Sir Seyyid Ahmed Han, Hali ve Şibli gibi yazarlar, eserlerinde toplumsal meseleleri ele alarak modernist düşünceyi öncülerinden olmuşlardır. Bu yazarlar, geleneksel edebi formları sorgulayıp yeni olanaklar arayarak, toplumun değişen dinamikleriyle başa çıkmaya çalışmışlardır.

1857 sonrası dönemdeki yazarlar, siyasi faaliyetlere aktif bir şekilde katılmışlar ve edebiyatı kendi siyasi amaçları için bir araç olarak kullanmışlardır. Özellikle yabancı hükümetlere karşı silahlı mücadeleyi destekleyen ve onları eleştiren eserler kaleme almışlardır. Bu dönemdeki yazarlar, 1917 Rus Devrimi gibi büyük olaylarla ilham bulmuşlar ve emperyalizm ve kapitalizme karşı mücadelede umut ışığı olarak görmüşlerdir.

Bu dönemdeki yazarlar, rasyonel ve gerçekçi bir bakış açısıyla dünyaya yaklaşmışlardır. Aynı zamanda halkın felsefe, bilim ve diğer bilgi alanlarına olan ilgisini artırmaya çalışmışlardır. Sir Seyyid, Urdu diline yeni kelimeler ekleyerek dilin gelişimine katkıda bulunmuş ve yeni kavramların yayılmasına yardımcı olmuştur. Hali, vatanseverliği vurgulayarak toplumsal ilerlemeyi teşvik etmiş ve “Musaddaları” adlı eseriyle Urdu şiirinde bir devrim yaratmıştır. Elit sınıfın çürümesini ve toplumun genel geri kalmışlığını tasvir ederek ilerici yazarlar için bir örnek olmuştur.

⁶ Ghadar Hareketi, 20. yüzyılın başlarında, Hindistan'daki İngiliz yönetimini devirmek için göçmen Hintliler tarafından kurulan uluslararası bir siyasi hareketti. İlk hareket, Amerika Birleşik Devletleri'nin Batı Kıyısı ve Kanada'da yaşayan ve çalışan devrimciler tarafından yaratıldı, ancak hareket daha sonra Hindistan'a ve dünya çapındaki Hint diasporik topluluklarına yayıldı. Resmi kuruluş tarihi 15 Temmuz 1913'te Astoria, Oregon'da yapılan bir toplantıyla belirlendi ve grup ilk kez 1914'te iki gruba bölündü; "Azad Pencap Ghadar" olarak bilinen Sih çoğunluklu grup ve "Hindustan Ghadar" olarak bilinen Hindu çoğunluk grubu.

Şibli ise yazılarıyla halkın siyasi uyanışına katkıda bulunmuş ve ajitasyon şiirinin temelini atmıştır. Aynı zamanda biyografi ve eleştiri türlerinde önemli gelişmeler sağlamıştır. Bu yazarlar, toplumsal değişimin ve ilerlemenin savunucuları olarak hareket etmiş ve Urdu edebiyatına önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Modernizm, dünyanın her yerinde olduğu gibi Urdu edebiyatında da toplumdaki değişim ve boşlukların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Eski değerlerin anlamını yitirdiği ve yeni fırsatların belirttiği bir dönemde, modernist yazarlar, geleneksel edebi formların artık bu değişimle başa çıkamayacağını fark etmişlerdir. Bu nedenle, duygusal olarak geçmişe bağlı kalan insanlar bile entelektüel olarak değişen dünyayla uyum sağlamak zorunda hissetmişlerdir.

Modernist yazarlar, genellikle sadece kişisel deneyimlerle değil, aynı zamanda toplumsal, politik ve kültürel meselelerle de ilgilenirler. Onlar, toplumun karmaşıklığını ve çelişkilerini anlamaya çalışırken, yeni bir edebi ifade arayışı içine girmişlerdir. Bu süreçte, Urdu edebiyatında modernizm, hem bireyin hem de toplumun kimliğini ve varoluşsal meselelerini derinlemesine sorgulayan önemli bir edebi hareket haline gelmiştir.

Modernizmin etkisi, İlerici yazarların eserlerinde hem tematik hem de yapısal olarak belirgindir. İlerici yazarlar, çağlarının toplumsal ve kültürel değişimlerini yakından takip ederek, cinsel yoksunluk, kentleşme ve sanayileşmenin neden olduğu sorunlar gibi önemli konuları ele almışlardır. Bu sorunlara duyarlılık göstererek, edebi eserlerinde toplumun çeşitli kesimlerinin yaşadığı gerçeklikleri yansıtmışlardır.

Orta sınıfın edebiyatta cinsiyete dair konuları gizli göndermeye bile izin vermemesi, cinsiyetin herhangi bir şekilde bahsedilmesini uygunsuz olarak görmesiyle ilişkilendirilebilir. Ancak, yeni psikolojik teorilerin modern düşünceye etkisiyle birlikte, insanların bilinçaltına ve içgüdülerine olan ilgisi artmıştır. Bu da insanın daha önce

gizlenmiş veya bastırılmış yönlerinin keşfedilmesini zorunlu kılmıştır. Orta sınıf, cinsel hayal kırıklığı ve sapkınlığın neden olduğu sorunları kabul etmiş olabilir, ancak bunları konuşmaya veya açıklamaya cesaret edememiştir. Hareket etmeyi veya gelişmeyi reddetmiştir. Bu durum, modern yazarların bu sınıfın ataletine, ikiyüzlülüğüne, kayıtsızlığına ve dar görüşlülüğüne karşı protestolarına yol açmıştır.

Bu protestonun kaynağı, Batı düşüncesinden, özellikle de Maupassant, Ibsen, Shaw, Lawrence, Joyce, Darwin, Freud ve Jung'un çalışmalarından alınan ilhamda yatmaktadır. Bu yazarlar, insan doğasının derinliklerine inmeyi ve cinsiyet, cinsellik ve psikoloji gibi konuları cesurca ele almışlardır. Onların eserleri, cinsiyet konusundaki tabuları yıkmaya ve toplumun cinsiyetle ilgili tutumlarını sorgulamaya yönelik bir meydan okuma niteliği taşımıştır. Bu, modern yazarların eserlerinde cinsiyet konusunu cesurca ele almalarının ve toplumun bu konudaki tutumlarına karşı çıkışlarının temelini oluşturmuştur. Urdu edebiyatında Manto, İsmet Çağatay, Aziz Ahmed, Racandar Singh Beydi gibi paralel örnekler de vardır. Modern yazarlar cinselliğin utanılacak bir şey olduğuna inanmayı reddetmişlerdir.

Modern edebiyattaki cinsellik teması, çifte standartlara karşı bir tür meydan okuma olarak da değerlendirilebilir. Geleneksel toplumlarda, cinsellik ve cinsel arzular genellikle tabu olarak görülürken, modern edebiyat bu tabuları yıkmaya yönelik bir çaba içindedir. Edebi eserler, cinsiyet rollerini, cinsel kimlikleri ve toplumdaki cinsiyet normlarını sorgulayarak, çifte standartları ve ayrımcılığı eleştirel bir bakış açısıyla ele alır.

Yazarlar, cinsellik konusunu cesurca ele alarak, insan doğasının karmaşıklığını ve çeşitliliğini ortaya koymaya çalışırlar. Bu, toplumun cinsellikle ilgili tutumlarını sorgulayan bir meydan okumadır. Cinsellik, modern edebiyatta sadece fiziksel bir eylem olarak değil, aynı zamanda duygusal, psikolojik ve sosyal bir deneyim olarak da

incelenir. Bu da ifte standartları ve cinsiyetle ilgili ayrımcılığı sorgulamak için güçlü bir platform sağlar.

Ayrıca, modern edebiyatta cinsellik teması genellikle kadınların cinsel özgürlüğünü ve kendi cinsel kimliklerini keşfetmelerini vurgular. Bu da toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyan ve kadınların güçlenmesine katkıda bulunan bir perspektif sunar. Bu yönleriyle, modern edebiyattaki cinsellik teması, ifte standartlara karşı bir meydan okuma olarak görülebilir ve toplumun cinsellikle ilgili tutumlarını yeniden değerlendirme çağrısı yapar.

3.2. İLERİCİ HAREKET

İlerici Hareket, İngiliz yönetimine karşı özgürlük mücadelesiyle ortaya çıkmış bir harekettir ve aynı zamanda antifaşist bir niteliğe sahiptir. Ancak daha sonra komünizmin etkisi altına girdi ve farklı edebi akımlar ve felsefelerle de beslenmiştir. Varoluşçuluk, Marksizm, Modernizm, gerçekçilik gibi felsefi ve edebi akımlar, İlerici Hareketin ideolojisini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır.

Bu hareket, geleneksel ve gerici düşüncelerle mücadele ederken gelişmiştir. Özellikle, geçmişe bağlı kalan ve statükoyu korumak isteyen yazarların muhalefetine rağmen, İlerici Hareket hızla yayıldı ve popülerlik kazanmıştır. Secad Zahir, Kirişan andar, Racandar Singh Beydi, Saadat Hasan Manto, İsmet ağatay ve Feyz Ahmed Feyz gibi yazarlar, bu hareketin temsilcileri arasındaydı ve İlerici Hareketin ideallerini edebi eserleriyle yaymışlardır.

İlerici hareketin ışığında yazılan öykülerin büyük bir çoğunluğu isyan temasını barındırmıştır. Bu, dönemin yazarlarının genellikle Marksist düşünceyi benimsemeleri, toplumsal eşıtliği savunmaları ve maddi nedenlerden kaynaklanan sınıfsal farklılıkların ortadan kaldırılmasını desteklemelerinden kaynaklanmaktadır. İlerici hareketin etkisiyle

yazarlar, gericilik, bağınazlık ve eski geleneklere bağlılığa karşı bir rahatsızlık duymuş ve bu temaları eserlerinde açıkça işlemişlerdir.

Yazarlar, çiftçilerin, kadınların, işçilerin ve diğer ezilen kesimlerin yaşadığı sorunları ele alarak, toplumsal eşitsizliklere ve adaletsizliklere dikkat çekmişlerdir. Eserlerinde kölelik, dar görüşlülük, tarafgirlik, adaletsizlik ve diktatörlük gibi olumsuzlukların yerine özgürlük, açık fikirlilik, eşitlik, adalet ve demokrasi gibi değerleri savunmuşlardır.

Onların edebi eserleri, sadece birer protesto metni değil, aynı zamanda toplumun dönüşümüne ve ilerlemesine yönelik birer çağrıdır. Bu eserler, İlerici Hareketin ideallerini ve mücadelesini topluma aktararak, toplumsal değişim için bir katalizör görevi görmüştür.

İlerici hareketin ve hatta Sir Seyyid Ahmed Han'ın modernizmi benimseme sürecinde de Karl Marx, Nietzsche ve Sigmund Freud'un etkisi büyüktür. Urdu yazarları, Karl Marx'ın Marksist ve realist düşünce yapısından, Freud'un ise psikoloji üzerine yaptığı çalışmalardan önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Bu nedenle, İlerici Edebiyat Hareketi yazarları daha çok sosyal, siyasi, gerçekçi ve rasyonel eserler üretmişlerdir. Bu hareketle birlikte hikâye türü önemli bir ivme kazanmış ve iyice Urdu edebiyatında yer edinmiş, bu dönem altın çağ olarak adlandırılan bir dönem olarak nitelendirilmiştir.

İlerici yazarlar, kahramanlarının iç dünyasını keşfetmek ve eylemlerinin gerçek amaçlarını anlamak için psikanalizi kullanmışlardır. Freud'un psikanalitik yaklaşımı, karakterlerin derinliklerine inmelerine ve duygusal, zihinsel ve sosyal dinamikleri daha iyi anlamalarına olanak sağlamıştır. Bu da eserlerin daha karmaşık ve katmanlı bir nitelik kazanmasına yardımcı olmuştur. Bu yazarlar, kişiliklerin eskizlerini çizme sanatında mükemmellik göstermişlerdir. Karakterlerinin derinliklerine inerek, psikolojik

karmaşıklıkları ve iç çatışmaları ustalıkla resmetmişlerdir. Bu şekilde, okuyuculara gerçekçi ve etkileyici karakter portreleri sunarak, eserlerinin derinliğini ve etkisini artırdılar. Bu yönleriyle, İlerici yazarlar modernizmin etkisi altında edebiyatlarını yenileyerek, çağlarının ruhunu yakalamışlar ve toplumun dönüşüm sürecinde önemli bir rol oynamışlardır.

Alt Kıta Müslümanlarının tarihinde yaşanan en zorlayıcı olaylardan biri, siyasi olaylar sırasında yazarların yalnız bırakılmasıdır. Milli mücadele döneminde, halkın yanında durma geleneği, Muhammed İkbal ile birlikte sona ermiştir. Ancak bazı gruplar, halka sırtlarını dönerek “milli” kavramını görmezden gelmişlerdir. Bu dönemde, Kongre (Hindistan Ulusal Kongresi) karşıtı propagandacılar, komünist suçlamalarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum, Müslümanların içlerindeki özgürlük mücadelesini daha da alevlendirirken, Kongre'nin Müslümanların taleplerini göz ardı etme politikasında kararlı bir şekilde durmalarına neden olmuştur.

Dönemin yazarları, tarafsız bir duruş sergileme konusundaki ısrarlı tavırlarını sürdürmüşlerdir. Kendi ideolojilerine göre siyasi temaları işlemişler ve bu şekilde Müslüman toplumun içindeki farklı sesleri temsil etmişlerdir. Her biri, kendi inançlarına ve değerlerine dayalı olarak, siyasi olayları ve toplumsal meseleleri ele almış ve bu konularda eserler üretmiştir. Bu şekilde, Alt Kıta Müslüman yazarlar, toplumlarının çeşitli yönlerini ve siyasi çatışmalarını derinlemesine incelemiş ve anlatmışlardır.

Bu dönemde Pirem Chand ve Josh Malih Abadi gibi yazarlar, protesto edebiyatının veya İlerici Hareketin yolunu izlemişlerdir. Zalim ve mazlumlara yazarak, toplumun alt kesimlerindeki sıkıntıları ve adaletsizlikleri dile getirdiler. Kâtiplerin, dokunulmazların ve orta-alt sınıfın sorunlarını, psikolojik ruh hallerini detaylı bir şekilde resmederek, bastırılmış arzularını, cehaletlerini, dar görüşlülüklerini ve batıl inançlarını vurguladılar.

Aynı zamanda toplumdaki yaygın yolsuzluklar nedeniyle sömürülen bu kesimleri merkezke koyarak, onların yaşadığı zorlukları ve acıları yansıttılar.

Josh, özellikle İngiliz hükümetini sert bir şekilde eleştirerek, sömürgecilik ve baskıcı politikalarıyla mücadele eden özgürlük hareketini cesaretlendirdi. Bu yazarlar, toplumda değişim ve adalet için mücadele edenlerin sesi olmayı üstlendiler ve edebi eserlerinde bu mücadeleyi yansıttılar.

Hint topraklarında, önceleri Sir Seyyid Hareketi olarak adlandırılan ve daha sonra Pirem Çand liderliğinde devam eden toplumsal gerçekçiliği benimseyen yazarlar, İlerici Yazarlar Derneği adı altında bir araya gelmiştir. Urdu hikâyeciliğinin tarihine baktığımızda da Pirem Çand önemli bir rol oynar. Dr. Ahmed Bahtiyar Eşref bu durumu şu şekilde dile getirir:

“Urdu hikâye tarihinde, Pirem Çand’dan bahsetmeden Urdu hikâyeciliğinden bahsinin eksik kalacağını söylemek eksik olmaz.” (Durgın,2013, s. 62)

Pirem Çand, İlerici Hareket dönemindeki yazarları toplumsal gerçekçilikle tanıştıran kişi olarak Urdu hikâyeciliği tarihinde önemli bir figürdür. Onun eserleri, Hint kıtasının asırlardır maruz kaldığı sosyal, siyasi, ahlaki ve kültürel sorunlara dikkat çekmesiyle diğer yazarlar tarafından büyük takdir görmüştür. Ayrıca, uzun yıllar boyunca köyde yaşamış olması, ona köy yaşamını ve çiftçilerin karşılaştığı sorunları gerçekçi bir üslupla anlatma konusunda derin bir içgörü kazandırmıştır.

İlerici Hareket’in ortaya çıkışı, Urdu edebiyatında önemli bir dönüşümü tetiklemiştir. Bu hareket, edebiyatı toplumsal gerçeklikle daha yakından ilişkilendirdi ve yazarları duygusal ve yaratıcı eserlerin ötesine geçmeye teşvik etmiştir. Öncesi dönemde Urdu edebiyatı, genellikle duygusal ve hayali konulara odaklanırken, İlerici Hareket döneminde edebiyat somut gerçekliklere yaklaşmıştır. Toplumsal sorunlara

kayıtsızlık yerine, toplumun çeşitli katmanlarının yaşadığı zorluklarla yüzleşmeye başlanmıştır.

İlerici yazarlar, ideolojik olarak Komünizme daha yakın oldukları için Kapitalizme karşı bir tavır sergilemişlerdir. Kapitalizmin toplumsal eşitsizliği artırdığını ve insanları ekonomik ve sosyal açıdan sömürdüğünü savunmuşlardır. Bu nedenle, Komünizmi sıradan insanların sömürülmesine karşı bir çözüm yolu olarak sunmuşlardır. Onlar için, Komünizm insanların ekonomik ve sosyal açıdan daha adil bir düzende yaşamalarını sağlayabilecek bir alternatiftir.

İlerici yazarlar, eserlerinde sık sık işçi sınıfının ve diğer ezilen kesimlerin yaşadığı güçlükleri ve haksızlıkları ele almışlardır. Romanlarında, hikâyelerinde ve şiirlerinde, toplumun alt tabakalarının sesi olmayı ve onların yaşadığı adaletsizlikleri dile getirmeyi amaçlamışlardır. Bu şekilde, Urdu edebiyatı daha önce görülmemiş bir toplumsal duyarlılık ve bilinç kazandı ve İlerici Hareket, bu dönemde edebiyatın toplumsal dönüşümde oynadığı önemli bir rolü temsil etmiştir.

Pirem Çand'ın eserleri, köy yaşamının zorluklarını ve çiftçilerin günlük hayatta karşılaştığı zorlukları yansıtarak gerçekçi bir tablo çizer. Bu gerçekçi yaklaşım, Urdu hikâyeciliğinde yeni bir dönemin başlamasına öncülük etmiş ve İlerici Hareket'in etkili bir temsilcisi haline gelmiştir. Bu durumu Prof. Dr. Recep Durgun şu şekilde ifade eder:

“Pirem Çand Hint Alt Kıtası'ndaki insanların büyük bir çoğunluğunun köylerde yaşadığını ve bunların şehirlilerle ilgilenmediklerini gözlemlemiştir. Tabakalaşma sebebiyle hiçbir edebiyatçının el atmadığı bakir bir alanı kendine hedef seçmiştir. Yaşamları sade, düşünceleri saf olan köy halkının yaşamın ayrıntılarıyla gözler önüne sermiştir. Pirem Çand'ın hikâyelerinde hakikat ile hayalin birbirine karıştığını görürüz.

Pirem Çand kırsal hayatı eserlerinde yansıtırken son derece gerçekçi bir üslup kullanmıştır.” (Durgun, 2013, s. 62)

Urdu Edebiyatının önemli isimlerinden biri olan İntizar Hüseyin, Munşi Pirem Çand’ı İlerici Hareket’in önde gelen isimlerinden biri olarak görmesine rağmen, onun toplumsal gerçekçi bakış açısını eleştirmiştir. İntizar Hüseyin’e göre, Pirem Çand olaylara basit ve kategorik bir şekilde yaklaşarak insanları karmaşık bir varlık olarak görmeyi reddetmiştir. İntizar Hüseyinin *Koruyucu Azizim* dediği Pirem Çand’ın toplumsal gerçekçi perspektifi, zamanla İntizar Hüseyin’e yüzeysel gelmeye başlamıştır.

İntizar Hüseyin, belki de Pirem Çand’ın basitleştirilmiş bakış açısının zamanla değişen dünya ve insan doğasına uyum sağlamakta yetersiz kaldığını düşünmüş olabilir. Bu eleştiri, Hüseyi’nin kendi yazılarında karmaşıklık ve insan doğasının derinliklerine daha fazla odaklanma eğilimini yansıtır. İntizar Hüseyin’in *Alamatun Ka Zaval* adlı makalesinde Pirem Çand ile ilgili şunları söyler:

“Bu yüzyılın üçüncü ve dördüncü on yıllarındaki Urduca kurgu, bu gerçekçilik ve duygusallık aldatmacasının ürünüdür. Bu binanın tuğlası eğri örülmüş. ...Bu, Pirem Çand’ın Urdu kurgusunun çarpık bir tuğlası olduğunu söylemek anlamına gelir. Aslında Urduca’daki gerçekçilik tarzı, gerçekçilik hareketinden önce gelişmişti. Bu üslubun öykülerde yaratıcı üslupla yan yana geliştiği görüldü, daha sonra Milletvekili Nazir Ahmed ve Pandit Ratnath Sarsar tarafından desteklendi, ancak bu üslup Pirem Çand’ın kurgusu tarafından alındı. Pirem Çand, Urdu dilinin insan ilişkilerinin derinliğini ve insan doğasının derinliğini ortaya çıkarmak için yaptığı ifade tarzları, jestler, kelime oyunları ve vurgular burada etkisini bulamaz.

*Belki de Urduca'nın bu önemli ifadesi onlara faydalı olamaz
çünkü onlara göre insan hayatı sürekli bir ilişkiler süreci
değildir ve insan doğası katmanlı bir şey değildir. Ezilen toprak
ağaları, ezilen köylüler, zalime gözyaşı, mazluma birkaç kalın
gözyaşı. Munşi Pirem Çand'ın içgörüsünün tamamı budur.’’
(Hüseyin,1961)*

İntizar Hüseyin, Kirişan Çandar gibi dönemin önde gelen yazarlarının sanatsal yeteneklerini ve sosyo-kültürel farkındalıklarını takdir etmesine rağmen, onların olayları düz bir bakış açısıyla ele aldığını düşünmüştür. İntizar Hüseyin’e göre, Kirişan Çandar, olayları basitleştirerek Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki çatışmaları sadece Hinduların Müslümanları, Müslümanların Hinduları öldürmesi şeklinde görmüş ve Hint tarihini objektif bir şekilde ele almamıştır.

İntizar Hüseyin’in bakış açısına göre, Kirişan Çandar gibi yazarlar olayları siyah-beyaz bir perspektifle ele alarak karmaşıklığı ve derinliği göz ardı etmişlerdir. İntizar Hüseyin, Çandar’ın eserlerindeki bu basitleştirilmiş yaklaşımın, gerçek dünyanın karmaşıklığını ve insan ilişkilerinin derinliğini yansıtmaktan uzak olduğunu düşünmüştür. Bu eleştiri, İntizar Hüseyin’in insan doğasının karmaşıklığını ve çelişkilerini vurgulama eğilimini yansıtır.

Saadet Hasan Manto, dönemin önde gelen öykücülerinden biri olarak olayları farklı bir bakış açısıyla ele almıştır. İnsanların özünü ve doğasını anlamaya çalışan bir yaklaşım benimsemiş ve eserlerinde daha kapsamlı bir şekilde insan deneyimini kaleme almıştır. Özellikle cinsellik temasını hayatın bir parçası olarak görmüş ve hem bölünme döneminde hem de günlük hayatta kadınlara yönelik işlenen taciz ve tecavüz gibi insanlık dışı suçları eserlerinde cesurca ele almıştır. Manto’nun üslubu, İlerici Hareket’in diğer yazarlarından farklıdır. Olayları ustalıkla kaleme alması ve çoğu

insanın okumaktan çekindiği konuları cesurca ele alması, onu bu hareketin klasik tarzının dışında bir yazar yapmıştır. Psikolojiyi, ahlaki yoksunluğu ve hayat kadınlarını kan dondurucu bir gerçeklikle anlatmasıyla dikkat çekmiştir. Bu nedenle, İntizar Hüseyin, Saadet Hasan Manto'yu farklı bir yazar olarak değerlendirmiş ve onun cesur ve etkileyici eserlerini olumlu bir şekilde nitelendirmiştir.

İntizar Hüseyin'in İlerici Hareket'e yönelik tutumu zamanla değişmiştir. Başlangıçta bu hareketi hoşgörüyle karşılamış ve bu hareketin ışığında eserlerini üretmiştir. Ancak daha sonra, Hindu-Müslüman çatışmalarını göz ardı edilip İngiliz ve Hint toprak sahiplerinin bir komplosu olarak bölünmenin yaşandığına dair hissiyatıyla, bu harekete karşı eleştirel bir tutum benimsemiştir. İntizar Hüseyin'in 1961'deki *Alamaton Ka Zaval* adlı makalesinde dile getirdiği şu sözler dikkat çekicidir:

“Sembollerin bir dilden kaybolmaya başlaması, toplumun manevi kökenini unutması, kendi kimliğini unutmak istemesi tehlikesinin ilanıdır. Urduca'daki gerçekçilik hareketi aslında kendi kimliğini unutma hareketidir.”

İntizar Hüseyin, Urdu realistlerinin cesaretini sorgularken şu ifadeleri kullanır:

“Urdu Realistleri bu cesareti gösteremediler. Yazarlar, gerçekçilik tutkusuyla iç yaşam yolculuğundan uzaklaşmış ve dış gerçekliği doğrudan görmeye istekli olmamıştır. Bundan kaçınmışlar ve duygusallığa sığınmışlardır. Duygusallık, gerçekçiliğin metafiziğidir. Realistler, gerçeklikten kaçındıklarında duygusallığa sığınır.” (Hüseyin, 1961)

İntizar Hüseyin'in bu sözleri, Urdu realist yazarlarının içsel keşiften uzaklaşarak dış gerçeklikle yüzleşmekten kaçındığını, bu nedenle de duygusallığa sığındıklarını ve gerçekçilikten uzaklaştıklarını öne sürer. Bu, onun Urdu edebiyatındaki gerçekçilik hareketine eleştirel bir bakışını yansıtırken, aynı zamanda bu hareketin kimlik krizine

işaret ettiğini ve sembollerin kaybıyla birlikte toplumun manevi temellerinin zayıfladığını belirtir.

İlerici Hareket'in, bölünmeyi tarihsel bir süreç olarak değil, bir komplo sonucu olarak görmesi ve yüzyıllardır süren anlaşmazlıkları görmezden gelmesi, İntizar Hüseyin'in eleştirilerine yol açmıştır. İlerici Hareket ve Ulema Hareketi ile ilgili görüşleri sabit kalmıştır. İlerici Hareket'e dair bir röportajı şu şekildedir:

“İlerici Hareket öğrencilik günlerimde ortaya çıktı ve dolayısıyla bu harekete karşı ilk tepkim tam olarak genç, ergen bir zihinden beklenilecek şekildeydi. O yazarların hepsini büyük bir heyecanla okurdum ve idealleştirdim. Kirişan Çandar gibi büyük zevkle okuduğum kısa öykü yazarları vardı.

Ama bu harekette siyasi yönden olumsuz tepkiler aldım. Kendimi, Pakistan'ın bölünmesi ve oluşumu karşısında ilerici hareketin konumuyla bağdaştıramadım. Ayrıca isyanlarla ilgili yazış tarzları da bana çok doğal olmayan ve yapay geldi. İlerici Hareket'in hikâyelerini ve şiirlerini okuduğumda, bunların gerçeği tasvir etmediklerini, daha ziyade onu bir perdenin arkasına sakladıklarını ve bir siyaset katmanıyla kararttıklarını hissettim. Yavaş yavaş bu hareketin eksikliklerinin farkına vardım. Nasıl bir yazar olduğum ve zihnimin nasıl şekillendiği göz önüne alındığında, ne bu hareketin edebiyat anlayışını kabul edebileceğimi ne de bu akımın talep ettiği edebi tavrı benimseyebileceğimi farkettim.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 160)

Ulema Hareketi, oldukça muhafazakar bir yaklaşım sergileyerek Batı ile herhangi bir etkileşimde bulunmama ve İngilizce öğrenmemenin gerekliliğini savunan bir harekettir. Bu tutum, İntizar Hüseyin gibi daha ilerici düşünen yazarlar için oldukça uyumsuzdur. Özellikle bölünme sonrasında Hindistan'ın, Batı ilimlerini ve İngilizceyi benimseyerek birçok bilim insanı ve edebi şahsiyet yetiştirmesiyle kıyaslandığında, Pakistan'ın Ulema Hareketi'ni benimseyerek liberalizmden uzaklaştığı görülmektedir. Bu durum, İntizar Hüseyin gibi düşünürler için üzücü bir gelişmedir çünkü Batı ile etkileşimde bulunarak bilgiye ve farklı düşüncelere açık olmanın önemini vurgulamaktadırlar. İntizar Hüseyin bu akımı 'Gericilik Akımı' olarak adlandırır ve düşünceleri şu sözlerle aktarır:

“Gericilik Akımı, edebiyat tarihimizde sadece bir dönemdir ve az çok rolünü yerine getirmiş ve bundan bir fayda sağlamıştır. Ama kusurları o kadar büyüktü ki onları o zaman da görmezden gelemedim, şimdi de görmezden gelemem.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 158)

Başlangıçta sosyal ve toplumsal konulara odaklanan İlerici Hareket yazarları, zamanla siyasi olayları daha fazla ele almış ve eserlerinde bu konuları işlemeye başlamışlardır. Bu durum, hikâyelerindeki içselliği ve estetiği kaybetmelerine neden olmuştur. İntizar Hüseyin, bu değişimi olumsuz bir şekilde değerlendirmiş ve eserlerindeki derinlik ve estetikten uzaklaştığını düşünmüştür.

İntizar Hüseyin'in duygularını daha da derinleştiren birçok unsur vardır. Örneğin, çocukluğunun geçtiği mahalledeki ağaçların birer birer kesilmesi, onun için sadece birer ağaç kaybı değil, aynı zamanda geçmişine dair bir parçanın da yok olması demektir. Bu ağaçlar, onun çocukluk anılarıyla, oyunları, hatta ilk aşklarıyla doludur. Onların kesilmesi, sadece doğaya yapılan bir saldırı değil, aynı zamanda geçmişine ve kimliğine yapılan bir saldırıdır.

İntizar Hüseyn'in yazdığı köşe yazısında vurguladığı gibi, betonlaşma ve şehirleşme süreci, insanların doğadan giderek uzaklaşmasına ve doğaya duyarsızlaşmasına neden olmuştur. İnsanlar, bir zamanlar manzaralarının bir parçası olan ağaçları artık fark etmiyor, onların kesilmesinin doğaya ve kendilerine olan etkilerini görmekten aciz hale gelmişlerdir. Bu, İntizar Hüseyn'in romanlarına ilham veren doğal ve toplumsal çevrenin değişimini ve yok oluşunu anlamak için önemli bir göstergedir.

Ayrıca, siyasi kararlar ve etnik ayrılıkların yol açtığı ahlaki bozukluklar da İntizar Hüseyn'i derinden etkilemiştir. Doğu Pakistan'ın Pakistan'dan ayrılması ve bunun getirdiği kaos ve zulüm, İntizar Hüseyn'in içinde yaşadığı toplumun ne kadar çalkantılı bir dönemden geçtiğini göstermiştir. Hindu ve Müslümanların bir araya gelip tek bir devlet olma hayali, gerçeklikle çarpışıp paramparça olmuş ve bu da İntizar Hüseyn'in umutlarını sarsmıştır.

Tüm bu faktörler, İntizar Hüseyn'in eserlerindeki temaları ve duygusal derinliği besleyen önemli unsurlardır. Onun yazıları, sadece bir ağacın kesilmesi değil, insanlık ve doğa arasındaki kırılgan dengeyi koruma çabasının bir yansımasıdır.

İlerici Hareket yazarlarının Batılı edebiyatçıları ve felsefecileri rol model alması, kesinlikle Urdu edebiyatında belirli bir etkiye sahiptir. Batı edebiyatının ve felsefesinin etkisi altında, ilerici yazarlar daha özgür bir ifade biçimi arayışına girdiler ve siyasi temalara odaklanarak eserler ürettiler. Ancak bu durum, belirli bir monotonluğa ve tekdüzeliğe yol açmıştır.

Siyasi eserlerin artmasıyla birlikte, farklı ideolojilere sahip yazarlar arasında fikir ayrılıkları belirgin hale gelmiştir. İlerici Hareket'in temel ilkelerine bağlı kalmak isteyenlerle, daha radikal ve dönüştürücü yaklaşımları savunanlar arasında gerilimler ortaya çıkmıştır. Bu gerilimler, zaman zaman açık bir şekilde eleştirilere ve çatışmalara dönüşmüştür.

Bölünmenin etkilerinin yatıştığı 1950’li yıllarda, halk ve Urdu edebiyatı üzerinde bir dönüşüm yaşanmıştır. İsyan hikâyeleri, artık eskisi kadar ilgi çekici gelmemeye başlamış ve Freud’un yaklaşımının ve cinsel saplantıların araştırılmasının popülerliği de azalmıştır. Bu dönemde, İlerici Yazarlar Hareketi’nin etkisi azalmış ve yazarlar kendilerini takip edecekleri bir felsefi çerçeveden yoksun bulmuşlardır. Bu boşluk duygusu, geçmişe duyulan nostalji duygusuyla doldurulmuştur. Yazarlar, geçmişin zengin kültürel değerlerine ve mirasına olan ilgiyi artırmışlardır. Geçmişle şimdiki zaman arasındaki ilişki, özellikle Pakistan’da daha belirgin hale gelmiş ve bu dönemde, geçmişin anlamı ve geçmişin şimdiki zamandaki yeri üzerine yapılan düşünceler edebiyatın önemli bir teması haline gelmiştir.

Pakistan’da, özellikle bölünme sonrası yaşanan toplumsal ve siyasi değişimlerin etkisiyle, geçmişe olan ilgi daha da belirginleşmiştir. Yazarlar, geçmişin değerlerini ve kültürünü korumaya ve yeniden canlandırmaya yönelik eserler vermeye başlamışlardır. Bu, Pakistan edebiyatının bir özelliği haline gelmiş ve yazarlar, geçmişin değerlerini gelecek nesillere aktarmak için çaba harcamışlardır.

Bu çatışmaların sonucunda, Urdu edebiyatında yeni bir yazım türü ihtiyacı belirir. Geleneksel edebi türlerin sınırlarını aşarak, daha yenilikçi ve çeşitli bir ifade tarzı arayışı ortaya çıkmıştır. İlerici Hareket’in çatışma ve fikir ayrılıklarıyla birlikte, böylece yeni bir yazım tarzı ve edebi yaklaşımın ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Bu süreç, Urdu edebiyatının zenginliğini ve çeşitliliğini artırdı ve farklı perspektiflerin, deneyimlerin ve seslerin edebi sahneye yansımalarına olanak sağlamıştır. Sonuç olarak, İlerici Hareket’in etkisi altında, Urdu edebiyatında daha dinamik ve yenilikçi bir dönem başlamıştır.

3.3. HALKA-İ ERBAB-I ZOUK

Halka-yı Erbab-ı Zauk derneğinin ortaya çıkışı, Urdu edebiyatında yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir. İlerici akımın belirli bir tekdüzeliğe ve siyasi ağırlığa sıkışmasıyla birlikte, daha içsellik ve estetiğe odaklanan yazarlar bu dernek altında bir araya geldiler. İntizar Hüseyin gibi yazarlar, bu yeni oluşuma katılarak kendi edebi yolculuklarında yeni bir yön aramaya başlamışlardır.

Lahor'a göç ettiğinde, İntizar Hüseyin ilk olarak Halka-yı Erbab-ı Zauk derneğinin bir toplantısına katılmıştır. Burada, kendi edebi kariyerinde önemli bir dönüm noktası olan *Kayuma ki Dukhan* adlı öyküsünü büyük bir heyecanla okumuştur. Toplantı sonrasında aldığı olumlu yorumlar, onun için büyük bir motivasyon kaynağı oldu ve yeni eserler üretme isteğini pekiştirmiştir. Daha sonrasında İlerici Yazarlar Derneği'nden aldığı davetle toplantılarına katılan İntizar Hüseyin, bu sefer *Ustad* adlı öyküsünü okuduğunda beklenmedik eleştirilerle karşılaşmıştır. Öyküsünde eleştirmenler, çöküş temalarının ağır bastığını ve belirli bir tutarlılık eksikliği olduğunu dile getirmişlerdir.

Bu deneyim, İntizar Hüseyin'in edebi yaklaşımını şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Eleştirilere karşı açık olması ve edebi çalışmalarında sürekli bir gelişim ve dönüşüm arayışında olması, onun edebi kimliğinin olgunlaşmasına ve derinleşmesine katkı sağlamıştır. Bu süreç, Urdu edebiyatında daha geniş bir çeşitliliğin ve edebi anlayışın gelişmesine de katkı sağlamıştır.

“İlerici Yazarlar Akımıyla hemen hemen aynı dönemde, bireyin kalbindeki yitik sesleri duymaya-duyurmaya, edebi donukluğu yenilikçi bir ruh ile kırmayı amaçlayan, içlerinde Nesim Hicazi, Şiy Muhammed Ahtar ve Tabiş Sadiki'nin bulunduğu bir arkadaş grubunu evinde ağırlayan Seyyid Nasir

Ahmed Cami, edebiyata hizmet için gayri resmi bir kuruluş olan Dastanguyan topluluğunu 29 Nisan 1939'da kurmuşlardır. Başlangıçta bu grubun toplantılarında sadece hikâye okunmuştur. Kayyum Nazar'ın katılımıyla bu toplantılarda şiir ve gazel de okunmaya başlanmıştır. Bu toplulukta değişiklikler kayda değerdir. Kuruluşundan sonraki ilk önemli değişik ise adının Halka-yı Erbab-ı Zevk olarak değiştirilmesidir.” (Çakmakçı, 2017)

Halka'yı Erbab'ı Zauk Hareketi Urdu dilini geliştirmeyi, gelecek nesle edebiyatı sevdirmeyi, eleştiri yaparken objektif olmayı misyon edinmiştir.

“Halka-yı Erbab-ı Zauk'tan önce Urdu öyküsü Seccad Haydar Yıldırım öncülüğünde romantizm, Pirem Çand ekolüyle realizm, Angare ile başkaldırı, İlerici Hareketle toplumsal gerçeklik aşamalarını inanılması güç bir sürat ve başarıyla kat etmişti. Halka-yı Erbab-ı Zauk, bütün bunlara manevi keyfiyet ve psikolojik unsurları dâhil etmiştir”. (Çakmakçı, 2017, s. 357)

Halka-yı Erbab-ı Zauk, dönemin birçok yazarını etkileyen ve Urdu edebiyatında yeni bir soluk getiren bir harekettir. Bu hareketin ortaya çıkışı, Romantizm akımının etkisi altında gerçekleştiği için, birçok yazarın eserlerinde romantik temalara rastlanması şaşırtıcı değildir. İlerici Hareket'in aksine, Halka-yı Erbab-ı Zauk, romantizmi ve içselliği ön planda tutarak yeni bir edebi anlayışın gelişimine öncülük etmiştir.

İlerici Hareket, geçmişi reddetme ve geleneklerden uzaklaşma eğilimindeyken, Halka-yı Erbab-ı Zauk'un temel amacı siyasi konulardan uzak durmak ve materyalizmden ziyade içselliği vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, romantik temaların ve

duygusal derinliğin edebiyata yeniden kazandırılmasına olanak sağlamıştır. Yazarlar, iç dünyalarını, duygularını ve insan ilişkilerini keşfetme çabasına yönelerek, daha kişisel ve duygusal bir edebi tarz geliştirmişlerdir.

Halka-yı Erbab-ı Zauk'un etkisi altında, Urdu edebiyatında romantizm, doğa sevgisi, duygusal yoğunluk ve bireysel özgürlük gibi temalar ön plana çıkmışlardır. Bu temalar, yazarların eserlerinde derinlik ve zenginlik katarken, edebiyatın da daha geniş bir kitleye hitap etmesini sağlamıştır. Halka-yı Erbab-ı Zauk'un edebi anlayışı, İlerici Hareket'in sınırlarını aşarak, farklı bir estetik ve duygusal tatmin arayışına yol açmıştır. Bu hareket, edebiyatın evrensel ve zamansız niteliğini vurgulayarak, farklı estetik ve duygusal deneyimlerin keşfedilmesine olanak tanımıştır. Halka-yı Erbab-ı Zauk ve İlerici Hareket arasındaki en büyük farkı Prof. Dr. Asuman Belen Özcan şu şekilde açıklıyor:

“Bu hareket ilerici hareketin edebiyatı ve halkı, kısırıldıkları kapandan çekip çıkarma arayışına tepki göstermiş; edebiyatçının yaşadığı dönemin sorunlarından etkilenmesini doğal karşılayarak, çıkış yol göstermek için yeni bir edebiyat ortaya koyamayacağını savunarak bu hareketle özde ne denli farklılıklar taşıdığını belli etmiştir.” (Çakmakçı, 2017, s. 358)

1950'li yıllar, dünya genelinde siyasi olayların yoğun yaşandığı ve Müslüman halkının zor zamanlar geçirdiği bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan Mısır darbesi ve Cezayir'in sömürgeleştirilmesi gibi olaylar, Urdu edebiyatçıları sessiz kalmamaya ve dayanışma göstermeye teşvik etmiştir. Feyz Ahmed Feyz ve Muhammed Hasan Askari önderliğinde bir komite kurulmuş ve İntizar Hüseyin, bu komitenin sekreterliğini üstlenmiştir. Ancak, İntizar Hüseyin'in bu kararı duyanlar oldukça şaşırdılar çünkü

toplantıya katılan yazarlar genellikle komünist, sosyalist veya ilerici olarak nitelendirilen kişilerdir.

Siyasetin Halka-yı Erbab-ı Zauk derneğine ters düşmesiyle birlikte, İntizar Hüseyin, Muzaffer Ali Seyyid ve Nasir Kazmi gibi yazarlar “küstah evlatlar” olarak adlandırılarak dernekten ihraç edilmiştir. Ancak, kuruculardan biri olan Kayyum Nazar'a yönelik baskılar sonucunda İntizar Hüseyin ve Nasir Kazmi geri dönmüştür. Hatta İntizar Hüseyin'in geri dönüşünden sonra sekreter pozisyonuna getirilmiştir.

Zamanla, Cezayir halkının gördüğü muameleleri açıkça dile getiren Sartre'nin *The Answer* adlı kitabı Pakistan'a ulaşır ve hatta önsözünü İntizar Hüseyin çevirmiştir. Bu, İntizar Hüseyin'in sadece edebiyat dünyasında değil, aynı zamanda siyasi ve sosyal meselelerde de etkili bir figür olduğunu göstermektedir. O, sadece kendi ülkesinin meselelerine duyarlılık göstermekle kalmamış, aynı zamanda uluslararası arenada da aktif bir şekilde konuşmuş ve hareket etmiştir. Bu olaylar, onun cesur ve ilkeli duruşunun bir yansımasıdır ve Urdu edebiyatının döneminin önemli bir figürü olarak kabul edilmesine katkı sağlamıştır.

İntizar Hüseyin'in, İlerici Yazarlar Derneği'nde yaşadığı deneyimlerden sonra Halka-yı Erbab-ı Zauk Hareketi'nin önde gelen yazarları arasında yer alması, onun geçmişe duyduğu özlem, içsel derinlik ve modernist dünya görüşüyle uyumlu bir şekilde görünmektedir. İlerici Hareket döneminde umutsuzluk hakimken, Halka-yı Erbab-ı Zauk hareketi toplumla daha iç içe olmayı ve manevi derinliği vurgulayan eserlerin ortaya çıkmasına teşvik etmiştir.

İlerici Hareket'in eserlerinde genellikle toplumsal sorunlar ve çatışmaların ele alındığı, umutsuzluk ve çaresizlik hissinin sıkça hissedildiği bir dönemdir. Ancak Halka-yı Erbab-ı Zauk döneminde, yazarlar daha çok manevi yolculuklara ve sorgulamalara odaklanarak, toplumsal gerçeklikten ziyade bireysel deneyimlere ve

duygulara yönelmişlerdir. Bu da daha derin ve düşsel eserlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bugün hala faaliyetlerini sürdüren Halka-yı Erbab-ı Zauk Derneği, yıllık toplantılarını düzenleyerek Urdu edebiyatının gelişimine katkı sağlamaya devam etmektedir. Bu dernek, geçmişten bugüne edebi mirasın korunmasına ve yeni nesil yazarların yetişmesine önemli bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, derneğin varlığı, Urdu edebiyatının çeşitliliğini ve zenginliğini sürdürme çabasının bir ifadesidir.

3.4. SEMBOLİZM

“Sembolizm (Alm. Symbolismus; Fr, Symbolisme; İng. Symbolism) timsaliyye, remziyye, tasvir-i rumuz; bir şeyi sembolü aracılığıyla anlatma veya göstermedir, yahut bir takım eylem veyahut duyguya sembolik fonksiyon verilmesi işidir denilmiştir.” (Atasagun, 1997, s. 381)

“Sembolizm akımı 19. yüzyılın son çeyreğinde özellikle 1885-1902 yılları arası Fransa’da en parlak dönemini yaşamış bir edebi akımdır. Sembolizm akımı, realizm ve parnas şiirin aşırı gerçekçiliğine, aklın her şeyin önünde tutulmasına karşı ortaya çıkmıştır. “Sanat, sanat içindir” anlayışı en temel çıkış noktaları olmuştur. Klasisizm akımının, akli her şeyin önüne koyması, eserde en önemli unsur olarak aklın rehberliğini ve kontrolünü görmesi yani aşırı akılcılığı nasıl ki romantizm akımının ortaya çıkmasına sebep oldu; realizm ve parnas şiir akımlarının aşırı gerçekçiliği, sembolizmin karşı çıkış noktasını oluşturmuştur. ... Sembolizm, görülebilen gerçeklerin arkasında başka gerçeklerin bulunduğu inanan; bu gerçeklere farklı bir yaklaşımla

ulaşılabileceğini savunan, en önemlisi de sezgisel yaklaşımların gerekliliğine inanan bir akımdır.” (Altundaş, 2016, s. 76)

Sembolist akımın oluşumunda siyasi etkenlerden ziyade daha çok sanatsal ve felsefi düşünceler etkili olmuştur. 19. yüzyıl Fransa’sının devrimci atmosferi ve siyasi değişimleri, Sembolizmin doğuşunu belirleyen ana etkenlerden biri değildir. Bu akım, bilimin ve determinizmin sanata egemen olduğu bir dönemde, sanatın özgürlüğünü ve ruhsal derinliği vurgulayan bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Edmond Watson bu durumla ilgili şunları söyler:

“Her duygumuz, bilincimizin her anı bir diğerinden farklıdır ve bunun sonucunda duygularımızı popüler edebiyat diliyle ifade etmemiz imkânsız hale gelir. Her şairin kendine has bir kişiliği vardır. Bu bilinçli yaşamın her anının kendine özgü bir tonu vardır ve belirli unsurların belirli bir kombinasyonunu içerir. Şairin işi de kendi duygularını ve kişiliğini ifade edebilecek özel bir dil yaratmak, icat etmektir. Böyle bir dil kaçınılmaz olarak sembolleri kullanacaktır” (Ashfaq, 1995, s. 32)

Sembolizm, sadece şiir alanında etkili olan bir akım değildir, aynı zamanda dünya edebiyatının farklı alanlarında da belirgin bir etki bırakmıştır. Coşumcular ve Gerçekçiler gibi roman dünyası da bu akımdan etkilenmemiştir demek doğru olmayabilir. Sembolizm, edebiyatın farklı türlerinde ve sanatın çeşitli alanlarında derin bir etki bırakmıştır.

“Paul Valery Cahiers (1894, Defterler) adlı eserinde sembolizmi, sembol kelimesinin bir anlamı olduğunu düşünen gençlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir akım olarak

tanımlar. Sembol kelimesini etimolojik olarak incelediğimizde bu düşüncenin ne kadar doğru olduğunu görürüz. Çünkü sembol, Yunancada ev sahibi tarafından ikiye bölünerek misafire sunulan ve iki kişi ya da iki aileyi birleştiren çubuk anlamında kullanılır. Ortaçağ'da ise sembolün anlamı dinidir. Bu anlamda sembol, ilahi bir pınardan kaynaklanır ve insan zekâsının ihtiyaçlarına cevap verir. Ortaçağ'dan sonra sembol kelimesi, dini anlamından uzaklaşır ve sanatçılar tarafından pagan mitolojisine uyarlanır ve tabiat, Tanrıyı gösteren semboller bütünü olarak kabul edilir. 1885'lerden sonra sembolizm akımıyla beraber sembol kelimesi tekrar tanımlanmıştır. Remy de Gourmont sembol kelimesinin muhtelif tanımlarını derleyerek genel bir tanıma ulaşır. Buna göre sembol, edebiyatta ferdiyetçilik, sanatta hürriyet, yeni, yabancı ve tuhaf olan her şeye meyil, idealizm, sosyal içerikli konuları hor görme, natüralizme tepki ve serbest mısra şeklinde tanımlanır.” (Altundaş, 2016, s. 77)

“Sembolistlere dair bilememiz gereken önemli konulardan biri de evrenselliğe olan inançlarıdır. Şöyle ki 1870 yenilgisi sonrasında Fransa içine kapanır. Evrensellik tehlikeli bir şey olarak görülür. Dışarıdan gelen her şeye, felsefeye, sanata, edebiyata kuşkuyla bakarlar. Ama genç nesil yabancı fikir adamlarını, düşünürlerini, sanatçıları merak eder ve onlara sırt çevirmeyi doğru bulmaz. Bu düşünceden hareketle de Alman romantiklerinin, Edgar Allan Poe'yu, İngiliz ve Rus romancıları; Hegel, Schopenhauer gibi düşünürleri okurlar ve onların

fikirlerinden yararlanırlar. Remy de Gourmont bütün dünya ile fikir alışverişinde olunmasını savunur. Andre Gide'nin her yazarın bir yabancı eseri tercüme ederek kendi edebiyatını zenginleştirmesi, fikrini benimseyen Fransız edebiyatının genç sanatçıları bu yolda yürürler. Böylece milli edebiyatları yabancı tesirlere açma Fransız Sembolistleri ile başlar.” (Altundaş, 2016, s. 78)

Sembolizm, Fransa'da ortaya çıktığı gibi, dünya edebiyatında da önemli bir yere sahip olmuştur. 1886 yılında Sembolizm beyanı ile belirginleşen bu akım, sanatın ve edebiyatın birçok yönünü etkilemiştir. Sembolistler, semboller ve imgeler aracılığıyla duyguları ve düşünceleri ifade etme eğilimindeydiler. Bu nedenle, şiirin yanı sıra romanlar, tiyatro eserleri ve diğer edebi türlerde de Sembolist etkiler görülebilir. Sembolizm, sadece Fransa'da değil, Avrupa'da ve dünya çapında birçok yazar ve sanatçıyı etkilemiştir. Özellikle dünya edebiyatında Sembolist akımın etkisi oldukça belirgindir. Bu akımın öncüleri arasında Jean Moreas, Charles Baudelaire, Paul Verlaine, A. Rimbaud, Paul Valery, Edgar Allen Poe gibi ünlü yazarlar bulunmaktadır.

Dolaylı anlatım, edebiyatın belirgin bir özelliğidir ve ifadenin dolaylı anlamı, bir şeyi söyleyip ondan başka bir anlam çıkarmaktır. Bu dolaylı anlatımın farklı biçimlerinden biri, metaforlar, aliterasyon, alegori ve sembol gibi unsurları içerir. Ancak sembol, dolaylı anlatımın en önemli parçalarından biridir ve diğerlerinden farklıdır.

Sembol, söylenenden daha fazla ve farklı bir anlamın kastedildiği ifadedir. Bir sembol, dünyamızı birçok anlam boyutuna taşır ve her bir boyuta uygun olabilen erdemini taşır. Sembolik bir ifade, kendini ifade etmesine rağmen zahiri anlamından akıl sahibi bu anlama benzer başka bir anlama geçebilir. Bu ifade bir nesneye, bir olaya veya bir duruma ait olabilir.

Örneğin, bir kara karga, sadece bir kuş olarak görülebilir, ancak aynı zamanda kara karganın sembolize ettiği ölüm, keder veya uğursuzluk gibi başka anlamlar da taşıyabilir. Bu şekilde sembol, edebi eserlere derinlik katar ve okuyucuların daha fazla düşünme ve yorumlama yapmasını sağlar.

“Sembolün bir temsil biçimi olduğu, bir nesnenin yerine geçtiği ve sonradan ortaya çıkan bir bağımlılığı temsil ettiği yönündedir. Bunda bir arayışla ifade edilen şey, başka, seçilmiş ve ileri bir anlam ifade eder. Görünmeyen nesnenin görünen işaretidir ve temsil ettiği bütünün asli ve esaslı bir parçasıdır. Doğrudan duygu ve düşüncelerden değil, onların kavramlarından söz eder. ...Ancak teşbih, istihara, işaret ve mecaz vb. kullanıldığında daha açık ve kabul edilebilir bir şekil ortaya çıkmaktadır.” (Ashfaq, 1995, s. 28)

Sembollerin bu çok katmanlı doğası, edebiyatın zenginliğini artırır ve eserlerin derinlik kazanmasını sağlar. Bu nedenle, sembollerin kullanımı edebi eserlerin etkisini artırır ve okuyuculara daha fazla anlam katmanı sunar. William York Tindall, yazar ve okur arasındaki ilişkiyle ilgili şunları söyler:

“Okuyucunun sembolden ne anladığı, yalnızca yazarın sembole yüklediği anlam değil, aynı zamanda okuyucunun benliğine ve o anlamı algılayışına da bağlıdır.”

Elliott ise şu şekilde düşüncelerini aktarır:

“Yerleşik bir benliğe ait olan bir şiir ya da sembol, şair ile okur arasında bir bağıdır ve her ikisiyle de bir şekilde temas halindedir ancak şairle kurulan bu temasın şiir ya da sembolle aynı olması şart değildir. Şairin nesnesini görünür hale

getirebilir ve okuyucunun zihninin sembole doğru hareket etmesini sağlayabilirsiniz.’’ (Ashfaq, 1995, s. 41)

Sembolistler, sanatın özgürlüğünü ve duygusal derinliğini ön planda tutarak, gerçekçilik ve materyalizmle belirlenen akımlara karşı çıkmışlardır. Onlar için sanat, salt görsel gerçekliği yansıtmaktan ziyade, insanın iç dünyasını ifade etmenin bir aracıydı. Evet, sembolistler bilinçaltına büyük önem verirler ve onu şiirin temeli olarak kabul ederler. Onlara göre, insanın bilinçaltında derin duygular, düşünceler ve imgeler yatar. Bu nedenle, şiirin gerçekliği dış dünyanın yansıması olarak görmek yerine, insanın iç dünyasının yansıması olarak değerlendirirler. Dış dünyayı olduğu gibi yansıtmaktan ziyade, imgeler, semboller ve metaforlar aracılığıyla duyguları ve düşünceleri ifade etmeyi tercih ederler. Onlar için, şiirin anlamı ve güzelliği, insanın iç dünyasının derinliklerinde yatar ve bu yüzden şiir, bilinçaltının bir ifadesi olarak kabul edilir. Bu yaklaşım, sembolist şiiri kapalı ve gizemli kılar. Şairler, bilinçaltının karmaşıklığını ve derinliğini keşfetmeye çalışırken, okuyucuya da bu keşif yolculuğuna katılmak ve şiirin gizemli dünyasını keşfetmek düşer. Bu şekilde, sembolistler, dış dünyanın objektif gerçekliğinden ziyade, insanın iç dünyasının subjektif deneyimlerine odaklanır ve şiiri, bu içsel deneyimleri ifade etmenin bir aracı olarak görürler. Bu da sembolist şiirin kendine özgü ve çekici bir atmosfer yaratmasına katkıda bulunur. Bu nedenle, semboller, imgeler ve metaforlar, Sembolizmin temelini oluşturmuştur. Sembolistler, sanatın soyut ve metafizik yönlerine odaklanarak, toplumsal ve siyasi meselelerden uzak durmuşlardır. Onlar için sanat, insanın ruhsal dünyasına doğru bir yolculuktur ve bu yüzden siyasi ideolojilerden ziyade, evrensel insan deneyimine odaklanmışlardır. Bunun nihayetinde, Sembolizm siyasi bir akım olmaktan ziyade, sanatsal ve felsefi bir tepki olarak doğmuştur. Bilimin ve determinizmin baskın olduğu bir dönemde, sanatın özgürlüğünü ve derinliğini vurgulayan bu akım, sanatın sınırlarını genişletmiş ve edebi dünyaya yeni bir perspektif kazandırmıştır. Genel olarak,

Sembolizm, sadece şiirle sınırlı kalmayarak ve dünya edebiyatının çeşitli alanlarında derin etkiler bırakarak önemli bir edebi akım olmuştur.

Sembolist akım, gerçekliği salt akıl ve bilimle kavramaya çalışan pozitivist anlayışa karşı çıkmıştır. Onlar için, evrenin ardında yatan gerçekliklerin sadece akıl ile açıklanamayacağını ve evrende belirsizliklerin olduğunu kabul etmişlerdir. Bu nedenle, pozitivistliği reddetmişler ve idealizme daha yakın bir düşünce çizgisini benimsemişlerdir.

Sembolistler, sezgisel anlayışa önem vermişlerdir ve bilimi, evrenin gerçek doğasını tam olarak anlayamadığı için eleştirmişlerdir. Onlar için, bilim sadece somut gerçeklikleri anlamak için yeterli değildir ve evrenin derinliklerine inmek konusunda yetersizdir.

Gerçekçilik gibi bilimsel yöntemlere dayalı edebi akımların aksine, sembolistler bilimi reddetmişler ve şiirlerinde mantık ya da bilimsel unsurlara yer vermemişlerdir. Onlar için şiir, duyguların, imgelerin ve sembollerin serbest akışını ifade etmenin bir aracıdır.

Sembolist şiir, genellikle kapalı bir yapıya sahiptir ve anlamı doğrudan ifade etmekten ziyade, imgeler aracılığıyla okuyucunun duygusal ve ruhsal deneyimlerine seslenir. Bu şekilde, sembolistler, şiiri kendilerine özgü bir sanatsal ifade aracı olarak kabul etmişlerdir.

3.4.1. Urdu Edebiyatında Sembolizm

Klasik Urdu şiirinin sembolik sistemi, büyük ölçüde Fars şiirinin sembolik sisteminden etkilenmiştir. Özellikle gül ve bülbül gibi motifler, şama ve pervane gibi unsurlar, Fars şiirinden Urdu şiirine sembol olarak aktarılmıştır. Ancak bu semboller, Fars şiirinde olduğu gibi kademeli bir sembolleşme sürecinden geçmeden Urdu şiirine adapte edilmiştir.

Bu sembollerin Urdu şiirine aktarıldığı dönemde, Fars şiirinde sembolik statülerini kazanmadan önce, Urdu şiiri onları sembolik bir biçimde kabul etmiş ve gazel gibi şiir türlerinde sıkça kullanmıştır. Bu, Urdu şiirinin sembolizm geleneğini derinleştirmiş ve zenginleştirmiştir. Gül ve bülbül, aşkın sembolü olarak sıkça kullanılmıştır ve bu semboller, Urdu şiirinde aşk ve tutkuyla ilişkilendirilmiştir. Şama ve pervane ise aydınlanma ve tutku arasındaki ilişkiyi sembolize eder.

Fars şiirinden alınan bu semboller, Urdu şiirinde benimsenmiş ve derin anlamlarla yüklü bir sembolizm geleneğinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu semboller, klasik Urdu şiirinin estetik ve duygusal zenginliğini artırmış ve okuyuculara derin düşünceler sunmuştur.

“Ancak yavaş yavaş onların peşinde daha anlamlı bir Fars etkisi genişlemeye başladı. Güzellik, aşk ve kederin yanı sıra bu semboller, ilişkileriyle birlikte başka anlamları da temsil etmeye başladı. Örneğin bahçe aksesuarları arasında soğuk ay ışığı, çiçekler ve soğanlar, siad, oluklar, bahçe bitkileri, yuvalar, kafesler, barajlar ve tahıllar yer alır.” (Ashfaq, 1995, s. 183)

Böylece sembolizm düz yazıya nazaran şiirde daha çok ön plana çıkmıştır. İlerleyen süreçte şairler Dekken etkisine kapılarak Fars etkisinden uzaklaşmışlardır.

1947’de Hindistan’ın bölünmesiyle ortaya çıkan, Pakistan’ın edebiyatında sosyal ve siyasal konuların ağırlıklı olarak işlenmesi, ülkenin tarihindeki derin etkilerin bir yansımasıdır. Özellikle ilk yıllarda, bölünme süreci ve ardından yaşanan göç gibi travmatik olaylar, edebiyatın merkezinde yer almıştır. Ancak zamanla, Pakistan toplumunun karşılaştığı yeni zorluklar ve değişen siyasi atmosfer, edebiyatın odak noktasını belirlemiştir.

1958'den sonra, Pakistan'da askeri darbelerin sıkça yaşanması, edebiyatın gündeminde önemli bir yer işgal etmiştir. Bu dönemde, askeri yönetimlere karşı duyulan tepkiler, demokratik özgürlüklerin talebi ve ulusal güvenlik konuları, edebiyat eserlerinde sıklıkla ele alınmıştır. Yazarlar, şiirler, romanlar ve diğer edebi eserler aracılığıyla, halkın duygularını ifade etmiş ve toplumsal dönüşümü sağlama çabalarına katkıda bulunmuşlardır.

Pakistan'ın ulusal kimliğini şekillendiren ve toplumsal dönüşümü yönlendiren bu edebi eserler, ülkenin tarihindeki önemli dönemeçleri yansıtmaktadır. Siyasi belirsizlikler, demokrasi talepleri ve ulusal güvenlik endişeleri gibi konular, Pakistan edebiyatının derinliklerinde yer alarak, okuyucuları düşündürmeye ve toplumsal bilinçlenmeye yönlendirmiştir.

Raşid Amcad'ın ifadesine göre, 1958'de gerçekleşen askeri darbenin etkisiyle birlikte Pakistan edebiyatında yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde, ülkede hâkim olan korku ve belirsizlik atmosferi, edebiyatın karakterlerinin içsel yolculuklarını derinleştirmiştir. Bu içsel derinlik, 1960'ların yeni edebiyatının en belirgin özelliği haline gelmiştir.

Hikaye yazarları, bu dönemde olay örgüsünden ziyade hayal gücü ve düşünce dünyasını ön plana almışlardır. Artan sosyal, siyasal ve ekonomik zorluklar, yazarları, karakterlerinin iç dünyalarına odaklanmaya teşvik etmiştir. Bu da edebiyatın daha soyut ve düşünsel bir boyuta taşınmasına neden olmuştur.

1958'deki askeri darbe, zaten zorlu olan ülke koşullarını daha da ağırlaştırmıştır. Bu dönemde Batı kültüründen etkilenme artmış ve edebiyatta yabancılaşma, ilgisizlik ve aykırılık gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Yazarlar, toplumsal gerçeklikten kaçınarak daha soyut ve eleştirel bir edebiyat anlayışı benimsemişlerdir.

“60’lı yılların en belirgin yanı şiir ve edebiyat dilinde temel değişimlerin ortaya çıkmaya başlamasıydı. Sembol, istiare, imge artarak çoğaldı. Bazen bu değişim olumlu şekilde gelişti, bazen de belirsizliğin sebebi oldu. Bu akım edebiyatçılarına göre zaman değiştiği için gerçekler de değişmektedir; sanayinin gelişmesi yaşam şeklini de değiştirmişti. Artık yaşamın gerçekleri ve bireyin psikolojisindeki sorunlar geleneksel terminolojiyle ifade edilemezdi. Bu yüzden edebiyatta önceden mevcut olan geleneklerle birlikte yaşanamazdı. 60’lı yılların çağdaş edebiyatçıları değişim gereğini hissettiklerinde Batı’dan örnek aradılar. Batı’da I. ve II. Dünya Savaşı arasında birçok değişimler ortaya çıkmıştı. Gelişen sanayi birçok yeni fikir yarattı. Bunlar özellikle XX. Yüzyılın başında edebiyatımıza girdiler ve edebiyatımız geliştikçe Batı’nın tüm akımları, bilimleri ve edebi değişiklikleri edebiyatımızın parçası oldular.”

(Şehnaz, 2009, s. 61)

Sembolizmin Urdu edebiyatına girişı, Urdu edebiyatçılarının Batılı edebiyat ve edebiyatçılarla yakın ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle bölünme sonrasında, Batılı hikâyelerin Urdu diline daha fazla çevrilmesi bu etkileşimi artırmıştır. 1960’lı yılların edebiyatçıları, geleneksel yazım türlerini ve edebi akımları bir kenara bırakarak yeni bir bakış açısıyla eserler ortaya koyma arzusıyla hareket etmişlerdir.

“Yenilikçilik eğilimi, üslup düzeyinde pek çok değişiklik doğurdu; fikirsel düzeyde yer yer dağınıklık oldu fakat geleceği tasarlama tutumu oluşturdu. Yeni edebiyat tekniği ve anlatım tarzları başlangıçta kolayca kabul görmedi. Eski nesil edebiyatçılar bunu kaçış, benlikçilik ve bireysellik olarak

gördüler ama sebeplerine bakmadılar. Yeni ülke, yeni sorunlar ve yeni konular için mutlaka yeni bakış açısı ve anlatım şekli gerekiyordu.” (Şehnaz, 2009, s. 62)

“1955-1960 yılları arasında Urdu Edebiyatında yenilikçilik başladı. Sembolik öykü de bu dönemde göklere çıkarılmıştı. Sembolik öyküyle ilgili genel kanı sembolik öykünün yolunun eski destanların yoluyla birleştiği idi. Buna ek olarak genellikle şu düşünce de vurgulanmıştır ki 1958’de Pakistan’da askeri darbenin sonucunda açıkça ifade edemeyecekleri şeyleri öykü yazarları sembolik anlatımla ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Urdu öykülerinde sembolist eğilimin, ilerici öykünün anlatımına ve kaba gerçekliğine karşı bir tepki olarak doğduğu da söylenmiştir. Yeni Urdu öyküsünde sembolik yönelişin ilerleme kaydetmesinin en önemli sebeplerinden bir diğeri de Batı edebiyatıyla olan temasıydı. Bu sayededir ki sembolizm; şey, karakter, veya hikâyenin ruhunda saklı mefhumları ve gizemi kavramakta evrensel eğilimlere katıldı. Sembolik öykü kendisini gerçeklerden ayrı tutmaz. Ancak kendisini gerçeklerin yüzeysel sathıyla de sınırlı tutmaz. Genel olarak diyebiliriz ki 60’ların yarısında eski nazariyeler ve genel tasavvurları bırakmak, gerçekleri yepyeni bir bakışla sunmak gibi global bir tutum olmuştu. Sembolist yazarlar öykü içindeki gizli yönleri keşfetme ve ona destansı bir çehre kazandırma ayrıcalığına sahiplerdir.” (Özcan, 2012, s. 137)

Bu dönemde, Pakistan’da yaşanan siyasi istikrarsızlık ve tekrar eden askeri darbeler, edebiyatçıların eserlerinde sembolizme yönelmelerinin ana nedenlerinden biridir. Askeri

yönetim genellikle muhalif seslere, eleştirel düşüncelere ve toplumsal gerçekliği yansıtan eserlere karşı düşmanca bir tutum sergilemiştir. Bu dönemde, devlet kontrolündeki basın organlarının yayın politikaları ve sansür uygulamaları da edebiyatçıların eserlerine yönelik bir kısıtlayıcı etki yapmıştır. Birçok dergi ve gazete kapatılma ve yasaklanma kararlarıyla karşı karşıya kalmış, bu da edebiyatçıların ifade özgürlüklerini kısıtlamıştır. Bu durum, yazarları ve sanatçıları, ifade özgürlüğü konusunda kendilerini kısıtlanmış hissettirmiştir. Anlatımcılık ve gerçekçi yazın tarzı, toplumsal gerçekliği açıkça ifade etme ve eleştiri getirme amacıyla kullanılan bir araçtır. Ancak bu tarzlar, askeri yönetimlerin baskıcı politikaları altında ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar nedeniyle etkisiz hale gelmiştir.

Kaotik ortamın yarattığı bu baskı ve kısıtlamalar, edebiyatçıları söylemek istediklerini daha derin ve dolaylı bir şekilde ifade etmeye yönlendirmiştir. Yazarlar genellikle ifade biçimlerini değiştirerek, daha soyut veya metaforik bir dil kullanmaya yönelmişlerdir. Bu, yazarların muhalif düşüncelerini gizlice ifade etmelerine veya sansürden kaçınmalarına olanak tanımıştır. Metaforlar aracılığıyla sembolist eserler, içlerinde taşıdıkları mesajları daha etkili bir şekilde iletmek için bir araç haline gelmiştir. Ancak bu durum, anlatımcılık ve gerçekçi yazın tarzının doğrudan ifade edilen toplumsal gerçeklikle bağlantısını zayıflatmıştır. Ancak, bu zorlu ortama rağmen, sembolist eserlerin ortaya çıkması, edebiyatçıların yaratıcılık ve direnişlerini göstermiştir. Bu eserler, sadece siyasi bir ifade aracı olmaktan ziyade, derin duyguları ve düşünceleri ifade etmenin bir yolu olarak da görülmüştür. Sembolizm, Urdu edebiyatında yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiş ve edebiyatın gelişimine yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu durumu Prof. Dr. Celal Soydan şu şekilde anlatmıştır:

*“Zira her baskıcı yönetime karşı seslerini yükselten
edebiyatçılar bunu gerçekleştirmek için çeşitli yollar buldular.
Askeri yönetimlerin ifade özgürlüğüne getirdiği yasaklardan*

sonra edebiyatçılar açık ifadeler yerine üstü kapalı anlatımlar, kelime oyunları ve sembollerin ardına sığınmak zorunda kaldılar. Ancak bu durum edebiyatın ifade alanını daralttı ve bireyin iç huzursuzluğu, yalnızlık duygusu, psikolojik buhran ve yokoluşçuluk temeline dayalı konular ön plana çıkmaya başladı. Bireysel ifade tarzı ve sembollerle anlatmak zorunda kalınması edebiyatı ve edebiyatçıyı anlamayı zorlaştırdı. Ancak edebiyatçı zekası bunu da aşmanın yolunu buldu: Yabancı dillerden çeviriler yaparak meramlarını anlatma yolunu buldular.’’
(Soydan, 2006, s. 153)

Yabancı edebiyatların Urdu’ya çevirisi, Urdu edebiyatının uluslararası edebiyatlarla ilişkilerini güçlendirmenin yanı sıra, edebiyatçıların belirli bir amacı ifade etme ve yazma arzularını da yansıtmıştır. Edebiyatçılar, protesto, karşı çıkma ve ileri görüşlü fikirleri aktarmak için yabancı edebiyat eserlerini seçerek, aslında anlatmak istedikleri mesajları iletmeye çalışmışlardır. Bu şekilde, dünya çapında protest, karşı çıkma ve ifade özgürlüğü gibi konuları işleyen eserler, Urdu diline aktarılmıştır.

Örneğin, Pablo Neruda, Nazım Hikmet, Furuğ-i Ferruhzad, Mahmud Derviş gibi tanınmış yazarların eserleri Urdu diline çevrilmiş ve bu sayede Urdu edebiyatına yeni bir soluk getirilmiştir. Darbe yönetimlerinin ifade özgürlüğüne getirdiği kısıtlamalar sonucunda Urdu edebiyatı darbe altında ezilmiş ve tıkanmıştır. Ancak, yabancı edebiyat eserlerinin çevirisi sayesinde, edebiyatçılar söylemek istediklerini ifade etme ve yazma özgürlüğünü korumuşlardır.

Bu dönemde, protest edebiyatı konularını işleyen yabancı eserlerin çevirisi yapan edebiyatçıların sayısı oldukça fazladır. Gulam Resul Mehr, Muhammed Hasan Askari, Eşfak Ahmet, İntizar Hüseyin, Muhammed Selim-ur Rahman, Seccad Bakir Rızvi, N.

M. Raşid gibi dönemin önde gelen edebiyatçıları, çeviri yoluyla kendilerini ifade etmek zorunda kalmışlardır.

Ayrıca, bu amaca yönelik çalışmalar sadece bireylerle sınırlı kalmamıştır. Kurumlar, dernekler ve yayınevleri de bu çabaya katkıda bulunmuş ve yabancı edebiyat eserlerinin Urdu'ya çevrilmesi için çaba harcamışlardır. Bu çabalar, ifade özgürlüğünü koruma ve yayma amacıyla yapılan önemli bir çaba olarak görülmüştür.

“Ancak ülke tarihi yeni sancılara gebeydi, zira darbe yönetimine karşı verilen mücadelelerden yeterli sonuç alınamıyordu. Nitekim 1958 yılında gerçekleşen ve kesintisiz on bir yıl süren Eyüb Han darbesi, 1969 yılındaki Yahya Han darbe yönetimini doğurdu. Sivil yönetime dönme çabaları ülkeyi daha da karanlık bir ortama sürükledi. 1971 yılında yapılan genel seçimlerde Doğu Pakistan’dan Avami Leage partisi büyük çoğunlukla seçimleri kazandı. Ancak Yahya Han ve askerin desteklediği güçler yönetimi Doğu Pakistan’a vermek istemeyince siyasi kargaşa başladı ve Doğu Pakistan, Batı Pakistan’la iş birliğini kesti. Doğu Pakistan’ın bu durumundan yararlanan Hindistan bu ülkeyi işgal etti. Kanlı bir savaştan sonra Doğu Pakistan Bangladeş adını alarak Batı Pakistan’dan ayrıldı. Bu durum Pakistanlı yazarları derinden etkilemesinin yanı sıra askeri yönetimin beceriksizliğine karşı gelişen muhalefeti iyice körükledi. 1971 yılında yapılan seçimlerle sivil bir hükümet kuruldu ve askeri yönetimlere bir süreliğine ara verilmiş oldu. Ancak 1977 yılında ordunun yönetime yeniden el koyması ülke tarihinde yeni bir belirsizlik döneminin başlamasına yol açtı.” (Soydan, 2006, s. 154)

1977 darbesi ve ardından yaşanan olaylar, Pakistan’da derin etkiler yaratmış ve özellikle edebiyatçılar arasında büyük bir karışıklığa neden olmuştur. Darbenin ardından göreve gelen başbakanın 1979 yılında idam edilmesi, ülkedeki siyasi gerilimi ve baskıyı daha da artırmıştır. Bu olaylar, ifade özgürlüğüne ve demokratik değerlere olan inancı sarsmış ve edebiyat dünyasında büyük bir yankı uyandırmıştır. “Değerlerin yok olmasıyla güvensizlik hissine kapılma toplumda yaygın bir eğilim halini almıştır. Geçim sıkıntısı, hastalık ve tedavi imkânlarından yoksun olma ve siyasi istikrarsızlık insanların zihninde yeni endişelere yol açmıştır. Nitekim, gelenekten isyana, sembolik, diyalektik ve metaforik hikâyeye doğru doğal bir akış başlamıştır. Pakistan toplumu için problemler hem çok zorlu, hem de yeni idi. Bu durumu ifade etmek için yeni bir hikâye yapısına ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim bu dönemi hikâyeleri üslup, teknik ve biçim açısından değişime uğramıştır.” (Durgun, 2013, s. 71)

Edebiyatçılar, bu olaylara karşı tepkilerini çeşitli şekillerde dile getirmişlerdir. Şiirler, öyküler, makaleler ve diğer edebi eserler aracılığıyla, bu haksızlıklara ve adaletsizliğe karşı seslerini yükseltmişlerdir. İdam edilen başbakanın trajik kaderi, edebiyat dünyasında derin bir üzüntü ve öfke uyandırmıştır.

Bu dönemde, edebiyat, bir tür direniş ve mücadele aracı haline gelmiştir. Edebiyatçılar, ifade özgürlüğünü korumak ve adaleti sağlamak için kalemlerini kullanmışlardır. Eserlerinde siyasi baskılara, zulme ve haksızlıklara karşı duruşlarını net bir şekilde ortaya koymuşlardır. Ancak, bu mücadelede edebiyatçılar yalnız değildir. Halk da bu haksızlıklara karşı sesini yükseltmiş ve demokratik haklarını savunmuştur. Edebiyatçılar, toplumun vicdanı ve sesi olmuş ve adaletin sağlanması için mücadele etmişlerdir.

“Sembolik hikâye toplumda var olan tabuların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir sebep de şudur: Her şey mükemmeliyete ulaştıktan sonra biçimde bozulmaların

meydana gelmesi kaçınılmaz olur. Şartlar değişime uğramıştır. Geleneksel hikâye Pirem Çand ile başlayıp Manto ve Beydi'ye kadar ulaşana dek yeterince şöhret elde etmişti. Dolayısıyla artık değişim kaçınılmaz idi. Yeni hikâye yazarlarının kendilerine yeni bir yol açmaktan başka çareleri yoktu.” (Durgun, 2013, s. 72)

Pakistan'ın bu kaotik siyasi döneminde, birçok şair, yazar ve gazeteci, ülkede yaşanan baskılar, yasaklar ve yönetim sistemine karşı durmak amacıyla kalemlerine sarılmışlardır. Şairlerin yanı sıra, öykü yazarları da siyasi istikrarsızlığı ve baskıları protesto etmek için çeşitli öyküler yazarak bu mücadeleye katılmışlardır.

Şairler, duygu dolu şiirlerle, sembollerle ve metaforlarla siyasi durumu eleştirmiş, halkın yaşadığı zorlukları ve haksızlıkları dile getirmişlerdir. Şiir, toplumu etkileme gücüyle, duygusal ve derin mesajlar vererek siyasi baskılara karşı bir direniş aracı haline gelmiştir.

Öykü yazarları ise kısa hikâyeler aracılığıyla toplumsal meselelere, baskılara ve zorbalıklara dikkat çekmişlerdir. Bu hikâyeler, genellikle bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları ve sistemle mücadelelerini anlatarak toplumu düşündürmeyi amaçlamıştır. Yazarlar, kurgusal hikâyelerin aracılığıyla gerçek yaşamın eleştirisini yaparak toplumsal farkındalık yaratmışlardır.

Gazeteciler de bu dönemde, sansür ve baskıya rağmen gerçekleri açığa çıkarmak ve halkı bilgilendirmek amacıyla mücadele etmişlerdir. Cesur haberler ve makaleler aracılığıyla, topluma gerçekleri ulaştırmaya çalışarak demokratik değerleri savunmuşlardır. Bu edebi ve gazetecilik çabaları, halkın farkındalığını artırmış, demokratik değerlere olan bağlılığı güçlendirmiş ve bu zorlu dönemde bir direniş unsuru olmuştur. Bu edebi eserler ve gazetecilik çalışmaları, Pakistan'da yaşanan siyasi

zorluklara karşı bir ses olmuş ve insanların bir araya gelmesine, düşünmesine ve harekete geçmesine katkıda bulunmuştur.

4. BÖLÜM

İNTİZAR HÜSEYİN

4.1. İNTİZAR HÜSEYİN'İN HAYATI

İntizar Hüseyin, 7 Aralık 1923⁷ tarihinde Hindistan'ın Uttar Pradeş şehrinin Bulendşehr ilçesinin Dibai kazasında dünyaya gelmiştir. Ailesinin dört kız evlattan sonra gelen ilk erkek çocuğuydu ve kalabalık, sıcak bir aile ortamında büyümüştür. Amcaları, halaları, büyükanne ve büyükbabasıyla birlikte geçirdiği çocukluk yılları, ona sevgi dolu bir ortam sunmuştur. Adının İntizar⁸ olarak konmasını ise bir röportajda şu şekilde açıklığa kavuşturuyor:

“Beşinci çocuktum. Ve ben dört kızdan sonra doğdum. Ailem, bir çocuk bizi bu kadar uzun süre beklettiğine göre adının İntizar olması gerektiğini söyledi!” (Bhalla, 2015, s.252)

Doğduğu yer, kuşların cıvıldadığı, maymunların oyunlar oynadığı, orman ve doğaya yakın bir köydür. Tren sesinin dahi duyulmadığı bir yerde, evlerinin yapısı sayesinde her gece babasıyla birlikte yıldızları izlemek mümkündür. Sokak lambaları ve elektrik olmadığı için, yıldızlar tüm ihtişamıyla gözlemlenebilmekteydi.

Evlerinin konumu, bir cami ile Hindu tapınağının arasında olduğu için, İntizar Hüseyin ve ailesi Hindu festivallerine rahatça katılabilmektedir. Ancak, babası genellikle akşamları dışarı çıkmasına izin vermediği için bazı festivallere katılamamıştır. Bu dönemde, Hindular ve Müslümanlar birbirlerinin bayramlarına veya özel günlerine endişe etmeden katılım sağlayabiliyorlardır. Bu durum, o dönemdeki toplumsal uyum

⁷ İntizar Hüseyin'in doğum tarihi net olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklarda 7 Aralık 1922, 7 Aralık 1923 ve 21 Aralık 1925 olarak da karşımıza çıkmaktadır.

⁸ Urdu dilinde beklemek anlamına gelir.

ve hoşgörü ortamını yansıtmaktadır. Kendi ağzından bu durumu şu şekilde tasvir ediyor:

“Aligarh civarında yer alan Bulendşehr şehrinde, Dibai kazasında doğdum. Belirgin bir kültürel özelliği olmayan, ancak doğal güzellikleriyle dikkat çeken bir yerd. Çeşitli ağaç türleriyle doluydu. Demirhindi ağaçları, neem ağaçları, mango ağaçları ve jaman ağaçları gibi birbirinden güzel çeşitler bulunuyordu. Ben de bu doğal ortamın içinde büyüdüm; bu ağaçlar arasında dolaşır, oyunlar oynardım.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 153)

Evet, Dibai’in İntizar Hüseyin’in anılarında yansıttığı gibi tam anlamıyla günlük güneşlik bir yer olduğunu iddia etmek doğru olmayabilir. İntizar Hüseyin’in hatıralarında yer alan güzelliklerin yanı sıra, köyde yaşanan zorluklar ve sıkıntılar da vardır. Gerçeklik, genellikle insanların hatırlamak istemedikleri veya üzerinde pek durmak istemedikleri unsurları da içerir.

Dibai’de entelektüel ve bilgi birikimi yüksek olan kişi sayısı oldukça azdır. Genel olarak, hurafelere ve duydukları her şeye kolayca inanan bir topluluğa sahiptir. Bilgiye ve gerçeğe ulaşma konusundaki isteksizlik, toplumun genel bir özelliği olarak belirginleşiyordu. Bu durum, İntizar Hüseyin’in edebi kariyerindeki ilerleyen yıllarda da karşılaşacağı birçok zorluğun temelini oluşturmuş olabilir.

Ancak, bu zorluklara rağmen, İntizar Hüseyin’in çocukluk anılarında yer alan sıcak aile ortamı ve doğanın güzellikleri, onun hayal gücünü ve yaratıcılığını beslemiştir. Belki de bu zorluklar, onun daha sonra edebi çalışmalarında toplumsal ve kültürel sorunları ele almasını sağlayan bir ilham kaynağı olmuştur.

İntizar Hüseyin, muhafazakar bir aile geleneğinden gelmektedir ve ailesi nesiller boyunca derviş veya sufi şahsiyetler barındırmıştır. Özellikle, babaannesinin erkek kardeşi çevresinde dini bir figür olarak tanınmaktaydı. Bu geçmiş, ailenin dini ve manevi değerlere verdiği önemi göstermektedir. İntizar Hüseyin'in babası Seyyid Manzar Ali de bu geleneği sürdüren bir kişiliktir. Babası, dini vecibelere düşkün bir şahsiyettir. Tüm ailesinin Sünni olmasına rağmen, babası Şii'ydi. Bu durumu İntizar Hüseyin şöyle değerlendiriyor:

“İlginçtir ki, tüm Şii ve Sünni ailelerde olduğu gibi, bizim ailemizde de çok sayıda karma evlilik yaşanıyor! Daha önce nadiren farklılık veya ayrımcılık hissi vardı. Ancak artık gerilimlerin teolojiden çok siyaset ve güçle ilgisi var.” (Bhalla, 2015, s.248)

Bu, ailedeki dini çeşitliliği yansıtmaktadır ve babasının dini inançlarıyla ilgili farklı bir perspektif sunmaktadır. Babasının dini vecibelere düşkünlüğü, belki de bu farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Bu aile dinamikleri, İntizar Hüseyin'in kendi dini ve manevi arayışlarına etki etmiş olabilir. Ailesinin çeşitli dini geçmişi ve babasının Şii oluşu, onun dinî konularda farklı bakış açılarına maruz kalmasına ve kendi dini kimliğini şekillendirme sürecinde çeşitli etmenlerin rol oynamasına neden olmuş olabilir. Bu durum, onun eserlerinde din ve maneviyat konularını ele alırken farklı ve zengin bir bakış açısı sunmasına da katkı sağlamış olabilir. İntizar Hüseyin, bir röportajında bu durumu şöyle açıklıyor:

“Babam ailemizin Şiilikten Sünniliğe geçtiğini anlatırdı. Ailemiz bir araya geldiğinde gün boyu bu konuyu tartışırlardı. Böylece bir süre babamın etkisi altında kaldım ve dini konularda onun gibi düşündüm. Ama okula başladığımda ya da bıraktığımda isyan edip, onun düşünce tarzını, din propagandasını ve ahlak anlayışını reddetmiş ve tamamen farklı

bir yol izlemeye çalışmışım.’’ (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 155)

Babası, modern eğitim sistemine karşı bir tutum sergilediği için, İntizar Hüseyin’in devlet okuluna gitmesini istememiştir. Ona göre, devlet okulunda eğitim alması durumunda şımarık bir çocuk olarak yetişeceği endişesi vardır. Bunun yerine, İntizar’ı Arapça öğrenip Medrese-i Vaizi’e kabul ettirerek ünlü bir alim olmasını istemiştir. Bu nedenle, İntizar Hüseyin’in uzun yıllar sürecek olan Arapça, Farsça ve dini eğitimi bu şekilde başlamıştır. Bu süreçte Kuran’ın büyük bir kısmını ezberlemiştir ve dini bilgisi giderek derinleşmiştir. Aynı dönemde İngilizce öğrenmeye de başlamıştır.

Evde, bir kişinin Urduca öğrenmesi gerektiği fikri ortaya atılmış ve bu nedenle İntizar Hüseyin’in de Urduca öğrenmesi teşvik edilmiştir. Bu süreçte, küçük kız kuzeninin düzenli olarak Muhammed Abdul Rashid’in romanlarını alması, İntizar Hüseyin’in de bu kitapları okumaya ve feminizmi araştırmaya başlamasını sağlamıştır. Kuzeni sayesinde Urdu dilini akıcı bir şekilde öğrenmiş ve edebi dünyaya adım atmıştır. Bu dönemde edindiği dil becerileri, ilerleyen yıllarda edebi kariyerinde önemli bir rol oynamıştır.

İntizar Hüseyin’in çocukluğu, çoğunlukla ağaçlarla çevrili ormanlarda ve bahçelerde geçmiştir. Bu doğal ortamlarda dolaşarak ve *gilli-danda*⁹ gibi oyunlar oynayarak vakit geçirirdi. Ancak, İntizar Hüseyin, çalışkan ve kendini geliştirmekten geri durmayan bir çocuktur. Bu nedenle, babasından gizlice Urduca kitaplar okumaya başlamıştır. Babasının ona sunduğu dini eğitimi de aksatmamıştır.

Gizlice Urduca kitaplar okuyarak, İntizar Hüseyin, kendi edebi ve kültürel dünyasını keşfetme yolunda ilk adımlarını atmıştır. Bu, onun ilerleyen yıllarda edebi bir kariyere yöneldiği ve Urdu edebiyatında önemli bir figür haline geldiği için önemli bir dönemeç

⁹ Çelik çomak oyununa benzer bir oyundur.

olmuştur. Aynı zamanda, babasının verdiği dini eğitimi de ihmal etmemesi, onun dini bilgilerini derinleştirmesine ve manevi dünyasını zenginleştirmesine katkı sağlamıştır.

Bu dönemde, İntizar Hüseyin'in merak ve öğrenme arzusu, gelecekteki başarıları için bir öncü olmuştur. Çocukluk yıllarında gösterdiği bu çaba ve gayret, onun yetişkinlik döneminde de çalışkanlık ve azimle dolu bir yaşam sürmesine temel oluşturmuştur. İntizar Hüseyin, bu durumu şöyle açıklıyor:

“O kasabada yaşadığım süre boyunca okula gitmedim. Bu, babamın yeni eğitim türüne karşı önyargısının sonucuydu ve bunların çoğunun yanlış olduğunu düşünüyordu. Kendi oğluna evde ders vermesi konusunda ısrar etti ve eğitimim, birkaç yıldır bana öğretmeye çalıştığı Arapça ile başladı. Ancak gizlice Urduca kitaplar okumaya devam ettim. Okumalarım ve babamın bana vermeye çalıştığı eğitime ek olarak, başka türlü bir eğitim de alıyordum.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 153)

İntizar Hüseyin'in kitaplara ve öykülere olan ilgisi küçük yaşta başlamıştır. Bu ilgiyi bir röportajında şu şekilde ifade ediyor:

“Daha önce bir kitaptan bahsetmiştim: Arabian Nights (Binbir Gece Masalları). Aslında onu pek okumadım, anlatılan hikâyelerini dinledim. Yani daha sonra tüm bu masalları okuduğumda, zaten büyükannemden duyduğumu hissettim. Aynı şekilde, Qisasu'l-anbiya (Peygamber Kıssaları) için de benzer bir durum söz konusu. Hikâyelerin çoğunu ilk önce bana anlattılar, ancak daha sonra kitap halinde okudum. Daha sonra Qisasu'l-anbiya'daki bazı hikâyeleri okuduğumda, bunları zaten

babamdan duyduğumu fark ettim.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 156)

On bir yaşına kadar Dibai’de yaşayan İntizar Hüseyin ve ailesi, daha sonra Hapur’a taşınmışlardır. Dibai’de, babasının sözlerine karşı çıkacak kimse olmamasına rağmen, Hapur’a taşındıklarında durum değişmiştir. Ablası, babasının gelecek planlamasını duyduğunda itiraz etmiş ve aileden yeterince alim çıktığını savunmuştur. Ablası, ailenin en büyük ve en yakın kızı olduğu için babası karşı gelememiştir.

Hapur, Dibai’ye göre daha gelişmiş ve modern bir yer olmasına rağmen, eğitim olanakları açısından bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Yedinci ve sekizinci sınıfa kural gereği kayıt yapılamadığı için Hapur’daki devlet okulu İntizar Hüseyin’i kabul etmemiştir. Bu durumda, geriye kalan tek seçenek, bir Hindu okulu olan Ticaret ve Endüstri Lisesi’ne gitmek olmuştur. İntizar Hüseyin, bu okulda eğitimini tamamlamış ve hatta okulu o kadar çok sevmiştir ki tatillerde bile okulun yeniden açılmasını dört gözle beklemiştir.

İntizar Hüseyin’in bu dönemdeki eğitim hayatı, onun kararlılığı ve uyum yeteneğiyle dolu bir süreci yansıtmaktadır. Zorluklar karşısında pes etmeyen ve yeni ortamlara kolayca uyum sağlayabilen biri olmuştur. Hapur’daki devlet okuluna kabul edilme şansının olmaması ve tek alternatif olarak Hindu okulunu seçmek zorunda kalması gerçekten zorlayıcı bir durum olmuştur. Ancak, bu deneyiminizde dini ayrımcılıkla karşılaşmamış olmanız olumlu bir noktadır. Bu, okulun ve çevrenin dini farklılıklara saygı duyduğunu göstermektedir.

İntizar Hüseyin’in Allahabad Üniversitesi’nden mezun olan ve göreve yeni başlayan Seyyid adlı öğretmenle tanışması, onun edebi dünyasına yeni bir kapı aralamıştır. Bu öğretmen, aslında Tarih ve Coğrafya öğretmeni olmasına rağmen, derslerde Nezir Ekberabadi’nin şiirlerini sıkça okuyarak şiire olan ilgisini açıkça ortaya koymuştur.

İntizar Hüseyin'in bu öğretmenle tanışması, Ekberabadi'nin şiirleriyle ilk kez karşılaşmasını sağlamış ve onun edebi yolculuğunda önemli bir dönüm noktası olmuştur.

İkinci sınıfta, İntizar Hüseyin'in karşısına Vijind Raji isimli bir öğretmen çıkmıştır. Raji, İntizar Hüseyin'e Urduca öğretmek için ondan karşılığında Hintçe öğrenme teklifi yapmıştır. Bu teklif karşısında mahcup olmasına rağmen, İntizar Hüseyin kabul etmiş ve öğretmenine Hintçesini geliştirmesi konusunda yardımcı olmuştur. Bu deneyim, İntizar Hüseyin'in dil becerilerini geliştirmesine ve farklı kültürel perspektifleri keşfetmesine olanak sağlamıştır.

Ayrıca, İntizar Hüseyin'in okuduğu okuldan dolayı Hindu mitolojisini öğrenme fırsatı bulmuştur. Bu da onun edebi ve kültürel birikimini genişletmiş ve ilerleyen yıllarda eserlerinde farklı kültürel motifleri ve temaları işleme konusunda ona ilham vermiştir. Bu deneyimler, İntizar Hüseyin'in edebi dünyasını zenginleştiren ve onun gelecekteki yazılarına derinlik katan önemli etmenler olmuştur.

Dibai'da aldığı eğitimle kıyaslayacak olursak Hapur'da aldığı eğitim oldukça farklıdır. Buradaki eğitimini tamamladıktan sonra üniversite eğitimi için Meerut'a gitmiş ve Meerut Koleji'nde eğitimine başlamıştır. Burada bir aile dostunun yanında yaşamını sürdürür. Meerut'un büyük ve kalabalık bir şehir olması, İntizar Hüseyin'in bu yeni ortama uyum sağlamasını biraz zaman almasına neden olmuştur. Benzer şekilde, üniversite hayatına başlaması da alışılması güç bir deneyim olmuştur. Her dersin farklı öğrenciler ve öğretmenlerle değişmesi, farklı öğrenci gruplarının bulunması, başlangıçta biraz karmaşık görünebilirken, diğer yandan da heyecan verici bir durum yaratmıştır.

Üniversitede eğitim gördüğü dönemde, kız öğrenci sayısının azlığı dikkat çekicidir. Özellikle Müslüman olan kız öğrenciler, genellikle erkeklerden uzak bir şekilde oturmayı tercih ederlerdir. Ancak, okulun farklı dinlere mensup öğrencilere yönelik bir

topluluğu bulunmaktadır ve bu topluluk, burs ve kitap ihtiyacı olan öğrencilere ikinci el kitap desteği gibi imkanlar sağlamaktadır. İntizar Hüseyin de bu topluluktan destek almış ve bu imkanlardan yararlanmıştır.

İlerleyen zamanlarda, öğrenciler tarafından çok değeri verilen Prof. Dr. Mozahari adlı bir akademisyen, İntizar Hüseyin'e bir dergide Urdu editörlük görevi vermiştir. Bu, İntizar Hüseyin'in akademik kariyerinde önemli bir adım olmuş ve onun edebi yeteneklerinin fark edilmesine katkı sağlamıştır. Ancak, ailesinin maddi durumu nedeniyle İntizar Hüseyin, ufak tefek işlerde çalışmak zorunda kalmıştır. Bu durum, onun hayatında birçok zorluğa rağmen azimle ilerlemesini sağlayan bir etmen olmuştur.

Okuldaki siyasi olaylar, Müslüman, Hindu ve Sih gruplarının oluşturulmasıyla birlikte daha da tırmanmıştır. Fakültede sloganlar atılıp propaganda yapılan bir döneme girilmiş ve polisler okulda nöbet tutmaya başlamıştır. Bu durum, düzenli ve huzurlu bir ortamda ders işlenememesine yol açmış ve öğretmenlerin derse girme motivasyonunu da olumsuz etkilemiştir. Bu karmaşık ortamda, İntizar Hüseyin, bölümünden mezun olmayı başarmıştır.

Urdu Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olduktan sonra, İntizar Hüseyin yüksek lisans yapma hedefiyle derslerine ağırlık vermiş ve edebi kitaplar okuyarak bu alana olan ilgisini daha da arttırmıştır. Ancak, hem okuması hem de geçimini sağlaması gerekmektedir. Bu dönemde, uzun uğraşlar sonucu bir kamu hizmetleri görevine kabul edilmiştir. Artık bir yandan çalışırken bir yandan da yüksek lisans derslerine devam etmektedir.

Yüksek lisans eğitimine devam ederken, dilbilim alanında ilk kitabını yazmıştır. İlk taslağını önce Urdu hocası Abdulhak'a göstermiş ve onun tavsiyesi üzerine Riyaz Al Hasan'a da incelettirmiştir. Bu süreç, İntizar Hüseyin'in akademik kariyerindeki başarısının yanı sıra, dilbilim alanında da önemli bir adım atmış olmasını sağlamıştır.

1942-1943 yıllarında yüksek lisansını tamamlayan İntizar Hüseyin, eğitim gördüğü dönemde öğretmenlik yapan ve ileride “akıl hocam” diyerek tasvir ettiği Muhammed Hasan Askari ile tanışmıştır. Askari, eleştirmenlik üzerine yürüttüğü çalışmalarla tanınan ve Pakistan ile Hindistan'da edebiyat dünyasında önemli bir konuma sahip olan bir isimdir.

İntizar Hüseyin'in edebiyata olan ilgisi, çocukluğunda okuduğu kitaplar ve babaannesinin her gece anlattığı hikâyelerle başlamıştır. Üniversite yıllarında Urdu Dili ve Edebiyatı bölümünü okuyarak bu alana iyiden iyiye giriş yapmıştır. Meerut Üniversitesi'ne geldikten sonra, aynı odayı paylaştığı Revati Saran Şarma ile sıkı bir arkadaşlık kurmuştur. Bu ikilinin yanı sıra Seyyid Asim Ali Sabzvari adında bir arkadaşları daha bulunmaktadır. Birlikte edebi tartışmalar, gözlemler, özgürlük üzerine sohbetler ve ailelerinden uzakta yaşamının getirdiği özlem üzerine sık sık konuşmuşlardır. Bu sohbetler, İntizar Hüseyin ve Revati Saran Şarma arasındaki dostluğun daha da güçlenmesine katkı sağlamıştır.

İntizar Hüseyin, üniversite yıllarında ne bir öğrenci birliğine katılmış, ne de herhangi bir siyasi partinin mitingine, yürüyüşüne katılıp slogan atmamıştır. Bunun yanı sıra bu tarz eylemlere seyirci dahi kalmaktan kaçınmıştır. Üniversitede siyasi olaylara karışmak yerine kendini geliştirmeye çaba göstermiştir.

Başlangıçta kısa öykü yazarlığına pek sıcak bakmayan İntizar Hüseyin, takip eden yıllarda hikâyeler ve kısa öyküler kaleme almaya başlamıştır. Bu dönemde edebi tutkusu daha da derinleşmiş ve İntizar Hüseyin'in yazın dünyasında önemli bir yer edinme yolunda ilk adımları atmıştır. Bu durumu şöyle açıklıyor:

“Üniversitedeyken yazar olmak istiyordum ve bu düşünceyle çalışıyordum. Kısa öykü yazarlığı konusunda hiçbir fikrim yoktu. Bir çocukluk arkadaşım vardı, adı Revati Saran

Şarma'ydı. O, kısa öykü yazarı olmak için yoğun bir arzuya sahipti, ancak ben onun bu arzusuna rağmen eleştirmen olmak istiyordum. Ancak bölünmeye giden süreç başladığında ve ayaklanmalar çıktığında, sanki ellerimden bir şey kayıp gidiyormuş gibi bir tedirginlik hissettim. Bütün bu olanlara karşı tepkilerimi yazıya, düzyazıya dökmeye çalıştım. Bunun sonucunda "Kayuma ki Dukhan" ve "Üstad" isimli iki kısa öykü ortaya çıktı. Lahor'a göç ettiğimde ise yazarlık ve şair olma düşünceleri aklımdaki yerini kaybetmişti.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 155)

Başlangıçta eleştirmenlik olmak istemesine rağmen, İntizar Hüseyin'in aynı zamanda şair olma gibi hedefleri de olmuştur. Üniversitedeki döneminde şiir okumuş ve bu alanda kendini denemiştir. Ancak içindeki şiir ateşi, beklentilerini karşılamadığı için kısa sürede sönmüştür.

Meerut'daki geçirdiği süre, İntizar Hüseyin'in yaşam görüşünün ve edebiyat zevkinin oluşmasında son derece önemli bir rol oynamıştır. Üniversitedeki yüksek lisans eğitimine başladığı yıllarda, Prof. Dr. Karar Hüseyin gibi üniversitenin akademisyenlerinden etkilenmiştir. İntizar Hüseyin, bir röportajında Prof. Dr. Karar Hüseyin'in kendi yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu dile getirmiştir. Bu, onun akademik ve edebi gelişiminde etkili olan kişilerden biri olduğunu göstermektedir.

İntizar Hüseyin'in roman ve kurgu yazarlığındaki büyük ünü, Pakistan topraklarında önemli bir isim haline gelmesini sağlarken, dostu Revati Saran Şarma radyo ve televizyon sektöründe etkileyici bir konuma yükselmiştir. Diğer dostlarından Seyyid Asim Ali Sabzvari ise milliyetçi kişiliğiyle dikkat çekerken, her biri Pakistan'da önemli bir etkiye sahip olmuştur.

Müslümanlar ve Hindular arasındaki bağımsızlık mücadelesi, yüzyıllar boyunca İngiliz sömürgeciliği altında olan toprakların kaderini değiştirecek bir döneme işaret etmiştir. İngiltere'nin müdahalesiyle, Müslümanlar ve Hindular arasında ayrı bir sınır çizilmiş ve Hindistan ile Pakistan olarak iki ayrı ülke kurulmuştur. 1947'de Pakistan'daki Hindular Hindistan'a, Hindistan'daki Müslümanlar ise Pakistan'a göç etmeye başlamıştır. Bu dönemde milyonlarca kişi yaşamını yitirmiş, evlerinden, topraklarından ve yurtlarından ayrılmak zorunda kalmıştır. Yağma, talan ve tecavüz gibi korkunç olaylar zirve yapmıştır. İntizar Hüseyin de bu dönemde birçok çocukluk arkadaşını kaybetmiştir.

Üniversite yıllarında tanıştığı Muhammed Hasan Askari'nin tavsiyesi üzerine, İntizar Hüseyin Pakistan'ın Lahor şehrine göç etmeye karar vermiştir. Bu göç, onun hayatında yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir ve edebi kariyerinde yeni bir yolculuğun başlangıcını oluşturmuştur. İntizar Hüseyin, *Çırağın ka Duhvan* adlı eserinde deneyimlerini şu şekilde kaleme alır:

“Meerut ile Lahor arasındaki yolculuk adeta kıyamet günü yolculuğu gibiydi benim için. Sanki arabada yolculuk etmiyordum da tarihin içinden geçip gidiyordum. Hava henüz aydınlanmamıştı evden çıktığımda ve ikindi vakitlerinde Saharanpur istasyonundan geçiyordum. Yani Uttar Pradeş'in sınırından çıkıp bir zamanlar savaş alanına dönmüş yerlerden geçiyordum, fakat o gün bu bölge durulmuştu ve sakindi. Ne diyebilirim ki; göç deneyimi kimin kısmetinde varsa ona nasip olmuştur, kısmetinde olmayan ise olduğu yerde kalmıştır. Şimdi yakında veya uzakta olsun her yerde yanmış evler ve yıkılmış köyler görünüyordu.” (Doğan, 2014, s. 82)

Bölünmenin getirdiği karşılıklı göçün yaşandığı bu dönemde hem Hindular hem Müslümanlar, yaşadıkları evleri ve toprakları arkalarında bırakarak yeni bir ülkeye göç etmişlerdir. Yeni yaşam alanlarına vardıklarında, devletin sağladığı bir hizmetle, göç eden ve malını mülkünü Hindistan'da bırakmak zorunda kalan Müslümanlara tazminat hakkı verilmiştir. Bu sayede, itiraz edilmesi halinde Pakistan hükümeti maddi kayba uğrayan kişilere yönelik tazminat ödemesi yapmaktaydı. Ancak, dikkat çekici bir şekilde İntizar Hüseyin, bu tazminat talebinde bulunmamıştır. Bu, onun kişisel duruşunu ve değerlerini yansıtabilir. Belki de İntizar Hüseyin, mal kaybının ötesinde daha derin bir anlam taşıyan bir duruş sergileyerek, maddi tazminat talebinin ötesindeki insanî ve kültürel kayıplara odaklanmayı tercih etmiştir. Bu durumu kendi ağzından şu şekilde açıklamıştır:

“İnsanlar benden bunu istedi. Ama onlara her zaman devletin bana her şeyi tazmin edemeyeceğini söyledim. Tac Mahal'in ya da avlumdaki neem ağacının kaybının bedelini devlet bana nasıl tazmin edebilir? Bir neem ağacı, uzun bir kuru sıcak döneminden sonra yaprak ve tomurcuk haline geldiğinde, onun içimde ne kadar derinlere kök saldıgını fark ediyorum. Eğer ağaç kurursa ya da onu artık bulamazsam, anlatacak hikâyemin kalmadığını anlayacağım.” (Bhalla, 2015, s.252)

İntizar Hüseyin'in bu kararı, sadece bireysel bir tercih değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir duruşun ifadesi olarak da değerlendirilebilir.

İntizar Hüseyin'in göç deneyimi, onun düşünce ve sanatının temelini derinlemesine etkileyen bir olay olmuştur. Bu deneyim, onun kurgularına derin ve yaygın bir şekilde yansımış ve eserlerinin her birinde kendine özgü bir iz bırakmıştır. Göçün yaşattığı

yoğun duygular ve deneyimler, İntizar Hüseyin'in eserlerindeki karakterlerin yaşadığı olayların ve tepkilerin temelini oluşturur.

İntizar Hüseyin'in erken dönem eserleri, göç deneyimini doğrudan bir ifade olarak sunar. Bu eserlerde, anavatanlarından uzakta sürgün olarak yaşamak zorunda kalan göçmenlerin zihinsel ve entelektüel süreçleri, iç dünyalarındaki çatışmalar ve hayal ürünü iyileşmeler detaylı bir şekilde ele alınır. Yazarın kurgularında, göçün getirdiği acılar ve yabancılık hissi sık sık vurgulanır.

Ancak, İntizar Hüseyin'in göçü sadece fiziksel bir hareket olarak değil, aynı zamanda zihinsel ve entelektüel bir deneyim olarak da yaşadığını belirtmek önemlidir. Göç, kimlik, varlık, medeniyet, tarih, din, ırk, kadim değerler, ahlak ve inanç gibi temel kavramlar üzerinde derin bir etki bırakır. Bu deneyim, İntizar Hüseyin'in düşünce dünyasını, bakış açısını ve eserlerinde ele aldığı temaları şekillendirir.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde, göç deneyimiyle şekillenen karakterler genellikle kendi kimliklerini arama ve yerleşme sürecinde bir iç hesaplaşma yaşarlar. Bu süreç, yazarın eserlerindeki temel bir motif haline gelir ve okuyucuya göçün getirdiği karmaşıklığı ve insanın içsel yolculuğunu derinlemesine anlatır.

Sonuç olarak, İntizar Hüseyin'in göç deneyimi, onun eserlerinin temelini oluşturan önemli bir tema ve motivasyon kaynağıdır. Bu deneyim, yazarın kurgularında derin izler bırakmış ve eserlerinin okuyucular üzerindeki etkisini artırmıştır.

İntizar Hüseyin ve Revati Saran Şarma'nın dostluğu, köklerini Hapur'a kadar uzanan derin bir bağa sahipti. Sık sık birbirlerinin evlerine ziyarette bulunur, festivallere birlikte katılırlardı. Ancak Lahor'a göç ettiği dönemde, Şarma kendisini yalnız ve huzursuz hissetti. Bu iki dostun en büyük hayali, edebi yaşamları boyunca bir arada olmaktı. Ancak dönemin getirdiği geçim kaygısı ve güvensizlik ortamı, Şarma'yı radikal bir

karar almaya sevk etti ve Lahor'a, can dostuyla görüşmeye gitti. İntizar Hüseyin'in yardımıyla Delhi'ye geziye gitmesi ise bu zorlu dönemde Şarma'ya destek oldu.

Her ikisinin de gençliklerinde, asi bir ruhla ve değişim arzusuyla donanmış bir kişilikleri vardı. Bu nedenle, içlerindeki isyankar ruh, ailelerine karşı farklı ve isyankar görüşlere sahip olmalarının temel nedeniydi. Revati Saran Şarma, ailesine karşı isyan ederek Kirişan Çandar'ın kız kardeşiyle evlenirken, İntizar Hüseyin ise babasının düşüncelerine karşı çıkarak kendi yolunu çizmiştir.

İntizar Hüseyin, o dönemde yaşanan buhranı, olumsuzlukları, Müslümanların çektiği çileyi şu şekilde tarif eder:

“14 Ağustos'un gelişiyle birlikte, tıpkı zaman gibi göz açıp kapayıncaya kadar solup giden evlerimizi, sokaklarımızı, sokaklarımızı hatırlıyorum. Bir çağ geçer, bir başkası doğar ve her çağ büyük bir olayın sonucudur. Bu olay bir savaş ya da yeni bir bilimsel teorinin duyurulması olabilir. Geriye bu dış olayın içsel bir etki yaratıp yaratmadığı görülecektir. Bir olay, hoşlandığımız ve hoşlanmadığımız şeyleri etkileyen, acı ve üzüntülerimiz yeni biçimler alan, olaylara karşı tutumlarımız değişen bir dizi eylem ve tepkiyi beraberinde getirdiğinde, görme, düşünme ve hissetme yönünde oluşan eğilim ortaya çıkar. Farklı bir yol bize yeni bir çağın geliştiğini belirlememiz için bir temel sağlar. Bu eğilime o çağın "hissetme tarzı" adını veriyoruz. Yeni bir çağın başladığı ama yaşlılığın henüz egemenliğini bırakmaya istekli olmadığı zamanları hatırlıyorum; Hindu-Müslüman toplumsal isyanları biçiminde kendi ölümünü erteliyordu.” (Hüseyin, 1983, s.133)

Ayrıca asırlar önce Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye yaptığı hicretle bağdaştırmıştır ve şu şekilde anlatır:

“Müslüman halkların tarihinde hicret, defalarca tekrarlanan bir deneyim konumundadır. Hem içsel hem de dışsal uzun süreli acı ve üzüntü çağrışımlarıyla yaratıcı bir deneyime dönüşür. O zamanlar hepimiz Pakistanlı muhacirlerdik, yerel sakinlerin yanı sıra başka yerlerden gelmiş kişilerdik. Çünkü gerçekte mesele bir bölgeden diğerine göç değil, eski bir ülkeden yeni bir ülkeye hicret meselesiydi.” (Hüseyin, 1983, s.133)

İntizar Hüseyin'in zihninde ve kalbinde Hicret olgusu, benzersiz bir yer işgal eder. Hegel, Nietzsche ve Sartre gibi düşünürler bile bu konuda çaresiz kalmışlardır. Bunun nedeni, bu isimlerin varoluşçuluklarıyla geniş ve evrensel insanlık kavramı arasındaki ilişkinin çok karmaşık olmasıdır. Ayrıca, Kurretülayn Haydar'ın Hicret konusunu ele aldığı *Kar Jahan Daraz Hai* adlı eseri de İntizar Hüseyin'i derinden etkilemiştir. Bu eser, İntizar Hüseyin'in kendi yazdığı eserlerde de belirgin bir şekilde etkisini göstermiştir.

“Hüseyin'e göre Pakistan'ın yaratılışı, Hindistan yarımadasındaki Müslümanlara yalnızca bir yön ve amaç duygusu, bir gelecek umudu vermekle kalmadı, aynı zamanda bir geçmiş ya da en azından geçmişlerini bilme arzusunu da verdi. Urdu edebiyatında milliyetçilik, insan sevgisi, toplum reformu gibi fikirlerin zamanla tartışmasız yükselişi, yerini bölünmenin hemen ardından dönemin baskın haline gelen 'göç' deneyimine odaklanan yepyeni bir temaya bıraktı. Göç teması, Urdu yazarları arasında daha büyük bir geçerlilik kazandı ancak

bir kısmı tarafından geliştirilmeye devam edilen diğer temaları tamamen ortadan kaldırmadı. Sayısal olarak küçük olan bu yazarlar, yine de Urduca edebiyat tarihinde belirgin bir şekilde öne çıkıyorlar çünkü içsel benliklerinin, algılama ve hissetme tarzlarının ‘göç’ deneyiminden etkilenmesine izin vermişler. Dolayısıyla, Hint-Pakistan Müslüman toplumunun büyük bir kesimi bu deneyimin etkisini şu ya da bu şekilde hissetti ve bir grup şair ve nesir yazarı, ne kadar küçük olursa olsun, bilinçli olarak bu deneyimi kendi yaratıcı çabalarının temel kaygısı haline getirmeye çalıştı.” (Memon, 1980, s. 378)

Hicretin dışsal bir olaydan çok içsel bir olguya dönüşmesi, yazarların algılarını ve yargılarını derinden etkilediği bir gerçektir. Bu deneyim, geçmişe olan bakış açılarını kökten değiştirmiş ve artık sadece olumsuz bir hatıra olarak değil, içsel bir değer kaynağı olarak da görülmeye başlanmıştır. Yazarlar, geçmiş kültürler ve toplumlar hakkındaki önyargılı düşüncelerini göç deneyimi sayesinde yeniden değerlendirme fırsatı bulmuşlardır. Özellikle şiir alanında, bu içsel dönüşümün etkileri oldukça belirgindir. Gazel geleneği, yeni deneyimlerin etkisiyle canlanmış ve yeniden şekillenmiştir. Yazarlar, hicretin getirdiği duygu yoğunluğunu ve derinliğini şiirlerine yansıtarak, gazelin gücünü ve etkisini artırmışlardır. Bu yeni dönem, gazelin zengin imge dünyasını daha da genişletmiş ve şaşırtıcı derecede güçlü bir ifade biçimi haline getirmiştir.

Dolayısıyla, hicret deneyimi yazarların eserlerine yeni bir derinlik katmış ve onları daha zengin, daha etkileyici hale getirmiştir. Geçmişe bakışları değişen yazarlar, içsel bir dönüşüm yaşamış ve eserlerinde bu değişimi yansıtmışlardır. Bu şekilde, gazelin yeniden canlanması ve güçlenmesi, yazarların içsel yolculuğunun bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır.

İntizar Hüseyin, Lahor'a geldikten kısa bir süre sonra Urdu Edebiyatı'nda önemli bir yere sahip eleştirmen ve araştırmacı olan Muzaffer Ali Seyyid ile tanıştı. İkisi hızlı bir şekilde arkadaşlık kurdu ve Pakistan'daki yaşamında Muzaffer Ali Seyyid'in önemli bir rolü oldu. Bu süreçte Muzaffer, Nizam dergisinde İntizar Hüseyin'in eseri olan *Fasana-e-Azad* romanıyla ilgili uzun bir köşe yazısı kaleme aldı. Bu roman, İntizar Hüseyin'e ilham veren ve derin etkiler bırakan bir eserdir. Muzaffer'in bu roman hakkında yazı yazması, İntizar Hüseyin'i şaşırttı çünkü daha önce bu konuda konuşmamışlardı. Ancak daha sonra düşündüğünde, romanın hikâyelerine olan etkisinden çıkarımda bulundu ve Muzaffer'in kendi hikâyelerine ne kadar saygılı ve ilgili olduğunu anladı. İlerleyen zamanlarda İntizar Hüseyin'in hikâyelerindeki Çehov esintilerini ve hayranlığını da gözlemledi ve bu farkındalık, onları ortak bir zevk paydasında buluşturdu. Muzaffer ayrıca İntizar Hüseyin'i Dostoyevski ve Tolstoy ile de tanıştıran kişi oldu. Bu durumla ilgili şu sözleri söylemiştir:

“Bazen Muzaffer'in parmağımdan tutup beni Rus sokaklarında gezdirdiğini hissediyorum. Aksi takdirde Dostoyevski ve Tolstoy'un kafa karışıklığını nereden öğrenebilirdim ki?” (Hüseyin, 2012, s. 107)

Bu dönemde İntizar Hüseyin, Muzaffer Ali Seyyid, Nasir Kazmi, Ahmed Muştak, Şeyh Selahaddin gibi isimler Pak Tea House'da birlikte zaman geçirmiş, sohbetler etmiş ve gece yaralarına kadar oturmuşlardır. Nasir Kazmi'nin ansızın gelen evlilik haberine kadar bu şekilde devam etmiştir. Evlilikten sonra Nasir, geç saatlere kadar çay evinde zaman geçiremez hale gelmiş ve şiirlerindeki romantizm de eski etkisini gösteremez olmuştur. İlerleyen zamanlarda *Humayun* isimli bir dergiye editörlük yapmak için Kirişan Nagar'a gitmek durumunda kalan ve bu nedenle İntizar Hüseyin'le de bir süre aralarına mesafe giren Nasir Kazmi, iki buçuk yıllık bir ayrılığın ardından derginin zarara girdiği gerekçesiyle tekrar Lahor'a dönmek zorunda kalmıştır. Ancak zaman geçmeden içinde oluşan ukde ile yeni bir dergi çıkarma arayışına giren Kazmi, İntizar

Hüseyin ve diğer yazar arkadaşlarıyla kafa kafaya vererek San Sattavan Meri Nazar Men adlı bir dergi çıkarma hazırlığına başlamışlardır. 1957 yılında Müslümanların yaşadığı temel problemleri konu edinen bu dergide İntizar Hüseyin de *Jal Gurje* başlığı altında bir hikâye yazmıştır.

İntizar Hüseyin, sıkıyönetimin hala etkisini hissettirdiği bir zaman diliminde, Yazarlar Kurultayı'ndan Karaçi'de bir toplantı düzenleneceğine dair bir mesaj almıştır. Bu toplantıya Pakistan'ın önde gelen yazarlarından Kurretülayn Haydar, Gulam Abbas, Muhammed Hasan Askari gibi yazarlar da davet edilmiştir. İntizar Hüseyin önceleri sadece nehir gördüğü ve hayatında hiç deniz görmediği için Karaçi'ye gitme hususunda oldukça mutlu olmuştur. Buraya gittiğinde Askari'nin de yol göstermesiyle ilk defa deniz görmüş ve deveye binmiştir. Diğer yandan kongre devam ederken bu kongrenin adı Pakistan Yazarlar Birliği olarak anılmaya başlamıştır.

İntizar Hüseyin hayatının bir döneminde ana vatanı olan Delhi'ye sırf gezme amacıyla dahi olsa bir kez daha olsun gitmek istemiştir. Bu istek artık gizlilikten çıkmış edebiyat çevresince bilinen bir hal almıştır. Çok sürmeden G. C. Narang tarafından Aligarh Müslüman Üniversitesi'nin düzenlediği Pirem Çand'ın yüzüncü yıl anısına bir davet gönderilmiştir. Burası doğum yeri Dibai'e de oldukça yakın bir vilayettir. Tören için buraya geldiğinde Dibai'e de uğrar ancak yerel halkın kendisini tanımaması İntizar Hüseyin'i oldukça üzmüştür. Burada kaldığı süre boyunca ziyaretler ve geziler yapmıştır. Bu gezilerin biri de 1966 yılında hayatını birleştirdiği ve bu evlilikten çocuk sahibi olamadığı Aliya Begüm'ün kız kardeşi olan Zehra Hanım'ın evine olmuştur. Zehra Hanım'ın, Pirem Çand'ın gelini olduğunu da bu gezide öğrenmiştir.

İntizar Hüseyin, ilk Hindistan gezisinin ardından sonra da buraya gelme fırsatı bulmuştur. Bu geziler sayesinde Hintli yazar Alok Bhalla ile ahbaplık kurmuş ve onun aracılığıyla da eserleri İngilizceye çevrilmiştir. Çevrilen bir hikâyesinin ödülünü almak

için yine bir gün Delhi'ye gelmiştir. Bu dl veren komite arasında Ist Murty, Alok Bhalla ve Nirmal Verma yer almaktadır. Nirmal Verma ile ilk kez Kurretülayn Haydar'ın evinde tanışmış ve samimi bir arkadaşlıkları olmuştur. Ancak bu arkadaşlık uzun ömürlü olmamıştır, Verma kısa bir süre sonra hayatını kaybetmiştir. Takvimler 21 Ekim 2006'yı gösterirken Nirmal Verma'yı anmak için Delhi'ye davet edilmiş ve burada Verma anısına bir makale okumuştur. Birçok yazarın katılım gösterdiği bu anma gününde yaşlı bir adam İntizar Hüseyin'in yanına gelerek okuduğu makaleden ötürü tebrik etmiştir. İntizar Hüseyin ilk başta bu adamın kim olduğunu anlayamamış ancak Narang'ın bilgilendirmesiyle o kişinin Mahatma Gandhi'nin torunu Rajmohan Gandhi olduğunu öğrenmiş ve hemen peşinden koşup özür dilemiştir. Yine de kendisini oldukça mahcup hissetmiştir.

İntizar Hüseyin, eşi Aliya Begüm 2004 yılında hayata gözlerini yumduktan sonra yalnız yaşamaya başlamıştır. Bu tarihten sonra da İntizar Hüseyin'in yaşamında seyahat etmek, geniş bir dünya görüşü edinmek ve farklı kültürleri tanımak için önemli bir yer tutmuştur. Ancak, bu seyahatlerin hiçbiri onun kendi memleketi Hindistan'a duyduğu özlemi ve bağlılığı azaltmamıştır. Londra'ya ayak baştığında yaşadığı şaşkınlık, onun için sadece bir adaptasyon sorunu değil, aynı zamanda kendi köklerine olan derin bağlılığının bir yansıması olmuştur. Sabahları farklı seslerle uyanmak, alışık olmadığı bir deneyim olmuş ve bu da onun Hindistan'daki günlük yaşamına duyduğu özlemi pekişirmiştir.

Seyahat ettiği diğer ülkelerde edindiği deneyimler, kültürel zenginlikler ve farklı perspektifler elbette onun eserlerine yansı mıştır. Ancak, bu deneyimlerin yanı sıra, köklerinden aldığı g ve ilham da İntizar Hüseyin'in yazılarında belirgin bir şekilde kendini göstermiştir. Kendi kültüründen ve memleketinden aldığı izlerle, farklı kültürler arasında bir köprü kurma çabası göstermiş ve bu da onun eserlerinde evrensel ve aynı zamanda özgün bir perspektif yaratmasına olanak sağlamıştır.

İntizar Hüseyn'in seyahatlerinin ve deneyimlerinin, onun eserlerine derinlik katan ve onu benzersiz kılan unsurlardan biri olduğu açıktır. Bu şekilde, kendi memleketi ile dünya arasında köprüler kurarak, hem evrensel hem de özgün bir sanat anlayışını ortaya koymuştur.

İntizar Hüseyn'in Londra ve Manchester'daki seyahatlerinin yanı sıra Oslo, Berlin, Frankfurt, New York gibi batı şehirlerini de ziyaret etme fırsatı bulmuştur. Ancak, bu şehirler arasında gezmekten en fazla zevk aldığı yer Toronto olmuştur. Toronto'ya giderken yol arkadaşı olarak Asif Farrukhi ve ev sahibi olarak da Münir Pervez eşlik etmiştir.

Ancak, Toronto'da kuş seslerinin olmamasından sürekli olarak şikayet ettiğini belirtmiştir. Küçük yaşlarında yetiştiği ortamın etkisiyle, doğanın seslerine duyduğu özlemi burada da hissetmiştir. Bu şehirde geçirdiği zaman, onun doğaya ve kendi köklerine duyduğu özlemi bir kez daha pekiştirmiştir. Toronto'da geçirdiği zaman, onun eserlerindeki doğaya ve çevreye duyduğu derin ilgiyi ve özlemi artırmıştır. Bu seyahatler, İntizar Hüseyn'in dünya görüşünü genişletmiş ve eserlerine farklı bir perspektif kazandırmıştır.

Pakistanlı birçok genç, vasıflı veya vasıfsız olsun, Amerika'ya gitme hayali kurmaktadır. Bu nedenle vize ofisleri genellikle kalabalıktır. Ancak, İntizar Hüseyn için durum biraz farklı gelişmiştir. New York Aligarh Mezunlar Derneği, Sir Seyyid Ödülü'nü vermek için İntizar Hüseyn'i konferansa davet etmiştir. Bu davet sayesinde vize işlemleriyle uğraşmadan vizesini elde etmiştir.

Bu davet, İntizar Hüseyn için hem bir onur hem de Amerika'ya seyahat etme fırsatı anlamına gelmiştir. Sir Seyyid Ödülü, onun edebi başarılarının ve katkılarının uluslararası alanda takdir edilmesinin bir göstergesi olmuştur. Amerika'daki konferansa katılımı, onun uluslararası alanda tanınırlığını artırmış ve edebi çalışmalarının daha

geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamıştır. Bu, hem İntizar Hüseyin'in kişisel kariyeri için bir dönüm noktası olmuş hem de Pakistan edebiyatının uluslararası alandaki temsilcilerinden biri olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

İlerleyen dönemlerde yaşının ilerlemesiyle birlikte, Urdu Edebiyatı'nın en büyük isimlerinden biri olan İntizar Hüseyin, edebi mirasa önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak, doktorunun yaptığı açıklama doğrultusunda, geçirdiği bir hastalık sonucunda 2 Şubat 2016 yılında hayatını kaybetmiştir.

İntizar Hüseyin, Urdu edebiyatında halen çağının önde gelen yazarlarından biri olarak tanınır. Eserlerinde derinlikli karakter analizleri, toplumsal konulara duyarlı yaklaşımı ve dilin inceliklerini ustalıkla kullanmasıyla bilinir. Roman, hikâye ve deneme gibi farklı türlerde eserler vermiş ve Urdu edebiyatının zenginleşmesine büyük katkılarda bulunmuştur.

Onun ölümü, edebiyat dünyasında büyük bir kayba işaret etmiştir. Ancak, eserleri ve mirası, gelecek nesiller için önemli bir referans noktası olmaya devam etmektedir. Edebiyatseverler, onun eserlerini okuyarak ve çalışmalarını inceleyerek İntizar Hüseyin'in izinden gitmeye devam edeceklerdir.

4.2. İNTİZAR HÜSEYİN'İN EDEBİ ÜSLUBU

İntizar Hüseyin'in öykülere olan merakı, çocukluğunda büyükannesinin geceleri yatmadan önce anlattığı öykülerle başlamıştır. Bu öyküler, onun edebi zevkini şekillendiren ve yazma tutkusunu besleyen bir kaynak olmuştur. Küçük yaşta dinlediği öykülerin etkisi, daha sonraki yazılarına da yansımıştır. İntizar Hüseyin bu durumu bir röportajında şu şekilde açıklıyor:

“Garcia Marquez gibi ben de Çehov, Kafka, Maupassant ve Bunin gibi yazarlardan öğrendiğim hikâye anlatma sanatını, bir o kadar da büyükannemin masallarından öğrendim. Uzayın

sınırsız, zamanın akışkan olduğu bir dünyada kahramanlar anında ormanlar arasında seyahat edebiliyor, Cennet, Dünya ve Cehennem arasındaki sınırları görmezden geliyorlardı. Peri prensesleri ve maymunlar konuşuyor, ağaçlar ve kuşlar hikâyeler anlatıyordu. Bu, daha geniş ve elbette hayal gücü açısından daha canlı bir dünya yarattı. '' (Bhalla, 2015, s.246)

Büyükannesi tarafından anlatılan öykülerin üslubu, yaratıcılığı, anlatım dili ve atmosferi, İntizar Hüseyin'in kendi yazdığı öykülerde de görülebilir. Bu nedenle, büyükannesi onun edebi üslubunun oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. İntizar Hüseyin, gerçekten de Urdu edebiyatının saygın bir ismi olarak kabul edilir ve günümüz temsili kurgu yazarları arasında yer alır. Onun farklı bir kişiliği vardır çünkü nesir edebiyatının güvenilir ve temsili türlerini test etmiş, kapsamlı bir çalışma ortaya koymuştur. Çalışmaları oldukça derinlemesine ve iç görölüdür. İntizar Hüseyin, sadece Urdu edebiyatının amaç ve gayesini bilmekle kalmamış, aynı zamanda diğer dillerin edebiyatlarına da yakından aşina bir edebiyatçıdır. Edebiyat dünyasının ilk teorilerinden günümüzün çeşitli teorilerine kadar zihinsel olarak yakın kalmıştır. Bu, onun edebi eserlerine derinlik katan ve farklı edebi geleneği ve yaklaşımları birleştiren bir özelliği olarak öne çıkar.

İntizar Hüseyin'in yazıları, hayal gücünün zenginliğiyle, detaylara verdiği önemle ve zaman zaman duygusallığa dokunuşuyla dikkat çeker. Büyükannesi tarafından aktarılan öyküler, onun kendi kurgularını renklendirmesine yardımcı olmuş, yazılarına derinlik katmıştır. İntizar Hüseyin'in diğer yazarlardan farkı, okurlarını sadece yeni duygular ve deneyimlerle tanıştırmakla kalmaması, aynı zamanda üslup ve incelikli tekniğiyle kurgularını zenginleştirmesidir. Bu sayede, okurlarını sıradanın ötesine taşıyan etkileyici öyküler yaratmıştır.

İntizar Hüseyin'in kurguları, zamanın unuttuğu insanları ve anları hatırlama sürecine odaklanır. İntizar Hüseyin, hafızanın bireysel ve kolektif kimliğin temeli olduğuna inanır. Ona göre, hafıza olmadan geçmiş yoktur ve geçmiş olmadan da köklerimizden kopmuş oluruz. İntizar Hüseyin'in eserleri, kolektif hafızanın bireysel kişiliğin temelini oluşturduğu fikrini vurgular. Onun sanatı, kültürel geleneklerin, destanların, hurafelerin ve bir milletin kolektif ruh halinin kaynağı olan temel unsurlardan güç alır. Onun bilinci ve duygusu, kayıp bir dünyayı yeniden canlandırır ve özgün özellikleriyle ortaya çıkarır, böylece yeniden anlam kazanır. Geçmişin izlerini sürerek ve hatıraları canlandırarak insanları, toplumları ve kültürleri anlamaya çalışır. İntizar Hüseyin'in eserleri, geçmişle bugün arasında köprüler kurarak, geçmişin mirasını gelecek nesillere taşır. Bu şekilde, geçmişin önemi ve kolektif hafızanın gücü vurgulanır.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde göze çarpan geniş gözlemi ve benzersiz bir renk katması gerçekten dikkat çekicidir. İntizar Hüseyin, geçmişin derinliklerine dalarak tarihi, kültürel ve toplumsal dokuyu ustalıkla işlemiştir. Özellikle Hindistan'ın bölünmesi, göçü ve isyanları gibi büyük tarihî olayları ele alırken, olayların insanların hayatlarına nasıl dokunduğunu ve bireylerin bu olaylar karşısında nasıl şekillendiğini detaylı bir şekilde incelemektedir. İntizar Hüseyin, eserlerinde göçün acısını derinden hissettirir. Hindistan'ın bölünmesinin trajedisi, sadece coğrafi bir sınıra çizgi çekmekle kalmamış, aynı zamanda insanların kalplerinde silinmeyen bir ayrılık izi bırakmıştır. İntizar Hüseyin'in yazılarında göçün doğrudan bir tanımı olmasa bile, bu olayın etkileri belirgin bir şekilde devam eder. Göçün yarattığı sorunların derin yansımaları, İntizar Hüseyin'in eserlerinde gözlemlenen önemli bir tema olarak karşımıza çıkar. Her hikâye ve olay, göçün yol açtığı travmatik deneyimlere bir tepki gibi görünür. Karakterlerin yaşadığı içsel çatışmalar, toplumsal dinamikler ve kişisel ilişkiler, bu göçün etkileriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır.

İntizar Hüseyn'in kurgusu, insan yaşamının yalnızca dış ilişkilere indirgenemeyeceğini ve iç dünyanın da derinliklerine doğru uzandığını vurgular. İnsan ilişkilerinin sadece yüzeyde değil, içsel düzeyde de karmaşıklıklarla dolu olduğunu işler. Toplumsal gerçeklik, bağımsız bir varlık değil, çeşitli etmenlerin karmaşık bir karışımıyla oluşur.

İntizar Hüseyn'in eserlerindeki temel konseptlerden biri, insanların sadece gördükleriyle yetinmemesi gerektiğidir. İnsanın sadece fiziksel dünyayla değil, aynı zamanda duygusal, zihinsel ve ruhsal düzeyde de etkileşim içinde olduğunu belirtir. Bu nedenle, ilişkilerin sadece dışarıdan değil, içeriden de incelenmesi gerektiğini savunur.

Geçmiş, İntizar Hüseyn'in kurgusunda önemli bir tema olarak karşımıza çıkar. Tarih, din, kültür, efsaneler ve inançlar gibi çeşitli unsurlar, eserlerinde derinlik kazandırır. Geçmişle olan bağ, köklerini arama ve kimliğin anlamını keşfetme çabaları, kurgusunun temel sorularından biridir. İntizar Hüseyn, Müslüman kültürünü ve değerlerini temsil ederken, aynı zamanda bununla sınırlı olmayan bir anlayışa sahiptir. Kültür, dini, sosyal ve kültürel açıdan değerli bir unsur olarak değil, aynı zamanda kişisel ve evrensel bir anlam taşıyan bir varlık olarak da görülür. Bu yaklaşım, eserlerindeki derinlik ve çeşitlilikle kendini gösterir.

İntizar Hüseyn'in ustalığı, tüm varlığını-bilincini, bilinçaltını, hafızasını ve inancını, deneyimlerini ve gözlemlerini yaratıcı bir odak noktasında yoğunlaştırabilmesinden gelir. İntizar Hüseyn, varlığının her alanını, içsel ve dışsal dünyasını, derin duygularını ve kaygılarını hisseder. Onun eserlerinde, geçmişte yaşanan sevinçler ve mutluluklar, günümüzün karmaşası tarafından tamamen silinmiş gibi görünen anıları ve hayalleri yeniden canlandırmaya çalışır.

İntizar Hüseyn, insanın anılarıyla şekillendiğine ve bu yüzden geçmişi hatırlamak ve ona bağlı kalmak önemlidir dediği için, geçmişin izlerini takip etme konusunda

kararlıdır. Onun eserlerinde, geçmişin hatıraları, günümüzün acı gerçekleriyle yüzleşme ve insanın kimliğini, bağlılığını ve köklerini yeniden keşfetme sürecinde kritik bir rol oynar. İntizar Hüseyin'in kurguları, insanın anılarının ve hayallerinin gücünü vurgulayarak, geçmişle olan bağıı korumanın ve onu yeniden canlandırmanın önemini anlatır.

İntizar Hüseyin'in eserlerindeki karakterler genellikle bu tarihi olayların merkezindedir. Onların yaşadıkları deneyimler, içsel çatışmaları ve bu büyük tarihî olaylarla olan ilişkileri, okuyucuya o dönemin atmosferini ve insanların duygularını derinden hissettirir. İntizar Hüseyin, sadece tarihî olayları anlatmakla kalmaz, aynı zamanda olayların altında yatan toplumsal dinamikleri ve insan psikolojisini de inceler.

İntizar Hüseyin'in eserleri, Hindistan'ın zengin kültürel mirasını da yansıtır. Bu miras, genellikle karmaşık ve çeşitli olan Hindistan'ın sosyal dokusunu ve insan ilişkilerini anlamak için önemli bir kaynaktır. Onun kaleminden çıkan karakterler, Hindistan'ın tarihî ve kültürel derinliklerini yansıtırken, aynı zamanda evrensel insan duygularını da aktarır.

Onun yaratıcı evreni, geleneklerin yok edilmesi, ahlaki değerlerin gerilemesi, bireyin benlik sorunu ve Hint Dev Malay hikâyelerinin büyüğü gibi farklı konuları ele alarak zengin bir dokuya sahiptir. Eserlerinde, bu temaları bir araya getirerek Hindistan'ın sosyal ve kültürel dokusunu titizlikle işlemiştir. Bu durumu Gopi Chand Narang şu şekilde açıklamaktadır.

“İntizar Hüseyin bu dönemin en önemli kurgu yazarlarından biridir. Etkileyici alegorik üslubu aracılığıyla Urduca kurguyu yeni teknik ve anlamsal olanaklarla tanıştırdı ve Urduca kurguyu anlatılar, dini gelenekler, eski mitler ve efsanelerle ilişkilendirdi. Bu anlatım tarzının, Batılı roman ve kurgu tarzlarına göre

kolektif bilinçdışımızı ve ruh halimizi çok daha fazla desteklediğini söylüyor. Hikâyelerin atmosferini yeni bir duygu ve yeni bir farkındalıkla öyle bir işliyor ki, kurguda yeni bir felsefe, yeni bir ruh hali, yeni bir mitolojik ve anlatısal yön ön plana çıkıyor. Bireyin ve toplumun, hayatın ve evrenin, varoluşun mahiyeti ve özüne dair sorunlara romantik bir bakış açısıyla bakmadıkları gibi, sadece sanatlarında değil, hem bilinç hem de sanatlarında tavırları salt rasyonel değildir. Bilinçsizlik kullanılır ve yaklaşımları temelde manevi ve zihinseldir. İnsan ruhunun derinliklerine yolculuk ediyor, ruhun derinliklerine iniyor ve günümüzün bunalımını, kalpsizliğini ve bunalımını yaratıcı bir özveriyle sunuyor.” (Narang, 2009, s. 186)

Bu temaların yanı sıra, İntizar Hüseyin’in kurgusunu belirleyen önemli bir unsur da günümüz siyasi çıkarlarının trajedisidir. İntizar Hüseyin’in eserlerindeki bu siyasi trajedi unsuru, okuyucuya günümüz dünyasının karmaşıklığını ve çelişkilerini yansıtırken, aynı zamanda Hindistan’ın geçmişiyle bugünü arasındaki köprüyü de kurar. Böylelikle, yazarın eserleri sadece bir dönemin portresi olmaktan öte, evrensel bir nitelik kazanır ve okuyucuya derin bir düşünce ve eleştiri fırsatı sunar.

Geçmişin geleneklerini ve tarihlerini bugünün hikâyesine ustalıkla entegre etme yeteneği, İntizar Hüseyin’i edebiyat dünyasında önemli bir yere yerleştirir. Onun eserleri, sadece tarihî olayları anlatan basit bir anlatıdan çok daha fazlasını sunar; aynı zamanda insanın iç dünyasına, toplumsal ilişkilere ve kültürel kimliğe derinlemesine bir bakış sunar. Bu nedenle, Hindistan’ın bölünmesi, göçü ve isyanları gibi konuları ele alanların arasında İntizar Hüseyin’in adı da öne çıkar.

İntizar Hüseyn sadece bir kurgu yazarı değil, aynı zamanda edebiyat dünyasında önemli bir figürdür. Urdu edebiyatına yaptığı katkılar, sadece yeni temalar ve duygularla sınırlı kalmamış, aynı zamanda dilin kullanımı, üslup ve teknik konularında da önemli bir etki yaratmıştır. Kendi ağzından kurgu yazarlığını şu şekilde değerlendirmektedir:

“Kurgu, benim için sadece kendimi ifade etmenin ve ayakta durmanın bir yolu değil, aynı zamanda iş yerindeki bir ata da hikâye anlatarak bunu başarabilirim. Şöyle düşün: Bir toplumda, insanlar kendilerini tanımak istemezlerse, onların bir yazarı nasıl tanıyacağını hayal edin. Vicdanlarının sesini duymayanlar, yazarın sesini de duymazlar. Böyle bir toplumda yazmak, yazının anlamının tam olarak ortaya çıkmaması anlamında yararsızdır. Sonuçta, edebiyat tek taraflı bir olay değildir. Hem yazarın hem de okuyucunun yaratıcı katkısı söz konusudur. Yazıdaki anlamın bir kısmı yazar tarafından yaratılırken, bir kısmı da okuyucuya eklenir. Bu yüzden, iş yerindeki bir ata hikâyesi anlatarak, insanların kendilerini ifade etmelerine ve bağ kurmalarına yardımcı olabiliriz. Her hikâye, hem anlatanı hem de dinleyeni derinlemesine etkileyebilir ve böylece iletişim kurmanın gücünü hissettirebilir.” (Gazali,2017, s. 145)

Onun eşsiz üslubunu Şamim Hanefi şu şekilde dile getirir:

“İntizar Hüseyn benim için sadece bir isim değil, bir tecrübe, saatin ibreleriyle bir olay ya da geçici bir an haline gelmeyecek bir deneyimdir. Kalbe batar, yalnızca kendi varlığı açısından hissedilebilir.” (Zafer,2017, s. 212)

İntizar Hüseyn'in eserlerindeki derinlik ve incelik, okuyuculara sadece hikâye anlatmakla kalmamış, aynı zamanda bir dil ustası ve sanatçı olduğunu da kanıtlamıştır. İntizar Hüseyn, Urdu kurgusunu sıradanlık ve tekrardan uzaklaştırarak, yeni bir estetik ve zenginlik kazandırmıştır. Onun eserlerindeki dilin inceliği ve estetiği, Urdu edebiyatının geleneksel sınırlarını aşarak yeni bir derinlik kazanmıştır. Ayrıca, İntizar Hüseyn'in edebi denemeleri ve eleştirileri, Urdu edebiyatının gelişimine önemli bir katkı sağlamış ve yeni nesil yazarlar için ilham kaynağı olmuştur. İntizar Hüseyn'in kurgu eserlerindeki temalar ve karakterler, sadece bireysel hikâyelerin ötesinde, genellikle toplumsal, tarihsel ve kültürel bağlamlarda derinlemesine incelenmiştir. Onun eserlerindeki kurgusal dünya, okuyucuları sadece eğlendirmekle kalmamış, aynı zamanda düşündürmüş ve onları farklı perspektiflerden dünyayı görmeye teşvik etmiştir. Bu yönüyle, İntizar Hüseyn sadece bir hikâye anlatıcısı değil, aynı zamanda bir düşünür ve duygusal bir rehber olarak da kabul edilebilir.

İntizar Hüseyn, yazılarında tutkulu bir şekilde kaleme aldığı eserlerinde nefsinin mücadelesini ve varoluşsal sancılarını ustalıkla işlemiştir. Kendine özgü bir üslupla yazdığı metinlerde, insanın iç dünyasındaki karmaşıklığı ve çatışmayı derinlemesine ele almıştır. Yazıları, okuyucuları duygusal bir yolculuğa çıkarırken, onları kendi iç dünyalarıyla da yüzleşmeye teşvik etmiştir.

İntizar Hüseyn'in hikâyeleri, modern dünyanın karmaşıklıklarını ve insanın varoluşsal sorgulamalarını ele alırken, Doğu ve Batı kültürlerinden de beslenmiştir. Bu, onun eserlerinin derinliğini ve evrensel niteliğinin artmasına neden olmuştur. Modernitenin getirdiği belirsizlik ve anlam arayışıyla birlikte, İslam medeniyetinin öğretileri ve değerleri de İntizar Hüseyn'in eserlerinde önemli bir yer tutmuştur. İslam medeniyetinden aldığı ilham, İntizar Hüseyn'in hikâyelerinde sıklıkla kendini göstermiştir. İç huzur arayışı, ruhsal derinlik ve insani değerler, eserlerinin alt metinlerinde belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Bu da onun eserlerinin sadece

bireysel bir düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir düzeyde de anlam taşımasını sağlamıştır.

İntizar Hüseyin'in kurgu oluştururken Hint-İslam medeniyeti ve kültürünü dikkate alması, eserlerine benzersiz bir derinlik kazandırmıştır. Kendi toplumunun değerleri, gelenekleri ve yaşam tarzıyla ilişkilendirerek, kurgusal dünyalarını zenginleştirmiştir. Bu yaklaşımıyla, okuyucularına hem tanıdık hem de sıra dışı bir deneyim sunmuş, eserlerini daha anlamlı kılmıştır. İntizar Hüseyin'in eserleri, sadece bir hikâye anlatmakla kalmayıp aynı zamanda bir kültürü, bir tarihi ve bir toplumu da aktarmıştır. Gopi Chand Narang bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“İntizar Hüseyin hikâyelerin atmosferini yeni duygularla, yeni farkındalıklarla öyle bir işliyor ki, yeni bir felsefi ruh hali, yeni bir mitolojik ve anlatsal boyut ön plana çıkıyor. Birey ve toplum, hayat ve evren, varoluşun mahiyeti ve özüne ilişkin sorunlara romantik bir bakış açısıyla bakmazlar. Tutumları da sadece rasyonel değildir; sanatlarında hem bilinçli hem de bilinçsiz kullanılır ve yaklaşımları öncelikle ruhsal ve zihinseldir. İnsanın en derin ruhunun derinliklerine yolculuk ederek günümüzün bunalımını, kalpsizliğini ve çekişmesini açığa çıkarıyor. Yaratıcı bir özveriyle sunuyor.” (Momin, 2017, s. 183)

İntizar Hüseyin, kendi yaşadığı dönemde geçmişe duyduğu özlemi ve nostaljiyi eserlerinde sıkça dile getiren bir yazardır. Yazdığı eserler genellikle mutsuzluk, melankoli ve içsel çatışmaları konu alır. Yazarlık kariyeri boyunca, insanın iç dünyasındaki karmaşıklığı ve varoluşsal sancıları ustalıkla işlemiştir. İntizar Hüseyin'in eserlerinde geçmişi kurtarmaya vurgu yaptığı görülür. Onun eserlerinde bugünü

anlamak için geçmişî anlamamanın önemi vurgulanır. Bu, onun edebi yapıtlarının tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamları derinlemesine ele aldığına işaret eder. Bu da onun edebiyat dünyasında önemli bir yere sahip olmasını sağlar. İntizar Hüseyin'in geçmişin bir hayranı veya ölülerin bir hayranı olduğu düşünülmemelidir. Yazılarında ölüme veya geçmişe tapınmaya hiçbir zaman yeteri kadar yer vermemiştir. Onun eserlerinde geçmişî anlamak, sadece ona tapınmak değil, geçmişin içerdiği değerleri anlamak ve takdir etmek anlamına gelmektedir. Çünkü geçmiş, varlığımızın ve temelimizin bir parçasıdır. Temelini unutan bir insan, aslında kendi kimliğini ve kökenlerini unuttur.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde vurguladığı gibi, insanı değerli kılan şeylerdir ve bu değerlerin korunması, aslında sembollerin korunmasıyla eşdeğerdir. Geçmişteki değerleri anlamak ve takdir etmek, insanın köklerine bağlı kalmasını sağlar ve bu da onun varoluşunu güçlendirir. Bu, geçmişe sadece hayranlık duymak değil, aynı zamanda geçmişin içindeki değerleri kavramak ve günümüzde bu değerleri korumak ve yaşatmak anlamına gelir. İntizar Hüseyin'in eserleri, geçmişî sadece nostalji veya özlemle değil, aynı zamanda bugünü ve geleceği anlamak için bir kaynak olarak görme eğilimindedir. Bu nedenle, onun eserleri, geçmişin önemini vurgularken aynı zamanda geçmişin yaşayan bir parçası olarak ele alınmasını savunur. İntizar Hüseyin, edebiyatta geri dönüş göremeyen yazarlardan bir tanesidir. Eleştirisini de *Alamaton Ka Zaval* adlı makalesinde şu şekilde dile getirmiştir:

“Bu yırtık pırtık eşyalar kötü bir alışkanlığımın sonucudur. Edebi konularda sessiz kalamam ve kişisel meseleleri konuşmaktan, kavga etmekten çekinmem. Ancak, bunu yaptığımda sonradan pişman oluyorum. Ama bu benim kişisel meselem. Bazı yazarlar sadece kendi deneyimlerine bağlı kalır ve kendi yaratıcı acılarına boyun eğler. Birinin söylediği şey onun çağrısıdır. Ne yazık ki, kendimi bu üstün ruhlar arasında

sayamam. Kurguda bile ancak abdest aldıktan sonra oturup yazmaya başlıyorum ve karar verdiğimde etrafıma bakmıyorum. Ancak aralıklarla sağa sola bakarım. Bu, konuşma alışkanlığı haline gelmiş olabilir ama niyet ettikten sonra konuşanlar da var. Aksiyonun ortasında konuşup emeğinizi mahvetmek yerine, öncesini ve sonrasını konuşmak daha iyidir. Bu şekilde kötü alışkanlığımı sunmamış olurum. Küçük bir kötü alışkanlık bile haklı gösterilemez.” (Gazali, 2017, s. 134)

Özellikle kariyerinin başlarında, kaygı, acı ve kayıp gibi temaları sıklıkla ele almıştır. Eserlerinde, insanın kendi içindeki çatışmaları ve toplumsal zorluklarla baş etme çabalarını derinlemesine inceler. Bu temaları, kendi hayatından ve çevresindeki insanların yaşadıklarından ilham alarak işlemiştir. İntizar Hüseyin’in eserlerindeki bu derinlik, okuyucuları düşündürmüş ve duygusal bir etki bırakmıştır. Dr. Naeem Anees şu sözlerle tasvir etmiştir:

“İntizar Hüseyin’in yazılarında bize ilham veren, duygulandıran, güldüren, ağlatan, bazen de anılar yağmurunda gururlandıran güzel bir anılar şenliği vardır. İntizar Hüseyin’in medeniyetine ve kültürüne karşı takıntılı bir sevgisi vardı. Hikâyelerinde medeniyeti ve kültürü yeniden canlandırma görevini üstlenmiştir. İntizar Hüseyin, Urdu’nun fikirlerini ifade etmek için yeni bir yol ve yeni bir üslup benimseyen büyük kurgu yazarları arasında sayılıyor. Düşüncelerini ve sanatını insanları uyandıracak şekilde sunmuştur. İntizar Hüseyin romanlarında, kısa öykülerinde, kısa öykülerinde, dramalarında ve hikâyelerinde medeniyet, kültür, tarih, göç ve dini referansları kullanmıştır.” (Anees, 2017, s. 12)

İnsanlık ve insan olma kavramı, İntizar Hüseyin'in kurgusal dünyasında derin ve karmaşık bir şekilde işlenmiştir. İntizar Hüseyin, insanın içsel ve dışsal çatışmalarını, psikolojik ve toplumsal etmenlerin kesiştiği noktalarda ustalıklı ele alır. Hikâyelerinin merkezinde, bireyin bu güçlerle mücadelesi ve insan olmanın zorlukları yer alır.

İntizar Hüseyin'in hikâyelerinde, insanın gerçekten insan olabilmesi için karşılaştığı engeller ve bunların üstesinden gelme çabaları anlatılır. Bu süreçte, bireyin kendine ve çevresine karşı sorumlulukları üzerine derinlemesine düşünme ve bu sorumlulukları kabul etme gerekliliği vurgulanır. İntizar Hüseyin, insanın kimliğini anlamadan önce, insan olmanın getirdiği yükümlülükleri kavraması gerektiğini savunur.

Bu öneri, insanın içsel bir yolculuğa çıkması gerektiğini ve bu yolculukta sorumlulukları üstlenerek kendini keşfetmesinin önemini vurgular. İnsan, kendi insanlığını tanımadan önce, başkalarına karşı sorumluluklarını kabul etmeyi ve bu sorumlulukları yerine getirmeyi öğrenmelidir. Ancak bu süreçte, çeşitli zorluklarla karşılaşacak ve bu zorluklarla mücadele ederken insanlığını daha da derinlemesine anlayacaktır.

Nihayetinde, İntizar Hüseyin'in eserleri insanın varoluşsal ve toplumsal zorluklarını derinlemesine ele alır ve insanın kendi kimliğini bulma ve bu kimliği kabul etme sürecini işler. İnsanın insan olma kavramı, sorumlulukları üstlenerek ve çevresiyle etkileşime geçerek anlam kazanır, ve bu süreçte insanlık ve insan olma kavramlarına yeni bir bakış açısı kazandırır.

İntizar Hüseyin'e göre göç veya hicret eylemi, arkasında yoğun bir travma ıstırap bıraksa da, Müslüman benliğinin yeniden keşfedilmesine yönelik bu olasılığın hayata geçirilmesinde merkezi bir öneme sahiptir. Anlaşılacağı üzere İntizar Hüseyin'in edebi kişiliği karamsar ve pesimist bir ruh halindedir. Bu da öykülerine direkt yansımış ve öykülerini genel olarak mutlu sonla bitirmediği görülür. Ne kadar yazım türünde

karamsarlığı ön plana çıksa da bu onun mizahtan, akılcılıktan ve neşeden anlamadığı anlamına gelmez. Yine de nostaljiye olan bağlılığıyla ve geçmişe olan özlemiyle eleştirmenlerin hedefinin odak noktası haline gelmiş ve gerici olduğu yönünde ithamlara maruz kalmıştır. Eleştiri yağmuruna tutan yazarların bilmedikleri kısım şuydu; İntizar Hüseyin, sorunlarını eserlerine yansıtan bir yazardır ve içindekileri bu şekilde dışa vurmaktadır.

Karamsarlığın öne çıktığı yazım tarzına rağmen, bu durum İntizar Hüseyin'in mizahı, akılcılığı ve neşeyi anlamadığı anlamına gelmez. Aksine, eserlerindeki karamsarlık, içsel sancıları ve toplumsal zorlukları ifade etme şeklidir. Nostaljiye olan bağlılığı ve geçmişe duyduğu özlem, eleştirmenlerin hedefi haline gelmiş ve gerici olduğu yönünde eleştirilere maruz kalmıştır.

Ancak eleştirmenlerin gözden kaçırdığı önemli bir nokta vardır: İntizar Hüseyin, sorunlarını eserlerine yansıtan bir yazardır ve iç dünyasını bu şekilde dışa vurur. Onun karamsarlığı, insanın varoluşsal sancılarını ve toplumsal travmalarını derinlemesine incelemesine olanak tanır. Bu nedenle, eleştirmenlerin yargıları, onun derinlikli ve etkileyici eserlerini tam olarak anlamadıklarını yansıtabilir. Gopi Chand Narang, İntizar Hüseyin'i şu sözlerle değerlendirmiştir:

“İntizar Hüseyin'in ana deneyimi göç deneyimidir. Yaratıcı göç duygusu, onun iç dünyasında nostaljik bir atmosfer yaratmıştır. Ancak göç, Hüseyin'in sanatı için büyük bir ilham kaynağıdır ve bu etki, özellikle sonraki eserlerinde ve koleksiyonlarında belirgin bir şekilde görülür. Örneğin, Gali Koche ve Kankri'nin sonraki koleksiyonlarında, hatta son romanı Basti'de ve kurgusu Kushti Tak'da bu göçün etkilerini görmek mümkündür. Göç deneyimi, Hüseyin'in eserlerinde

dolaşan bir tema haline gelmiş ve bu, okuyuculara göçün izlerini her yerde hissettiren derin bir izlenim bırakmıştır.”
(Siddiki, 2017, s. 333)

İntizar Hüseyin’in eserlerindeki derinlik, geçmişin izlerini titizlikle işleyen bir ressamın işaretlerini taşır. Onun kaleminden çıkan metinler, sadece bir hikâyeyi anlatmakla kalmaz, aynı zamanda bir toplumun, bir milletin ve hatta bir coğrafyanın tarihî derinliklerine dalan bir yolculuğa çıkarır okuyucuyu.

İntizar Hüseyin, okuyucunun ilgisini çekerken doğaüstü unsurlara ilgi duymasını sağlayan disiplinli bir kurgu oluşturur. Onun kurgusu, modern çağın mekanik yeteneklerine sahip bir okuyucunun dikkatini çekecek kadar derinliklidir. Ancak, bu, sıradan bir okuyucunun çözebileceği bir bulmaca değildir. İntizar Hüseyin’in efsanelerinin atmosferini ve ortamını tam olarak anlayabilmek için, bu hikâyelerin içinde kaybolmak yerine, okuyucunun kendisine bir hedef belirlemesi ve aynı zamanda yetenekli ve özverili olması gerekir.

İntizar Hüseyin’in eserlerindeki doğaüstü unsurlar, sadece hikâyenin ana temasını değil, aynı zamanda karakterlerin iç dünyasını ve olayların gidişatını da belirler. Okuyucunun bu unsurları anlaması ve kabul etmesi, İntizar Hüseyin’in eserlerini tam olarak kavraması için önemlidir. Bu nedenle, sıradan bir okuyucunun yüzeysel kaldığı durumlarla yetinmesi yeterli olmayabilir. Bunun yerine, derinlikli bir anlayışa ve özenli bir okuma pratiğine ihtiyaç duyulur. Sadece hikâyelerin dışsal olaylarını değil, aynı zamanda içsel çatışmalarını ve insan doğasının derinliklerini de keşfeder. Bu nedenle, okuyucunun sadece olay örgüsünü takip etmekle kalmayıp, aynı zamanda karakterlerin duygusal ve zihinsel dünyasını da gözlemlemesi gerekmektedir. Bu da, İntizar Hüseyin’in eserlerine dalmak için biraz çaba ve özveri gerektirdiği anlamına gelir.

İntizar Hüseyn'in dil ve konuşma yeteneğinin olağanüstü olması, kurgularındaki diyalogları gerçekçi ve zengin kılar. Kelime dağarcığının genişliği ve dillere hakimiyeti, karakterlerin konuşmalarını sanki farklı dillere hakimmiş gibi ilginç kılar. Özellikle Arapça, Farsça ve Sanskritçe gibi dillerden çok az kelimenin kullanılması, bu yeteneğin sonucudur.

İntizar Hüseyn'in eserlerindeki dilin zenginliği, okuyucuya karakterlerin dünyasına daha derinlemesine bir bakış açısı sunar. Karakterlerin farklı kökenlerinden ve kültürel geçmişlerinden kaynaklanan çeşitli dillerin etkisi, hikâyelerin atmosferini ve karakterlerin kimliğini zenginleştirir. Ancak, İntizar Hüseyn, bu dillerin kullanımını sınırlı tutarak, okuyucunun metne daha kolay bağlanmasını ve hikâyenin akışını engellemeden anlamını korumasını sağlar.

Bu yaklaşım, İntizar Hüseyn'in eserlerini daha geniş bir kitleye ulaşılabilir kılar. Farklı dillere aşina olmayan okuyucular bile, karakterlerin dilindeki az miktardaki yabancı kelimenin anlamını hızlıca kavrayabilir ve hikâyenin akışını takip edebilirler. Bu şekilde, dilin zenginliği ve karakterlerin konuşma biçimi, hikâyenin derinliğini artırırken, aynı zamanda okuyucunun katılımını ve anlayışını kolaylaştırır.

İntizar Hüseyn'in kurguları, genellikle geçmişin tortulu sulara yüzen karakterler üzerine odaklanır. Vatanın bölünmesi gibi büyük olaylar, sadece bir arka plan değil, aynı zamanda karakterlerin kimliklerini şekillendiren travmatik deneyimlerin bir parçasıdır. Bu olaylar, sadece tarih kitaplarında yer alan kuru bilgi değil, aynı zamanda insanların duygusal dünyalarında derin izler bırakan acı dolu anılar olarak resmedilir.

Halk protestoları ve ıssız sokaklar, İntizar Hüseyn'in eserlerinde sıkça karşımıza çıkan imgelerdir. Bu manzaralar, toplumsal değişimlerin ve çatışmaların kaçınılmaz sonuçları olarak betimlenir. Ancak bu ıssız sokaklar, yalnızca fiziksel bir boşluğu değil, aynı zamanda insanların ruhsal yalnızlığını ve kayıp zamanlarını da simgeler.

İntizar Hüseyn'in üslubu, geçmişin tüm katmanlarını ustalıkla işleyen bir sanatçının el işçiliği gibidir. Sevinçler ve kayıp zamanlar, metinlerinde bir araya gelerek okuyucuya geçmişin renkli ve karmaşık dokusunu sunar. Bu dokuda, unutulmuş hatıralar, kırık hayaller ve kaybolmuş umutlar bulunur. Ancak aynı zamanda direniş ruhu, dayanışma ve umut da vardır, çünkü İntizar Hüseyn'in eserleri, insanın içindeki gücü ve direnci de kutlar.

“Hikâyelerin atmosferini yeni bir duygu ve yeni bir farkındalıkla öyle bir işliyor ki, yeni bir felsefi ruh hali, yeni bir mitolojik ve anlatısal boyut ön plana çıkıyor. Bireyin, toplumun, yaşamın, evrenin, varoluşun doğası ve özüne dair sorunlara romantik bir bakış açısıyla bakmaz, tavırları da salt rasyonel değildir. Sanatını hem bilinç hem de bilinçdışı yönlendirir. Yaklaşımı temelde spiritüel ve dinseldir, insanın en derin varlığına yolculuk yapar, ruhunun derinliklerine iner ve günümüzün duygusuzluğunu ve depresyonunu yaratıcı bir adanmışlıkla sunar.” (Zafer, 2017, s. 217)

İntizar Hüseyn'in bakış açısına göre, hayatın küçük sevinçleri, umutları ve başarıları, genellikle derin bir yoksunluk ve yetersizlik duygusuyla iç içe geçmiştir. Bu sevinçler ve umutlar, genellikle geçmişteki travmatik deneyimlerin gölgesinde soluk kalır ve varoluşun acı gerçeklerine karşı sönük kalır. İntizar Hüseyn'in eserlerinde, bu küçük sevinçler ve umutlar, genellikle trajik sahnelerle bir araya gelir, böylece okuyucuya hayatın kırılganlığını ve kaçınılmaz trajedilerini hatırlatır.

Hayatın yoksunlukları ve yetersizlikleri, İntizar Hüseyn'in eserlerinde sıklıkla vurgulanır. Karakterlerinin çoğu, yaşamlarının bir noktasında büyük hayal kırıklıklarıyla karşı karşıya kalır ve içlerinde derin bir eksiklik hissi taşırlar. Bu eksiklik

duygusu, genellikle toplumsal veya tarihsel bağlamlarda kök salmıştır ve karakterlerin kişisel deneyimleriyle birleşir, onları anlam arayışına sürükler.

Trajik sahneler ise İntizar Hüseyin'in eserlerinde önemli bir yer tutar. Bu sahneler, genellikle karakterlerin yaşamlarında bir dönüm noktası olarak işaretlenir ve onların varoluşsal sorgulamalarına yol açar. Trajedinin içinde, insanın en kırılgan ve en derin duyguları açığa çıkar ve okuyucuyla birlikte bu duyguların karmaşıklığına dalınır. İntizar Hüseyin'in eserleri, hayatın karmaşıklığını ve kaçınılmaz trajedilerini yansıtan derinlikli bir portre sunar. Küçük sevinçlerle dolu anlar, umutlar ve başarılar, yoksunluklar ve yetersizliklerle iç içe geçer, bu da karakterlerin varoluşsal deneyimlerinin dokusunu zenginleştirir ve okuyucuyu derin bir düşünceye davet eder.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde kültürel kararsızlık, belirsizlik ve bu durumun göçle ilişkilendirilmesi, gerçekten önemli bir tema olarak öne çıkmıştır. Hindistan'ın bölünmesinin yarattığı travma ve bu olayın insanların yaşamlarındaki derin izleri, İntizar Hüseyin'in metinlerinde sürekli olarak hissedilmektedir. Bu trajedinin sadece coğrafi sınırları değil, aynı zamanda insanların ruhlarını da böldüğü fikri, onun eserlerinde belirgin bir şekilde yansımaktadır. Göçün acısı ve beraberinde getirdiği sorunlar, İntizar Hüseyin'in yazılarında sık sık tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu göçün doğrudan bir betimlemesi olmasa da, karakterlerin yaşamlarında, ilişkilerinde ve toplumsal dinamiklerde gözlemlenen belirsizlik, kayıp ve aidiyet arayışı, bu travmatik olayın etkilerinin hala derinlemesine hissedildiğini göstermektedir. İntizar Hüseyin'in eserlerindeki karakterler, genellikle göçün getirdiği travma ve aidiyet arayışının birer temsilcisi olarak görülebilir. Onların yaşadığı iç çatışmalar, köklerini kaybetme korkusu ve kimlik bulma çabaları, okuyucuya Hindistan'ın bölünmesinin insanlar üzerindeki etkilerini somut bir şekilde gösteriyor. Bu yönüyle, İntizar Hüseyin'in eserleri, sadece bireysel hikâyeler anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda bir ulusun parçalanması ve sonrasındaki kaosun derin psikolojik etkilerini de incelemektedir.

İntizar Hüseyn'in kurgusal dünyası, sadece stilistik ve entelektüel açıdan değil, aynı zamanda zengin bir referanslar yelpazesıyla de doludur. Bu referanslar, eserlerindeki derinlik ve karmaşıklığı daha da artırırken, okuyuculara farklı katmanlarda bir deneyim sunar.

İlk referans olarak, İntizar Hüseyn'in eski hikâyeleri taklit ederek geleneksel motiflerle dolu hikâyeler yarattığı dönem gösterilebilir. Bu dönemde, geleneksel hikâye anlatımının öğelerini ustalıkla kullanarak, İntizar Hüseyn, kendi benzersiz tarzını oluşturmaya başlamıştır. Geleneksel motifler ve temalar, onun eserlerinde sıkça görülen unsurlardır ve bu, okuyuculara tanıdık bir zemin sunar.

Diğer önemli bir referans ise, İntizar Hüseyn'in düşüncesini insan uygarlığının sınırsız alanına taşıyan altın çağdır. Onun eserleri, sadece bireysel hikâyeler anlatmakla kalmaz, aynı zamanda insanlık tarihine, kültürel mirasa ve evrensel insan deneyimine de derinlemesine bir bakış sunar. Bu, İntizar Hüseyn'in entelektüel ve sanatsal yeteneğinin parlak bir örneğidir ve eserlerini sadece bir hikâye anlatıcısından öte bir düşünür ve sanatçı haline getirir.

Üçüncü referans ise, entelektüel düzeyi geleneksel yorumlarla aynı seviyede olan modern tarzda bir kurgu yazarı olarak anılmakta ısrar eden sembolik ve mecazi anlatımıdır. İntizar Hüseyn'in eserlerindeki sembolizm ve mecazlar, sadece hikâyenin yüzeyindeki olayları değil, aynı zamanda derinlemesine anlamları da ifade eder. Bu, okuyuculara eserlerini farklı katmanlarda okuma ve anlama imkanı tanır.

“Kronolojik olarak, İntizar Hüseyn'in 1948 ile 1957 yılları arasında yazdığı ilk öyküler, kültürel kişiliğin temel belirleyicisi olarak hafızayla şaşmaz bir meşguliyeti yansıtır; 1957'den 70'lerin sonuna kadar yazdığı eserler, toplumdaki ahlaki yozlaşma ve insanlıktan çıkmayla ilgili temalara odaklanırken,

1971'den günümüze kadar olan dönemde ise yaratıcı kişiliğin ölümüyle ilgili hikâyelere ağırlık vermiştir.” (Memon, 1981, s. 88)

1947'de Pakistan'ın kurulması, sadece siyasi bir dönüşümü temsil etmemiş, aynı zamanda bir milletin ahlaki çöküşünün de yansımasıdır. İntizar Hüseyin için, bu dönemde yaşananlar sadece politik bir kriz değil, aynı zamanda toplumun derin bir ahlaki ikilemi yaşamasıydı. İntizar Hüseyin'in edebi başarısının arkasındaki en önemli nedenlerden biri, halkın bu ahlaki zorluklarını, tiksinti veya reddetme duygusu olmaksızın, ancak ara sıra sanatsal bir üzüntüyle ifade etme yeteneğinde yatmaktadır.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde, Pakistan'ın kuruluşuyla birlikte yaşanan ahlaki kriz ve çöküşler sıklıkla ele alınır. Ancak, İntizar Hüseyin, bu konuları ele alırken sadece eleştirel bir bakış açısı sunmakla kalmaz, aynı zamanda insan doğasının karmaşıklığını ve çelişkilerini anlamaya çalışır. Bu, onun eserlerinin derinliğini ve etkisini artıran bir özelliktir. İntizar Hüseyin'in edebi yeteneği, sadece toplumsal ve ahlaki sorunları ele almakla kalmaz, aynı zamanda insanın iç dünyasını da inceler. Onun karakterleri, genellikle karmaşık duygularla ve çatışmalarla doludur ve bu da okuyucuların kendilerini eserlere daha derinden bağlamasını sağlar. İntizar Hüseyin'in Pakistan'ın kuruluşu ve sonrasındaki ahlaki krizleri ele alma şekli, onu Urdu edebiyatının en önemli yazarlarından biri yapmaktadır. Onun sanatsal duyarlılığı ve insan doğasının derinliklerine olan bakış açısı, eserlerinin zamansız bir nitelik kazanmasını sağlamıştır. “Eğer bir yazarın sesi, bir halkın ruhunun ve iç yaşamının bir yansıması ise, o zaman hayatta kalmanın insani ve ahlaki açıdan ne anlama geldiğini hayal etmek zor değildir.” (Memon, 1981, s. 88)

İntizar Hüseyin'in eserlerinde göç sorunları ve Hindistan'ın bölünmesi gibi tarihi olaylar yalnızca somut bir arka plan değil, aynı zamanda insan deneyimi üzerinde derin

etkiler bırakan karmaşıık ve dokunaklı hikâyelerin merkezinde yer alıyor. İntizar Hüseyn bu olayları sadece tarihsel açıdan değil, sosyal ve duygusal boyutlarda da ele almaktadır. Karakterlerin iç dünyaları ve yaşadıkları çatışmalar derinlemesine incelenerek göç ve bölünmenin insanlar üzerindeki psikolojik etkileri de detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Romanlarında bu trajik olayların ardındaki insan hikâyelerini anlatarak, tarihi olayların sadece kağıt üzerindeki soyut gerçeklikler olmadığını, gerçek insanların yaşadığı acı deneyimlerin yansımaları olduğunu gösterir. İntizar Hüseyn'in eserleri yalnızca tarihsel bir döneme ait olmayıp, aynı zamanda insanlık durumuna ve insanın evrensel duygularına dokunan evrensel hikâyeler sunmaktadır. Ayrıca İntizar Hüseyn'in eserlerinde sadece trajik olaylara odaklanılır; Aynı zamanda umut, direnç, insanın iç gücü gibi temalar da işleniyor. Bu da onun eserlerini sadece geçmişe odaklanan tarihi romanlar değil, aynı zamanda okuyucuya insan doğasını derinlemesine düşündüren ve hissettiren eserler haline getirmektedir.

“Svetlana Boym geçmişİ nostalji merceğinden bir tür olarak tanımlanmış ve kelimenin etimolojik köklerini tam anlamıyla açıklanmıştır. Yunanca notos ‘eve dönüş’ ve ‘özlem’ anlamına gelen algia köklerinden oluşur ve bu kavram iki unsuru oluşturur: sırasıyla ‘onarıcı’ ve ‘yansıtıcı’. Bu iki yönü birleştiren Boym, nostaljiyi ‘kaybetme ve yer değıştirme duygusu ama aynı zamanda kişinin fantezisiyle olan romantizmi’ olarak tanımlamaktadır.” (Dubey, 2021, s. 57)

Bölünmenin ardından bir süre Urdu edebiyatında nostalji teması da yer edinmiştir. Bu nedenle İntizar Hüseyn'in bölünme öncesine duyduğu özlemi en iyi tanımlayan kelime nostalji olmuştur.

İntizar Hüseyin'in erken dönem nostaljik esintileri genellikle Dibai, Hapur ve Meerut gibi yerlerle ilişkilidir. Eserlerinde sıkça geçmişe dair atıflar bulunur. Kültürel, kişisel ve tarihi unsurlar gibi birçok nostaljik öge kullanmıştır. Kurgularındaki karakterler genellikle Hindistan'dan Pakistan'a göç etmek zorunda kalmış, Hindistan topraklarında çocukluklarını geçirmiş veya Hindu toplumuyla iç içe büyümüş karakterler olarak öykülerinde yer almıştır.

İntizar Hüseyin'in nostaljiye olan ilgisi sadece geçmişe veya geçmişte yaşamış kişilere duyduğu özlemle sınırlı değildir. Ölüm ritüellerini de eserlerinde genellikle yansıtmamış olması da bunu doğrular niteliktedir. Onun bakış açısına göre, geçmişe saplanıp kalmak yerine geçmişten ders çıkarmak ve geleceği bu doğrultuda inşa etmek önemlidir. Zira İntizar Hüseyin'e göre, geçmişini unutanın dünyayı da unutacağı kanısındadır. Bu nedenle, eserlerinde geçmişe dair öğretileri ve deneyimleri önemserken, bunları gelecek için birer ders olarak ele alır. Nostaljiye olan ilgisini *İctimai Tehzib aur Afsane* adlı makalesinde şu şekilde nedenlendiriyor:

“Kültürel bütünlük ortadan kalktığında kurgu yazarı kolektif duygunun sözcüsü olmak için çok çalışmak zorunda kalır. Kültürel yaşamdaki ve duygusal süreçlerdeki farklılıklara rağmen ortak olan ve toplumun bir üyesini diğerine bağlayan duyguların, ideallerin, özlemlerin ve kalıtsal biçimlerin neler olduğunu iç yaşamın derinliklerinde keşfetmelidir. Bu ortak noktalardan biri de geçmişin mirasıdır. Şu anda bir kopukluk olabilir ama bu mirasın anılar halinde toplumsal hafızada korunması gerekiyor. Geçmişte ısrar ederek kurgu yazarı geçmiş günleri geri getirmeyi amaçlamaz veya en azından yapmamalıdır. Günler nerede geçiyor? Kaybolan bulunamaz ama hatırlanabilir.” (Hüseyin, t.y.)

İntizar Hüseyn'in yaşamında toplumsal değerlerin önemi büyüktür. Bu değerlerin korunması ve yaşatılması için sembollerin önemi de büyüktür. Ancak, İntizar Hüseyn bu değerlerin gerilediğini ve sembollerin yok olmaya yüz tuttuğunu gözlemlemiştir. Kendi arzularını tatmin etmede başarısız olduğunu düşündüğü durumlarda, kalemini değiştirip roman yazmaya yönelmiştir. Eserlerinde geçmiş değerlerin kaybının ve sembollerin öneminin sıkıntılarını, edebi sorunları ve kültürel meseleleri doğrudan ele almıştır. İntizar Hüseyn, bu konuları eserlerinde açıkça ifade ederek topluma seslenmiş ve derin bir anlam yüklemiştir. Dç. Dr. Şahab Zafer Azmi İntizar Hüseyn'in eserlerindeki tematik özellikleri ve kişiliği hakkında şöyle diyor:

“İntizar Hüseyn kurgu yazmaya başladığında uzun süre yeşil yaprakları arayarak dolaştı. Gali Kuçe'den Kangri'ye kadar üç eserinde onu aradı. Bazen roman dünyasını gezdim, bazen de sosyal ve politik alana baktım. Bazen kültürel ve sosyal ilişkilere dair hikâyeler yazdı, bazen de göçün ve modernliğin zorluklarını anlattı. Ama ruhunun özlemini duyduğu o yeşil yaprağı bulamadı. Ahri Admi ve Şehr-i Afsus ne yazık ki yeşil yaprağı almış gibi görünüyor çünkü bundan sonra İntizar Hüseyn'in teknik ve üslup düzeyinde arayışı ve kaygısı giderek daha az ifade ediliyor. Bu koleksiyonlardaki öykülerde birey ve toplum, hayat ve evren, varoluşun doğası ve özüne romantik bir bakış açısıyla bakmadığı gibi, tutumu da salt rasyonel değil, sanatında hem bilinçli hem de bilinçsiz olarak yer aldığı gibi yaklaşımları öncelikle ruhsal ve zihinseldir. Çağının bunalımını, kalpsizliğini ve umutsuzluğunu tasvir etmek için elinde öyle bir gizem, efsane ve anekdot zenginliği vardı ki, düşünce katmanını ve duygu inceliğini kolaylıkla aktarabiliyordu. Anlatısı ve

alegorik üslubuyla Urduca kurguyu yeni sanatsal ve anlamsal olanaklara maruz bıraktı. ” (Anees, 2017, s. 17)

İntizar Hüseyn’in eserlerinde, hümanist bir bakış açısı taşıdığı ve bölünme sonrası yaşanan yabancılaşıma, kimlik kaybı gibi insani değerlerin parçalanmasını açıkça ele aldığı ifade edilmiştir. Yazılarını oluştururken, kendi benliğinin maruz kaldığı göç sürecini adeta eserlerine yansıtmıştır. Ona göre, Pakistan ve göç gerçekliği birbirinden ayrılamaz bir şekilde bağlantılıdır. Bu gerçekliği unutmak, Pakistan’ın kendisi için anlamsız bir toprak parçasına dönüşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, eserlerinin büyük bir kısmında göç temasına vurgu yaparak, bu önemli konuya dikkat çekmeye çalışmıştır. “Diğer yandan Hüseyn’in çalışmalarında hissedilen ağıt duygusu, yeni ulus devletin, ortaya çıkarken müjdelediği fırsatlardan yararlanamaması ve üzerine inşa edildiği fedakarlıkları onurlandırma konusundaki başarısızlığıyla ilgilidir.” (Dubey, 2021, s. 57)

Dönemin edebiyatçıları şiirlerinde, romanlarında, öykülerinde doğal olarak göç temasını ele almıştır ve çokça eser çıkarılmıştır. İntizar Hüseyn, bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

“On yıl önce göç deneyimini ve bu konuda yazdığım yazıları anlatırken umut ve iyimserlik içerisindeydim. O zamanlar bölünme sürecinde büyük bir tecrübeyi yani Müslümanların tarihinde ayrı bir yere sahip olan göç tecrübesini yeniden deneyimlediğimizi düşünüyordum. Bize çok şey katacağı fikrindeydim. Ama bugün siyasi iniş çıkışlarımızın ardından kendimi farklı ruh halinde buluyorum. Artık bu göç ‘Hicret’ deneyiminin kaybedildiğini hissediyorum. Milletler genellikle tarihlerini unuturlar. Bir milletin tarihini her dönemde

*hafızasında yaşattığını veya yaşatması gerektiğini
kastetmiyorum. Ne yazık ki o göç deneyimi bizim üzerimizden
kayboldu. Bundan yaratıcı bir şeyler çıkarmaya ve bunu yeni bir
bilinç duyarlılık geliştirmek için kullanmaya dair sahip
olduğumuz büyük beklenti, o parlak beklenti artık solup gitti.”*
(Memon, 1980, s. 377)

İntizar Hüseyin dönemin yazarlarının sürekli aynı konular ve temalar üzerinden eserler çıkarmalarından da dert yanmıştır. Ortada bir döngü olduğunu ve yazarların toplum için sanat anlayışından uzaklaştığı görüşündedir. Bu durumla ilgili *Likhna Aaj Ke Zamane Mein* adlı makalesinde şu şekilde bahseder:

*“Biz yazarlar dürüst olmayan bir toplumda nefes alıyoruz.
Kişisel çıkar bu toplumun ilkesi haline gelmiş, motorlu taşıtlar
bir değer statüsü kazanmıştır. Temel prensip kişisel kazanç
olduğunda, zenginlik kazanmanın kolay tariflerini bulma yarışı
manevi bir mücadeleye dönüşür. Sıradan insanlar araba
anahtarı umuduyla kalıp sabun satın alır ve bilmece çözerler,
yazarlar ise ödül umuduyla kitap yazar. Kalemleri paslananlar
edebiyatın, dilin ve kültürün gelişmesi veya yazarların refahı
için kurumlar kurarlar ve kurumların kurumları ve insanları
gün geçtikçe gelişir ama edebiyat, dil ve kültür gün geçtikçe
gerilemeye devam eder.”* (Memon, t.y.)

İntizar Hüseyin, Urdu edebiyatının oluşumunda önemli bir role sahip olan yazarlardan biridir. Sıradan yazım tarzlarından uzaklaşarak kendine özgü bir üslup ve tematik yaklaşım benimsemiştir, bu da onu çağdaşları arasında öne çıkaran bir isim yapmıştır. Öykü yazarlığının yanı sıra, aynı zamanda tarihçi bir kimliğe de sahiptir.

Eserlerinde eski Hint kültürünü ve sosyal dinamiklerini detaylı bir şekilde ele almıştır. Bazı otoriteler, öykü yazarken gerçeklikten uzaklaşmanın önemine vurgu yaparken, İntizar Hüseyin tam tersine tarihi gelenekleri ve kurguyu bir araya getirmiştir. Bu yaklaşımıyla, edebi eserlerinde geçmişle günümüzü harmanlayarak benzersiz bir perspektif sunmuştur. Bu durumu İntizar Hüseyin şu şekilde açıklamıştır:

“Öykü ve tarih birbiriyle ilgisiz değildir. Kurmaca tarih dışında dört gün nefes alabilir ama tarih, kurgudan dört adım ayrı kalmaz. Hayal gücünün dokunmadığı tarih nedir ve efsaneler etrafında yaratılmamış, itibarı bir nebze olsun artmamış tarihi şahsiyetler nerede? O tarih yaşanmamış, olay ve kişilerden bahsedilmiş, böyle bir geçmişi olan bir milletin yaratma yeteneğinden yoksun olduğu söylenebilir. Tarih aslında yaratıcı bir süreçtir, kitaplardan çok hayallerde para vardır ve kolektif hayal gücüyle canlanır.” (Kanwal, 2017, s. 45)

İntizar Hüseyin, tarih konusunda derin bilgiye sahip olan bir kişiliktir. Eserlerinde bu bilgi, vizyonu ve araştırmalarıyla belirgin bir şekilde görünür. Binlerce yıllık Hint tarihini, Catakaları, Puranaları, Kuran ve İncil'den esintileri ve peygamberlerin hayatından kıssaları işlemesi mümkündür. İslami öğeleri, Puranaları ve Cataka geleneğini ele alırken, Hintçe, Arapça, Farsça ve Sanskritçe gibi dilleri akıcı bir şekilde kullanmıştır. Bu, İntizar Hüseyin'in kurgusal eserlerini oluştururken önemli bir rol oynamıştır. Kurgusal olarak ve kullandığı geniş dil yelpazesiyle her kesime hitap eden bir yazar olarak öne çıkmıştır.

İntizar Hüseyin'in öyküleri 1947 ile ilişkilendirildiğinde, edebi tarzından ziyade bölünme döneminin etkilerini göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü bu dönemi yaşayan yazarlar, büyük ölçüde etkilenmişlerdir. İntizar Hüseyin, hem Hindistan'daki

Müslümanların hem de dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Müslümanların tarihine ilgi duyan ve yaşadıkları zorlukları içselleştiren bir yazardır. Öykülerinin çoğunu özellikle 1947'deki bölünmeyle bağdaştırmamak da, bu öykülerin izolasyon, belirsizlik, yoksunluk ve keder deneyimlerini, daha iyi ve daha zengin bir geçmişten kopmuş olma duygusunu kesinlikle yansıttığını söylemek mümkündür.

Bölünme öncesi ve sonrasındaki yaşanan gelişmeler sonucunda yazarlar iyiden iyiye göç temasını ana temaları haline getirmiştir. Dönemin öne çıkan isimleri; Kurretülayn Haydar, A. Hamid, Nazir Kasmi ve İntizar Hüseyin olarak sıralanabilir. Bu yazarlar bölünme esnasındaki yaşanan sadece olumsuz ve talihsiz olayları temaları haline getirmek yerine olaylara daha içsel bir şekilde bakmışlardır.

İntizar Hüseyin, çok yetenekli bir Urdu Edebiyatı yazarı olarak bilinir ve uzun yıllardan beri kayıp bir cennet, bir daha geri gelmeyecek bir ülke hakkında öyküler yazmaktadır. Bu, olağanüstü bir durum olarak görülmeyebilir çünkü dönemin birçok yazarı bölünme dönemini deneyimlediği için benzer duyguları paylaşmıştır. Ancak, İntizar Hüseyin'in eserlerinde kaybetme ve terkedilme duygularını daha açık ve net bir şekilde görebiliriz. Bu duygular, sadece bir coğrafi bölgeye değil, aynı zamanda insanların köklerine, kimliklerine ve toplumsal bağlarına duyduğu derin özlemlere de işaret eder. Bu, onun eserlerini sadece kişisel bir kayıp hikâyesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir kaybı anlatan güçlü bir ifade olarak da görmemize olanak tanımaktadır.

İntizar Hüseyin, İkbâl gibi büyük bir şahsiyetin doğduğu dönemde ortaya çıkan, sadece milletin davasını zamanın mahkemesinde değil, aynı zamanda hayallerini, özlemlerini ve umutlarını da ortaya koyan bir Urdu kurgu ismi olarak ön plana çıkmıştır. Bu dönem, adaletin ve ruhsal yönelimlerin sihirli bir şekilde milletin ruhuna dokunmaya çalıştığı bir zaman dilimidir. İntizar Hüseyin'in eserleri, bu dönemin ruhunu

ve zenginliğini yansıtırken, aynı zamanda İntizar Hüseyn'in bizzat şahit olduğu göç dönemini de anlatmaktadır.

Hikâyelerinde idealizm, iyimserlik ve hedef tutkusu gibi unsurlar ön plandadır. Ancak bu unsurlar, hüznün ve can sıkıntısıyla iç içe geçmiştir. İntizar Hüseyn'in eserlerinde, toplumun dağılmasına rağmen insanların birbirini sevdiği ve dayanışma içinde olduğu bir dönemin izleri görülmektedir. Bu, göç dönemi gibi zorlu bir süreçte bile insanların birbirlerine destek olduğu ve umutlarını koruduğu gerçeğini yansıtır.

İntizar Hüseyn'in hikâyeleri, sadece bir dönemin tarihini değil, aynı zamanda insanın iç dünyasını da derinlemesine inceler. Karakterlerinin duygusal zenginliği ve içsel çatışmaları, okuyucunun kendini eserin içine çekmesini sağlar. İntizar Hüseyn'in kaleminden çıkan eserler, sadece bir milletin hikâyesini değil, insanlığın ortak duygularını ve deneyimlerini de anlatır.

İntizar Hüseyn'in sanatsal ve anlatımsal hedeflerine ulaşmak için kullandığı *Via Negativa*¹⁰ tekniği gerçekten de belirgin bir şekilde kendini gösterir. Bu teknik, ilk aşamalarda belki de göze çarpmaz, ancak sonraki sürümlerde daha tutarlı bir şekilde kullanılarak olumlu sonuçlara ulaşır ve olumsuz olasılıkları ortaya çıkarır. İntizar Hüseyn'in eserlerinde, efsanelerde bulunan şüphe ve korku izleri olsa da, hikâyelerin kendisi kesinlikle farklıdır. İntizar Hüseyn'in en büyük sorunlarından biri, 1947'nin anlamını 1857'nin anlamı ile görmektir. Bu çatışma, onun efsanelerinin içsel oluşumuna yardımcı oldu ve eserlerinde derinlikli bir zenginlik yaratmıştır. İntizar Hüseyn'in eserlerinde her zaman bireyciliğin ön planda olduğu görülür. Karakterlerinin dudakları ve aksanının farklılaştığı düşlerinden ve bu benzersizlik ve aksan, İntizar Hüseyn'in Urduca kurgusunun sırrını oluşturur. Bu, onun eserlerinin benzersiz ve ayırt edici bir özelliği haline gelir ve okuyucuyu derinlemesine etkiler.

¹⁰ Anlaşılması istenen şeyin ne olduğunu anlatmak yerine, ne olmadığını anlatarak konuyu aydınlatmaya çalışmaktır. Ortaçağ'da özellikle din adamlarının, tanrıyı açıklamak için kullandıkları bir yöntemdir.

İntizar Hüseyn'in başarısını sadece kurgu yazarlığıyla değil, aynı zamanda *Basti* gibi özgün ve etkileyici romanlarıyla da sağlamlaştırdığı kesindir. Bu eserler, biyografik romanlar olarak tanımlanabilir çünkü genellikle yazarın kendi yaşamından veya döneminin tarihi ve sosyal olaylarından esinlenirler. Ancak, karakter olarak kendisinin doğrudan yer almaması, onun güçlü bir gözlemci ve anlatıcı olduğunu göstermektedir. İntizar Hüseyn'in eserlerinde karakterlerin iç dünyalarını, duygularını ve deneyimlerini canlı ve etkileyici bir şekilde yansıtan bir derinlik vardır.

İntizar Hüseyn'in romanlarında, döneminin siyasi ve sosyal koşullarını özel bir bakış açısıyla sunması, onu modern çağın önde gelen romancılarından biri yapmıştır. Göç, bölünme ve toprakların hafızası gibi temalar, eserlerinin temel bileşenleridir. Bu temalar, Hindu-Pakistan arasındaki ortak kültür ve tarih, ülkenin bölünmesi ve mültecilerin sorunları gibi konular üzerinden işlenir. İntizar Hüseyn'in eserleri, bu temaları derinlemesine inceleyerek, okuyucuya geçmişin izlerini sürme ve geçmişin etkilerini günümüzdeki toplumsal ve bireysel gerçekliklere nasıl yansıttığını düşünme fırsatı sunar.

Din aur Destan, Chand Gahan, Tazkira, Basti ve Aga-i Samandar He gibi İntizar Hüseyn'in eserlerinde, yukarıda bahsedilen temaların öne çıktığı görülür. Bu romanlar, yazarın olağanüstü gözlem yeteneği ve derin tarihsel bilgisiyle birleşerek, okuyucuya unutulmaz bir okuma deneyimi sunmaktadır.

İntizar Hüseyn'in romanlarının olay örgüsü, gerçekten de çok katmanlı ve derindir. Hikâye, genellikle sıradan veya önemsiz bir noktadan başlar ve aynı şekilde önemsiz gibi görünen bir noktada sona erer. Ancak bu 'önemsiz' noktalar, İntizar Hüseyn'in kendine özgü anlatım tarzı ve üslubuyla sanatsal bir zenginliğe dönüşür. Yazar, bu noktaları ustalıkla genişleterek, olayların ve karakterlerin arasında gizli kalmış derin anlamları ortaya çıkarır. İntizar Hüseyn'in eserlerinde semptomlar ve sanatının

güzelliği, metaforlar, anlatım dili, anekdotlar ve büyüklere dair ima ve imalar aracılığıyla daha da güçlenir. Bu Catakalar, okuyucunun metnin ötesine geçmesine ve daha derin anlamların peşine düşmesine olanak tanır. İntizar Hüseyin'in kullanımıyla, bu semboller ve imalar, okuyucuyu sadece hikâyenin yüzeyine değil, aynı zamanda karakterlerin ve olayların altında yatan derinliklere doğru çeker.

Romanın en önemli özelliği olan anlatım, İntizar Hüseyin'in eserlerinde hayati bir rol oynar. Yazar, anlatı aracılığıyla o dönemin korku ve dehşetini, zaman ve mekânı aşan bir hale getirir. Bu sayede, geçmişte yaşanan acı ve zorluklar, okuyucunun zihninde canlanır ve etkisi günümüzden çok daha uzun sürebilir. İntizar Hüseyin'in anlatım yöntemi, hikâyenin içindeki en dayanılmaz olan şeyleri bile rahatlıkla ifade etmesine olanak tanır ve bu da okuyucunun derin bir etkiyle esere dalmış olmasını sağlar.

İntizar Hüseyin, edebi kariyerinin bir döneminde destanlara ilgi duymaya başlamıştır. Hindistan'daki yerel ve farklı anlatıları da okuyarak kendine özgü destansı öykü yazımını benimsemiştir. Lise eğitimini bir Hindu okulunda almasından ötürü Hint mitolojisine de yakından aşina olan İntizar Hüseyin, böylece Catakalar'ı okumaya başlamıştır. İntizar Hüseyin'e göre gelmiş geçmiş en büyük öykü yazarı da Mahatma Buda'dır. Batılı öykücüler Çehov, Kafka ve Maupasant gibi yazarların tarzlarını çok beğenmesine ve kendisinde etkiler bırakmasına rağmen edebi kişiliğinin oluşmasında çok büyük bir katkısı olan Buda, onun için ilk sırada gelir. Bunda kendisi gibi Buda'nın da Hint kıtasında yaşamış olması ve aynı toplumsal sorunlara maruz kalması yadsınamaz bir gerçektir. Catakaları okuduğunda Buda'nın tasvir ettiği karakterleri, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl batı edebiyatında sunulan karakterlerden çok daha büyük ve zengin varlıklar olarak görmektedir. Buda'nın oluşturduğu karakterlerin yüzyıllarca hayat bulduğunu ve tüm evreni doldurabilecek kadar büyük olduğu fikrindedir. Bu evreni deneyimledikten sonra İngiliz ve Rus romanları onun için daha yavan gelmeye

başlamış, Batılı romanlarda gökyüzü dahi olmadığını düşünmüştür. Bu düşüncelerini Galib'in şu dizeleriyle tasvir etmiştir;

“Kya tang ham sitam zadagan ka jahan hai

Jis men ke ek baize-e-mur asman hai”¹¹ (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 174)

İntizar Hüseyin'in yaşadığı zaman dilimi ile Buda'nın yaşadığı dönem arasında yüzlerce yıl fark olmasına rağmen, İntizar Hüseyin, Buda'nın öğretilerinden ve Hint kültüründen etkilenmiştir. Özellikle Catakalar geleneği, Hint edebiyatı ve kültüründe önemli bir yer tutar. İntizar Hüseyin, bu geleneği öğrenmiş, kavramış ve kendi eserlerine yansıtmıştır. Bu, yazarın eserlerinde geçmişten aldığı ilhamı ve etkiyi gösteren önemli bir belirtidir. Bu şekilde, farklı zaman dilimlerinden gelen düşünce ve kültürel mirasların birleşimi, İntizar Hüseyin'in eserlerindeki derinlik ve çeşitliliği artırır.

Catakalar, Buda'nın önceki hayatının masalları olarak geçer. Bunlar, sayıları 550'yi bulan masallardır. (Şahbaz ve Kökdemir, 2020, s. 1449) Catakalar'ın temelinde okura dini ve ahlaki değerleri aşılama vardır. Bu yüzden öykülerde iyilik, doğruluk, dürüstlük, cesaret, kibarlık, tarafsızlık, sabır gibi temalar işlenmiştir.

“İntizar Hüseyin, Urdu öyküsünün ve diğer Urdu edebiyat türlerinin birçoğunun temelinde içine birçok dini ve etnik kimliği alan Hindistan medeniyetinin kültürel ve edebi etkisinin olduğunu ısrarla vurgulamaya başladığı bu dönüşüm süreciyle birlikte, çoğu öykü ve romanında tarihi, mitolojik ve bölgesel

¹¹ Anlamı; Biz zavallı ruhların dünyası ne kadar dar! Gökyüzü bir karıncanın yumurtasından başka bir şey değil.

kültür öğeleri üzerine kurulu konulara yer vermeye başlamıştır.” (Şahbaz ve Kökdemir, 2020, s. 1453)

İntizar Hüseyin, öykülerinde Hint geleneğinden ve kültüründen alıntılar yapmaya başladığı ve Budist metinlere olan ilgisini açıkça dile getirdiği zaman, dönemin edebiyatçılarından bazıları tarafından eleştirilere maruz kalmıştır. Bazı yazarlar, onu ‘Cataka yazarı’ olmakla suçlamışlardır. Bu eleştiriler, Hüseyin’in eserlerinde Hindistan’ın geleneksel kültüründen ve dini mirasından esinlenmesini, kendi yazılarında ön plana çıkarmasını ve Budist metinlere olan ilgisini eleştirmiş olabilir. Ancak bu eleştiriler, İntizar Hüseyin’in eserlerindeki derinlik ve çeşitliliği göz ardı etmektedir. İntizar Hüseyin, kendi eserlerinde farklı kültürel kaynaklardan beslenerek benzersiz bir edebi tarz geliştirmiştir. Arş. Gör. Ajay Kumar Singh, İntizar Hüseyin’in eserlerindeki Hint unsurlarıyla ilgili şunları söylemiştir:

“...Gözleminin ne kadar geniş olduğu ve tarihi, kültürel, görgülü, dev malay (tanrılarla ilgili hikâyeler) rengi nedeniyle kendine özgü bir renk kazandığı kurgularında açıkça görülmektedir. İntizar Hüseyin, geçmişin geleneklerini ve tarihlerini bugünün hikâyesinde iyi bir şekilde sunmanın mükemmelliği olabilir. Hindistan’ın bölünmesini, göçü, isyanları konu haline getirenler arasında İntizar Hüseyin’in adı da alınacak. ...Hindistan’dan ayrıldıktan sonra bile Hindistan O’nun zihninde yaşıyordu. Geleneklerini güzel bir şekilde sundu. O zaman ister bölünme olayı, ister göç durumu, ister Budist keşişin hikâyesi, ister tanrı ve tanrıçaların bahsi olsun, hepsi çok başarılı bir şekilde sunulmuş ve gerçekte övgü büyükannesesi Latan’a aittir. Şunu da belirtmek gerekir ki eğer hikâye anlatmasaydı İntizar Hüseyin belki de bu efsaneleri bu

kadar zarif bir şekilde sunamazdı. Birisi İntizar Hüseyin'in kurgu yazarlığı için belirlediği standartları takip ederse kesinlikle başarılı olacağını söyleyebiliriz. İntizar Hüseyin'in efsanelerine bakılırsa, İntizar Hüseyin çabalarında bir dereceye kadar başarılı olmuştur. Sadece yapılan çalışmalardan bile tahmin edilebilir.” (Anees, 2017, s. 31)

İntizar Hüseyin yeni öykü yazarları arasında gösterilmesine rağmen kendisini yaşadığı dönemden ötürü bu dar kalıba sıkıştırılmasına karşıdır. Zira öykülerinde gerek kendi zamanına gerek geçmişe dair izlenimler sıkça rastlanır. Bu nitelendirme ile ilgili şu ifadeleri kullanır:

“Beni yeni öykü yazarı olarak nüktedanca niteliyorlar. Doğru yapıyorlar. Ben tarih öncesi zamanlarda dolaşıp duran bir yazarım. Ve tarih kurgusunda hiç bahsedilmeyen o yaşlılardan edebiyat adabını öğrenmeye çabalarım. Ben, kendi sorunlarıma, zamanlarda ve zeminlerde avare dolaşıp durdum. Kerbela ve Ajudhia arasında ölürcesine gezindim... Böyle avare dolaşa dolaşa sonunda Buda'nın Catakalarına ulaştım. Şok oldum. Ya Allahım! Bu nasıl bir dünyadır ki insan tarihsiz zamanlarda ve sayısız formlarda yaşamakta ve ışıldamakta...”
(Şahbaz ve Kökdemir, 2020, s. 1454)

İntizar Hüseyin, öykülerinde Budizm felsefesinin temelini oluşturan etik değerleri, hakikat ve toplumsal bilinçlenmeyi ön plana çıkarmıştır. Budizm'in öğretilerinden ve felsefesinden esinlenerek, eserlerinde insanın içsel yolculuğunu, vicdanını arama sürecini ve toplumsal adaleti işlemiştir. Ancak, bu yaklaşımı bazı Pakistanlı yazarların eleştirilerine maruz bırakmıştır.

Özellikle dönemin geleneksel edebiyatçıları ve eleştirmenleri, İntizar Hüseyin'in eserlerinde Budizm'e ağırlık vermesini ve bu felsefenin etkilerini görmesini sorgulamıştır. Onların gözünde, İntizar Hüseyin'in eserlerinde Budizm'in izleri, Pakistan'ın İslami kimliğiyle çelişmektedir ve bu durum eleştiriye yol açmıştır. Ancak, İntizar Hüseyin'in bu eleştirilere karşı tutumu, kendi edebi ve felsefi vizyonunu sürdürmekte kararlı olduğunu göstermiştir. Bir röportajında bu durumla ilgili şunları söyler:

“Bu öyküyü yazarken başvurduğum antik bir hikâye geleneği var: ‘Buda’nın Catakalarındaki anlatı geleneği’. Bana öyle geliyor ki, Hindistan’da doğmuş en büyük kısa hikâye yazarı Mahatma Buda’dır. Çehov, Maupassant, onlar kim ki? Kısa öyküde bir şey yapmak istersem, hayranlık duyduğum Çehov’u okuduğum doğrudur. Neden Buda’nın hikâyelerinden de yararlanmayayım? Ondan numunelerinden faydalanırsam itiraz eder misiniz? Çehov’un çalışmasından yararlandığım vakit, kısa hikâyemi övüyorsunuz. Buddha’dan bir şey aldığımda ise, hangi tarih dönemine geri döndüğümü sorguluyorsunuz.” (Şahbaz ve Kökdemir, 2020, s. 1455)

İntizar Hüseyin, aldığı yoğun tepkilere rağmen Budizm’e ve Cataka geleneğine olan ilgisini sürdürmüş ve eserlerinde bu temaları işlemeye devam etmiştir. Kendi edebi vizyonundan ve felsefi perspektifinden ödün vermeden, Cataka öykülerini doğrudan veya dolaylı olarak eserlerinde bariz bir şekilde kullanmıştır. Bu yaklaşımıyla, Urdu edebiyatı ve Hint edebiyatı için önemli bir yere sahip olmuştur.

Özellikle *Kachve*, *Shahr-a Afsos*, ve *Patte* gibi eserlerinde, Cataka öykülerinden esinlenerek kendi hikâyelerini oluşturmuş ve bu öğeleri okuyucularıyla buluşturmuştur.

İntizar Hüseyn, bu eserlerinde toplumun içinde bulunduğu insani duyguları, sosyo-kültürel meseleleri ve kadınların Hindistan'daki değerini ele almıştır. Böylece, Cataka geleneğinin toplumu etkileyen sorunları işleyen bir yol gösterici olduğunu ve kendi eserlerinin de benzer temaları ele aldığını belirtmiştir.

İntizar Hüseyn'in bu yaklaşımı, onun edebi ve düşünsel derinliğini ve etkisini vurgulamaktadır. Kendi benzersiz bakış açısıyla, edebi ve felsefi mirasa katkıda bulunmuş ve Urdu edebiyatının ve Hint edebiyatının gelişimine önemli bir katkı yapmıştır.

Cataka öyküleri sadece Hint-Alt kıtasında değil, aynı zamanda diğer Batılı ülkelerin edebiyatında da önemli bir yer bulmuştur. Bu öyküler, sadece coğrafi sınırlarla değil, kültürel ve dini farklılıklara rağmen insanlık tarihinde yaygın bir temayı ele almaktadır. İntizar Hüseyn, bu zengin anlatı geleneğinden faydalananarak öyküleri vasıtasıyla okurlarına derin düşünceler ve duygusal deneyimler sunmayı amaçlamıştır.

Müslümanlar ve Hindular arasındaki tarihsel geçimsizlik ve çatışmalara rağmen, İntizar Hüseyn Cataka geleneğinin öykülerini kullanarak ortak bir insanlık deneyimini anlatmak için çaba göstermiştir. Bu öykülerde, insanın içsel yolculuğu, yaşamın anlamı ve insan ilişkileri gibi evrensel temalar işlenir. Böylece, İntizar Hüseyn edebi eserleri aracılığıyla, farklı kültürler arasındaki duygusal ve manevi bağları keşfetmeyi ve vurgulamayı amaçlamıştır.

İntizar Hüseyn'in Pakistan'a olan göç hikâyesi, bölünmenin yarattığı trajik durumu ve hayatta kalmak için verilen mücadeleyi net bir şekilde yansıtmaktadır. Sade bir bavul ile yola çıkan ve maddi olanaksızlıklarla mücadele eden Hüseyn, yeni bir ülkede yeniden başlamak zorunda kalmıştır. Arkadaşlarının ve yardımsever insanların desteğiyle ayakta kalmaya çalışmıştır. Göç döneminin başlamasıyla haliyle birçok edebiyatçı da bundan nasibini almış ve yeni kurulan ülkeleri Pakistan'a doğru yola

çıkılmışlardır. Genel olarak Lahor ve Karaçi'ye göç eden edebiyatçılar buralarda oldukça sık bir şekilde toplantılar, söyleşiler yapmışlardır. İntizar Hüseyin de ilk kısa öykülerini bu toplantılarda okumuştur ve bu deneyimini şu şekilde açıklıyor:

“İlk hikâyem Kayuma ki Dukhan'dı. 1948'in başlarında Halka-yı Erbab-ı Zauk toplantısında okudum. Ayrıca bu hikâyem Edeb-i Latif dergisinde yayınlandı. Bu benim edebiyat dünyasındaki ilk çıkışımdı. Lahor'da gördüğüm yazarlardan çok etkilendiğim ve hayran kaldığım için toplantıda hikâyemi okumaktan neredeyse korkuyordum. Hikâyem hakkında güzel şeyler söylediklerinde, toplantıyı yöneten Muhtar Siddık'ın övgülerini duyduğumda kendimi mutlu hissettim. İlerleyen zamanlarda İlerici Yazarlar Derneği'nin bir toplantısında ikinci hikâyem Üstad'ı da okudum.” (Pray, Memon ve Hüseyin, 1983, s. 156)

İntizar Hüseyin'in iş hayatına atılması ve edebiyat dünyasında adım atması da zorlu bir süreci içermiştir. Feyz Ahmed Feyz'in tanıtımıyla iş bulması, ardından farklı dergi ve gazetelerde editörlük yapması, onun kararlılığını ve yeteneğini göstermektedir. Ancak, yaşadığı zorluklar ve gazetelerin yasaklanması gibi engellerle karşılaşması da göstermektedir ki, edebiyat dünyasında başarılı olmak kolay değildir.

İntizar Hüseyin'in hayatı, Pakistan'ın ve Hindistan'ın bölünmesinin insanlar üzerindeki etkilerini ve bu dönemde yaşanan güçlükleri anlamak için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Onun mücadeleci ruhu ve edebiyata olan tutkusu, yaşadığı zorluklara rağmen başarılı olmasını sağlamıştır. Bu süreçte serbest çalışma hayatına geçmiş olmasına rağmen yine de ara ara köşe yazıları yazmıştır. Bir akşam, çayhane sohbetinde, ansızın Dr. Nazir ortaya çıkmış ve İntizar Hüseyin'e yüksek lisans yapıp

yapmadığını sormuştur. Yaptığını öğrendikten sonra ise İntizar Hüseyin'e Urduca ders vermesi teklifini etmiştir. Hüseyin bu habere sevinmiş ve gerekli sertifikaları hazırlayıp Dr. Nazir'in ofisine götürmüştür ancak uzun uğraşlar sonucu öğretmenlik işi olumsuz sonuçlanmıştır. İntizar Hüseyin, gazetecilik kariyerinin her daim geçici olacağını düşünmüş ve bir şekilde edebiyatla ilgili bir iş ile uğraşacağını hayal etmiştir lakin tayin olayı yüzünden planları dahilinde olmayan şehirlere atanma ihtimali nedeniyle gazetecilik görevini benimsemiştir.

Sonrasında *Maşrik* adlı bir gazeteden teklif almıştır. *Afaq* gazetesinde takma isimle köşe yazılarını yazan İntizar Hüseyin, burada gerçek adıyla ve fotoğrafı ile yayınlanacağını öğrenmiş ve ayrıca köşe yazılarının her türden yazabileceği bir özgürlük verilmiştir. Bu durumdan biraz korkmuş ve temkinli yaklaşmıştır. Halka-ı Erbab yazarlarının apolitik olmasından ötürü kendisi de siyasi yazılardan kaçınmıştır.

1963-1988 arasında emekliliğine kadar *Maşrik* gazetesinde köşe yazarlığını sürdürmüştür. Emekliliğinin ardından köşe yazıları yazmaya devam etmiş ve Urduca köşe yazılarının yanı sıra İngilizce köşe yazıları da yazmıştır. 1989-1994 yılları arasında *Frontier Post* adlı gazetede köşe yazarlığına devam etmiştir.

İş hayatının yanı sıra diğer yandan edebi çalışmalarını da sürdürmüştür. Bu süreçte *Çand Geheh*(1953), *Ahri Admi*(1967), *Basti*(Basti), *Din aur Destan*(1962), *Agey Samandar He*(1995), *Gali Kuçe*(1962), *Kankari*(1955), *Hayme Se Dur*(1986), *Tezkire*(1987), *Kaçve*(1981), *Şehr-e Afsus*(1972), *Hali Pencere*(1993), *Şehzade Ki Nam*(2002) ve makalelerinden derlediği *Zerre*(1976), köşe yazılarından derlediği *Alamaton Ka Zaval* adlı kitaplarını yayımlamıştır. Bunun yanında *Custucu Kiya He* ve *Çırağun Ka Duhvan* adlarını verdiği iki otobiyografi kitabı da çıkartmıştır. Ayrıca yazarlığının yanı sıra çevirmenlik yaparak birçok yabancı eseri de Urdu'ya derleyerek Urdu Edebiyatına çokça eser kazandırmıştır. Bunlar şöyledir; *Falsafe ki nai Taskhil*,

Hamari Basti, Mao Tse-Tung, Nao aur Destan Dusri Kahaniyan, Nai Paud, Surgh Tamga.

4.3. SEMBOLİZMİN İNTİZAR HÜSEYİN'İN ÜSLUBUNA ETKİSİ

İntizar Hüseyin'in yazım tekniğinde 1960'lı yıllarda belirgin bir değişim gözlemlenir. Bu dönemde, İntizar Hüseyin'in eserlerinde yakın geçmişin gölgeleri, unutulmuş anılar veya bölünme sonucu ortaya çıkan toplumsal trajedilerin cevaplarını arayan basit hikayelerin yerini, varoluşsal meselelerin üzerine yoğunlaşan bir düşünce tarzı alır. Bu değişimin temel nedenlerinden biri, dönemin hükümeti tarafından uygulanan sansür politikasıdır.

İntizar Hüseyin, sansür politikasının etkisi altında kalarak, daha önce yazdığı konuların derinliklerine inmek zorunda kalır. Sansür, basit hikayelerin ötesine geçip daha karmaşık ve düşündürücü konuları ele almasını teşvik eder. Artık eserlerinde sadece toplumsal olayların yüzeyine değil, insanın varoluşsal sorularına da odaklanır.

Bu dönemde İntizar Hüseyin'in yazımında görülen değişim, eserlerinin derinliğini artırır ve onu daha geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden bir yazar haline getirir. Varoluşsal meseleler, insanın iç dünyasına ve evrensel sorulara dair düşünceler, İntizar Hüseyin'in edebi geleneğinde yeni bir boyut oluşturur. Bu dönemde yazdığı eserler, daha geniş bir düşünsel ve duygusal zenginlik sunar, okuyucularını derin düşüncelere sevk eder. Böylece İntizar Hüseyin de bu karanlık dönemin önde gelen sembolist yazarlarından biri haline gelmiştir. “Metaforik anlatıma ağırlık vermesi ve olaylara ve karakterlere sembolik bir üslupla, bazen gerçek bazense hayali dünyada hayat vermesi öykücülüğünün en belirgin özelliği olmuştur.” (Şahbaz ve Kökdemir, 2020, s. 1452) İntizar Hüseyin'in eserlerindeki karakterler genellikle zorlu mücadelelerle karşı karşıya kalır ve bu mücadeleler genellikle sembolik bir anlam taşır. Örneğin, bazı karakterlerin Nemrut'un ateşine atlaması veya dikenli taç takarak çarmıha gerilmesi, onların kendi

içsel savaşlarını ve kişisel gelişimlerini simgeler. Bu semboller, okuyucuların karakterlerin deneyimlediği zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri üzerine derinlemesine düşünmelerini sağlar.

Dönemin önde gelen yazarlarından İntizar Hüseyin de, sembolizmin etkisinde kalarak eserlerinde derin ve metaforik anlatımı tercih etmiştir. Eserlerinde 1857 İsyanı ve 1947 Bölünmesi gibi tarihi olaylar, sadece dışsal birer arka plan değil, aynı zamanda içsel kurgunun temelini oluşturur. İntizar Hüseyin, bu tarihi dönemleri sadece yüzeydeki politik olaylar olarak değil, aynı zamanda insan psikolojisi, toplumsal dinamikler üzerindeki derin etkisi, insanlık tarihindeki çatışma, ayrılık ve kimlik arayışı gibi evrensel temalar yaratan semboller olarak görmüştür.

İntizar Hüseyin, edebi yolculuğunda daima kendi bireysel ifadesine odaklanmıştır. Diğer yazarlardan ayıran belirgin bir üslup ve aksana sahiptir ve bu özellikleri onu edebi dünyada benzersiz kılmıştır. İntizar Hüseyin, ideolojik sloganlardan kaçınarak, daha derin ve kişisel temaları işlemeyi tercih etmiştir. Ayrıca masalardan efsanelere, fanteziden gerçeğe kadar geniş bir yelpazede gerçeğe girerken, onun zekası ve hafızası bu çeşitliliği desteklemiş ve zenginleştirmiştir. Onun destansı yolculuğu, edebi estetiğin çeşitli yönlerini keşfetme sürecine denk gelirken, bu keşiflerin arasında kinayeden sembolizme, alegoriden metafora, gerçeğilikten soyutlamaya kadar birçok farklı teknik ve yaklaşım bulunur.

İntizar Hüseyin'in eserlerinde masal ve efsane motiflerini kullanması, okuyucuları fantastik bir dünyaya götürürken, aynı zamanda geleneksel anlatı tekniklerini ustalıkla kullanarak derin anlamlar yaratır. Fantezi unsurları, onun hikâyelerine derinlik katar ve okuyucuları düşsel bir yolculuğa çıkarırken, gerçeğlikle iç içe geçen anlatılarıyla da insan deneyimine dokunur.

İntizar Hüseyn'in edebi estetiği, sadece hikâyenin yüzeyindeki olaylarla sınırlı kalmamaktadır. Bu teknikler, onun eserlerindeki düşünsel ve duygusal derinliği artırırken, okuyuculara farklı katmanlarda bir deneyim sunar. Soyutlama ve entelektüel tomurcuklar ise, İntizar Hüseyn'in düşünsel zenginliğini ve eserlerindeki felsefi derinliği yansıtır.

İntizar Hüseyn'in edebi yolculuğu, çeşitli teknikler ve yaklaşımlar aracılığıyla edebi estetiğin farklı yönlerini keşfetme sürecini işaret eder. Onun zekası ve hafızası, bu çeşitliliği desteklerken, eserlerindeki derinlik ve zenginlik, okuyucuları edebi bir keşif yolculuğuna davet eder. Onun efsanevi dünyası, etrafımızda dolaşan bir mistisizm ve sembolizmle doludur. Onun eserlerinde, insanın farklı hayvan şekillerine dönüşmesi gibi fantastik motifler sıkça karşımıza çıkar. Bu, okuyuculara sadece fiziksel dünyanın ötesine geçen bir yolculuk sunmakla kalmaz, aynı zamanda insanın içsel dönüşümünün ve karmaşıklığının da bir yansımasıdır. İntizar Hüseyn'in eserlerindeki efsanevi unsurlar, günlük konuları bir kenara bırakıp daha derin ve evrensel temalara odaklanmasını sağlar.

İntizar Hüseyn, Urduca kurgunun öncüsü olarak adlandırılmakta haklıdır çünkü benzersiz temaları ve üslubuyla edebiyat dünyasına yeni bir soluk getirmiştir. Yıllarını düşünce ve sanata adanmış olan İntizar Hüseyn, yaşamın çeşitli katmanlarını kurgularıyla ortaya çıkarırken, aynı zamanda insanlık tarihinden günümüze kadar uzanan kültürel ve entelektüel birikimden beslenir.

Eserlerindeki efsaneler, ilk dönem mitolojilerinden modern çağ efsanelerine kadar geniş bir yelpazede yer alır. İntizar Hüseyn, bu efsaneleri manevi ve kültürel yaşamın sembolleri olarak işler. Bazı durumlarda, semboller dini hikâyelerden türetilirken, bazılarında medeniyet ve kültürün karakterleri sembolik bir anlam kazanır. Hatta bazen,

efsanelerdeki karakterler, çağımızın gerçeklikleriyle bütünleşerek, evrenin herhangi bir bölgesinde geçen hikâyeleri anlatır.

İntizar Hüseyin'in efsanevi kurguları, okuyuculara sadece bir hikâye anlatmaktan öte, insanın derinliklerine inen bir yolculuk sunar. Onun eserleri, edebi birikimi, sembolik anlatımı ve evrensel temalarıyla Urduca edebiyatında önemli bir yer edinir.

“Pakistanlı romancılar, geçmişin ortak medeniyetine ve kültürüne duygusal bir bağlılık hissederek ve kendi ülkelerinin kültürel atmosferi, değerleri, gelenekleri ve yaşam tarzları romanlarında önemli bir yer tutar. İntizar Hüseyin, bu bağlamda Pakistan edebiyatının önde gelen isimlerinden biridir ve eserlerinde Uttar Pradeş'in kasaba ve şehirlerinin kültürel dokusu ile bu çevre ve atmosferle ilişkilendirilen anıları işler. Hüseyin'in romanlarında, feodal medeniyetin izlerini taşıyan kayıp geçmişin detaylı bir tasviri bulunur. Ayrıca, eserlerinde antik Hindistan'ın birçok sembolüne atıfta bulunarak kültürel mirasa olan derin bağlılığını gösterir.” (Khan, 2017, s. 205)

Onun eserlerindeki yaratıcı sezgi, gizem, merak ve bilinçdışı tezahürler, okuyucularını farklı düşünce katmanlarına yönlendirir. Hikâyelerinde bilinçdışı edebi araçları ustalıkla kullanarak, okuyucularını mistik bir yolculuğa çıkarır. Bu şekilde, İntizar Hüseyin'in eserleri sadece bir hikâye anlatımından öte, insanın derinliklerine inen bir keşif yolculuğudur. Eserlerindeki kutsal tarih ve mistik algı, okuyucularına farklı bir dünya görüşü sunar. Onun hikâyeleri, sıradanın ötesinde bir gerçeklikle doludur ve okuyucularını düşünmeye, sorgulamaya ve keşfetmeye teşvik etmektedir.

İntizar Hüseyin buna ek olarak kurgularında ilerici ideolojiden ziyade bireysel varoluşsal meselelere odaklanarak farklı bir yol izlemiştir. Diğer Urdu kurgu

yazarlarının aksine, İntizar Hüseyn, döneminde yaygın olan ideolojik sloganlardan uzak durarak eserlerinde kendi varoluşsal diyalektiğini aramıştır. Onun yazıları, dış olaylardan ziyade iç dünyanın derinliklerine inmeyi ve insan psikolojisinin karmaşıklığını keşfetmeyi amaçlamıştır. Bu da Urdu edebiyatında bir dönüm noktası olmuştur. Varoluşsal gerçekçilik ve sembolizmin etkisi altında, İntizar Hüseyn'in eserleri, insan varoluşunun karmaşıklığını ve evrensel insan deneyimlerini anlamaya yönelik derinlikli bir bakış açısı sunmuştur. Bu yönüyle, İntizar Hüseyn, Urdu edebiyatının ilk varoluşçu gerçekçi yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir. Eserlerinde, insanın eksik kimliğini ve kimliğini yeniden kazanma teması sıkça karşımıza çıkar. Karakterler genellikle içsel boşluklarını doldurma ve kişisel bütünlüğü yeniden kazanma çabası içindedirler. Bu yolculuklar, okuyuculara insanın evrensel bir deneyimi olan kimlik arayışını ve ruhsal bütünlüğün önemini anlatır. Ahlaki ve manevi değerlerin önemi de vurgulanır. Karakterler genellikle ahlaki çöküşten kaçınmaya çalışır ve manevi değerlere sıkı sıkıya bağlı kalır. Bu, okuyuculara yaşamlarında doğruluk ve adaleti korumanın önemini hatırlatır ve onları ahlaki bir yaşam tarzını benimsemeye teşvik eder. Edebiyat aracılığıyla insanların amaca ulaşma çabalarını, içsel yolculuklarını ve kimlik arayışlarını derinlemesine ele alır. Onların eserleri, okuyuculara insan deneyiminin derinliklerine inme ve kişisel gelişimlerini destekleme fırsatı sunar. Eserlerinde manevi ve kültürel yaşamı semboller aracılığıyla derinlemesine inceler. Ona göre, semboller insanın düşünsel dünyasını zenginleştirir ve anlam katmanlarını derinleştirir. Bu semboller bazen dini hikâyelerden türemiş olabilir, bazen de medeniyet ve kültürün taşıyıcısı olan karakterlerin sembolü haline gelir. Aynı zamanda, İntizar Hüseyn'in kurgularında Dev Mala karakterleri, mitler ve efsaneler gibi unsurlar çağımızın hikâyesini anlatır.

Örneğin, dini hikâyelerde geçen semboller, İntizar Hüseyn'in eserlerinde insanın içsel yolculuğunu temsil edebilir. Bunlar, karakterlerin ruhsal gelişimini ve dönüşümünü

yansıtabilir. Medeniyet ve kültür sembolleri ise genellikle bir toplumun değerlerini, inançlarını ve kimliğini temsil eder. Dev Mala karakterleri, mitler ve efsaneler ise genellikle insanlığın ortak deneyimlerini ve evrensel temaları anlatır, böylece İntizar Hüseyin'in eserleri tarihsel, kültürel ve insanı derinlemesine anlama üzerine kuruludur.

Bu semboller, İntizar Hüseyin'in eserlerine derinlik kazandırır ve okuyucularına farklı katmanlarda anlamlar sunar. Onun kurguları, semboller aracılığıyla insanın evrensel ve manevi arayışını, kültürel karmaşıklıklarını ve toplumsal dinamiklerini keşfetme çabasıyla doludur.

İntizar Hüseyin, hikâyelerinde tılsımlı tonu ustalıkla kullanarak bir sanat eseri yaratır. Bu tılsımlı melodi, ulusun ve medeniyetin sembolik bilincinin yeniden canlanmasına katkıda bulunur. İntizar Hüseyin'in eserlerinde sembolik uyum o kadar geniş ki, bu onun sembol yaratma gücünü ve davranış becerisini diğer çağdaş yazarlardan ayırır. Kurgu ve şiir, klasik ve Deva Malayca gibi dini karakterleri ve olayları sembolize etme eğiliminde değildir. Bunun yerine, İntizar Hüseyin Avrupa edebiyatından, Eski Ahit'ten, Yunan mitolojisinden ve klasik edebiyattan karakterler ödünç alır. Bu yaklaşım, onun eserlerine zenginlik katarken, aynı zamanda okuyuculara derin anlam katmanları sunar. İntizar Hüseyin'in sembolizmi ustalıkla kullanması, eserlerini sadece bir hikâye olarak değil, aynı zamanda derin bir anlam arayışının yolculuğu olarak da görmemize olanak tanır.

İntizar Hüseyin, karakterlerini semboller aracılığıyla yaratırken, her bir karakterin kişisel doğasını, içgüdüsel özelliklerini ve psikolojik motivasyonlarını tam çağdaş bağlama uygun bir şekilde yansıtır. Karakterlerin entelektüel enerjisi ve amacının ciddiyeti, yıldızlararası bir duygu karışımıyla birlikte, olayın yoğunluğu ve durumun farkındalığı ve içgörüsü ile yansıtılır. Bu sayede, İntizar Hüseyin'in eserleri sadece karakterlerin dış görünüşünü değil, aynı zamanda derinlikli bir içsel dünyayı da yansıtır.

Karakterlerin sembolik anlamları, okuyuculara daha geniş bir anlam ve düşünce dünyası sunar, bu da İntizar Hüseyin'in eserlerinin derinliğini ve zenginliğini artırır.

İntizar Hüseyin'in kullandığı semboller, karakterleri geçmişin pencerelerinden bakmaya zorlar ve onların iç dünyalarına derinlemesine bir yolculuğa çıkarır. Çökmüş toplumlarda, bireyin ahlaki ve manevi alanlarının yeniden canlandırılması, dışsal bir sığınaktan içsel bir sığınağa doğru kayar. Bu durumda, psikolojik motivasyonlar, dışarıda var olan ilişkilerin kurulmasına yardımcı olur ve karakterlerin içsel dünyalarını anlamak için önemli bir anahtar haline gelir.

İntizar Hüseyin, eserlerinde psikolojik anlatıma önem vermiş ve sembolik anlatım sisteminden büyük ölçüde faydalanmıştır. Semboller, karakterlerin içsel çatışmalarını ve duygusal zenginliklerini ifade etmede güçlü bir araçtır. Bu şekilde, okuyucuların karakterlerin deneyimlerini daha derinlemesine anlamalarına ve empati kurmalarına olanak tanır. Bu yaklaşımı, sembolizmin ve metaforların dostu olduğunu açıkça göstermektedir. Onun eserlerinde seyahat ve trajedi, geçmişin köklerini bulduğu metaforlar olarak sıkça karşımıza çıkar. Üslup ve yaklaşımı, doğru mizaca son derece yakındır ve bu doğruluk, onun geçmiş ilişkilerini canlı tutar. İntizar Hüseyin'in eserlerindeki doğruluk ve gerçeklik, okuyucuya hayatın gerçeklikleriyle yüzleşme cesareti verir. Onun sayfaları, hayatın görülen ve görülmeyen olaylarını tasvir etmeye yardımcı olur. Anlatımı, gerçeğe o kadar yakın ve dokunaklıdır ki, sınıf mücadelesi gibi derin konular, eserlerinde sıklıkla işlenir ve sırrın aynası haline gelir. İntizar Hüseyin'in eserleri, sadece dönemin toplumsal ve siyasi meselelerine ışık tutmakla kalmaz, aynı zamanda insanın iç dünyasına derinlemesine bir yolculuk yapar ve okuyucuya derin düşünce ve duygular yaşatır.

SONUÇ

Tezimizin başlığının “İntizar Hüseyin’in Öykülerinde Sembolizm Teması” olması nedeniyle öncelikli olarak İntizar Hüseyin’in doğduğu zamanda Hint Alt Kıtası ile ilgili bilgiler verilmiştir. 1947 yılında Hint Alt Kıtası’nda dini temellere dayanan büyük bir bölünme yaşanmıştır ve bu, beraberinde göç mübadelesini getirmiştir. Hindu ve Müslüman topluluklar arasında yaşanan çatışmalar, dehşet verici olaylara yol açmıştır. İnsanlar, adeta bir gecede evsiz, parasız ve yurtsuz kalmışlardır. Bu bedbaht olayları deneyimleyen ve şahit olan kişilerden biri de genç yaşta olan İntizar Hüseyin’dir.

Bu sebeple tezimizin I. bölümünde öncelikle, Hindistan’ın bölünmesinin sosyal, siyasi ve edebi ortamını detaylı bir şekilde incelenmiştir. Müslüman Hintlilerin yaşadığı can ve mal kayıplarını, psikolojik açıdan ne denli yıprandıklarını ve çektikleri acıları işlenmiştir. Hindistan’ın bölünmesi, tarih boyunca önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve bu bölünme, Hindistan’ı demografik, kültürel ve siyasi yapısını derinden etkilemiştir. Özellikle Müslüman Hint halkı üzerinde etkileri oldukça belirgin bir şekilde görülmüştür. Bölünme, toplumda derin bir kimlik krizine neden olmuş, insanlar arasında ayrılık duygularını körüklemiş ve birçok Müslüman aileyi zorlu kararlarla karşı karşıya bırakmıştır. Ayrıca, siyasi birliğin sağlanamaması yüzünden maruz kalınan darbelere de parmak basılmıştır.

Tezimizin II. bölümünde, yaşanan bu darbelerin Pakistan Edebiyatı’na olan etkilerinden bahsedilmiştir. Urdu Edebiyatı’nda bu dönemde hikâye türünün gazel nazaran daha çok ön plana çıktığını ve edebiyatçıların da doğal olarak ilgisinin hikâye türüne kaydığı görülmüştür. Yine bu dönemde bölünmenin de etkisiyle bu türde modernleşme hareketleri atılmış ve kısa öykü de yazarların gözdesi haline gelmiştir.

Bu dönemde, Pakistan Edebiyatı, yaşanan toplumsal ve siyasi değişimlere paralel olarak evrim geçirmiştir. Hikâye türü, Urdu edebiyatında daha fazla ilgi görmüş ve

yazarlar, bu türde eserler vermeye yönelmiştir. Edebiyatın klasik kalıplarından uzaklaşmasına ve yeni temaların, tekniklerin keşfedilmesine olanak sağlamıştır. Kısa öykü, yazarlar arasında popülerlik kazanmış ve edebi eserlerin önemli bir parçası haline gelmiştir.

Bu bölümlerde, Hindistan'ın bölünmesinin edebi ortama olan etkilerini ve Pakistan Edebiyatı'nın bu dönemdeki gelişimini detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Toplumsal ve siyasi değişimlerin, edebiyat dünyasında nasıl yankılandığını ve edebiyatçıların bu değişime nasıl yanıt verdiği incelenmiştir.

III. bölümde, Urdu edebiyatının farklı akımlarının ve hareketlerinin İntizar Hüseyin'in edebi kişiliği ve eserleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Modernizm akımının yükselişi, İlerici Hareket'in etkileri, Halka-i Erbab-ı Zouk topluluğunun ayrışması ve Sembolizm hareketinin ortaya çıkışı ele alınmıştır. Böylece İntizar Hüseyin'in edebi yolculuğunu daha detaylı bir şekilde analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Bu dönemde siyasi sebeplerden ötürü sansürün ve yasaklamaların etkisiyle Urdu edebiyatının yaşadığı zorluklar göz önüne serilmiş ve edebiyatçıların fikirlerini açıkça ifade etme zorluğu, Sembolizm hareketinin doğmasına yol açmıştır. Bu hareket, edebiyatçıların düşüncelerini daha örtük ve simgesel bir dille ifade etmelerine imkan sağlamıştır. İntizar Hüseyin de bu ortamda etkilenmiş ve günümüzün önde gelen Urdu sembolist yazarlarından biri haline gelmiştir.

Sembolizm öncesinde, Urdu edebiyatçıları arasında en gözde olan akım olan İlerici Hareket'in önemli figürlerinden biri olan Pirem Çand'a da değinilmiştir. İlerici Hareket, toplumsal değişim ve ilerleme ideallerini savunarak Urdu edebiyatında önemli bir etki yaratmıştır. Pirem Çand ise bu akımın önde gelen isimlerinden biridir ve Urdu edebiyatına önemli eserler kazandırmıştır.

İntizar Hüseyn'in edebi kariyeri, İlerici Hareket ve Sembolizm gibi akımların etkisi altında şekillenmiştir. Bu akımlar, onun edebi perspektifini ve yazın tarzını derinden etkilemiş ve onu bugünkü Urdu sembolist yazarlarından biri haline getirmiştir. İntizar Hüseyn'in eserlerindeki derinlik, sembolizmin etkisi altında gelişmiş ve onun edebi mirasını zenginleştirmiştir.

Tezimizin IV. bölümünde, İntizar Hüseyn'in çocukluk ve gençlik yıllarını, büyüdüğü aile ortamı anlatılmıştır. İntizar Hüseyn, 7 Aralık 1923 tarihinde Hindistan'ın Uttar Pradeş şehrinin Bulendşehr ilçesinin Dibai kazasında Hindu ve Müslümanların sulh içerisinde yaşadığı, kalabalık bir aile ortamında dünyaya gelmiştir. Babası Seyyid Manzar Ali'nin muhafazakar kişiliğinden ötürü modern eğitim almak yerine dini eğitim alması yönünde kuvvetli telkinlere mazur kalmıştır. Bu nedenle Farsça ve Arapça dillerini de küçük yaşta öğrenmiştir. İlerleyen yıllarda Dibai'den Hapur'a taşınmış ve burada modern eğitime ilk adımlarını atmıştır. Bu modern eğitim Meerut Koleji'nde yüksek lisansa kadar sürmüştür.

İntizar Hüseyn'in üniversite hayatında kurduğu arkadaşlıklar ve eleştirmenliğe olan ilgisinden yazarlık kariyerine geçişine dair bilgilere de tezimiz içerisinde yer verilmiştir. Aynı zamanda, bölünme esnasında maruz kaldığı zorluklar ve göç ettikten sonraki deneyimlerine de yer verilmiştir.

İntizar Hüseyn üniversite yıllarında yakın arkadaşı Muhammed Hasan Askari'nin daveti ve yönlendirmeleri üzerine Lahor'a gitmeye karar vermiştir. Lahor, o dönemde edebiyatın merkezlerinden biri haline gelmiş ve birçok edebiyatçı ve sanatçıyı bünyesinde barındırmıştır. İntizar Hüseyn, bu davet üzerine Lahor'a giderken, aslında birçok zorluğu ve belirsizliği göze almıştır. Ancak, bu karar, onun hayatında ve edebi kariyerinde dönüm noktalarından biri olmuştur.

İntizar Hüseyn'in Lahor'a göçü, onun edebi kişiliğinin oluşumunda ve Urdu edebiyatına katkılarında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu süreç, onun eserlerindeki derinlik ve çeşitliliğin temelini oluşturmuş ve Hint Alt Kıtası'nın bölünmesinin insanlar üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemesine olanak sağlamıştır.

Lahor'da geçirdiği zaman, İntizar Hüseyn'in edebi ve entelektüel gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Bu dönemde tanıştığı diğer edebiyatçılar ve sanatçılarla olan etkileşimi, onun düşünsel dünyasını zenginleştirmiştir. Ayrıca, Lahor'da yaşadığı deneyimler, İntizar Hüseyn'in eserlerinde sıklıkla işlediği toplumsal ve kültürel konuların da ilham kaynağı olmuştur.

İntizar Hüseyn gibi önemli bir yazarın yaşamı, Hindistan'ın bölünmesinin etkileriyle şekillenmiştir. İntizar Hüseyn, bölünme sonrası ortaya çıkan yeni bir Hindistan'ın parçası olmanın karmaşıklığıyla mücadele etmiş ve bu sürecin yarattığı travmaları edebi eserlerinde işlemiştir. Onun eserleri, bireyin ve toplumun bölünmenin yarattığı kaosla başa çıkma çabalarını, kimlik arayışını ve geçmişle yüzleşmeyi ele almaktadır.

Bunun yanı sıra, bölünmenin ruhunda bıraktığı acıların, İntizar Hüseyn'in kendisini pragmatik bir bakış açısına sürüklediği ve melankolik bir kişiliğe bürünmesindeki etkileri ve bu durumun üslubuna ve direkt bir şekilde eserlerine yansımaları da ele alınmıştır. İntizar Hüseyn'in eserlerindeki melankoli ve derinlik, bölünme sonrası yaşanan travmaların izlerini taşımaktadır ve bu, onun eserlerinin temel niteliklerinden biri haline gelmiştir.

Bu bölümde, İntizar Hüseyn'in yaşamı ve eserlerinin bölünmenin etkileriyle nasıl şekillendiğini derinlemesine incelenmiştir. Onun edebi yolculuğu, kişisel deneyimleri ve bölünme sonrası Hindistan toplumunun ruh hali anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bölünmenin, Müslüman Hint toplumu üzerindeki sosyal, kültürel ve psikolojik etkilerini ele alınmış ve bu sürecin bireylerin hayatları üzerindeki derin etkileri analiz edilmiştir. Aynı zamanda, İntizar Hüseyin'in yaşamı üzerindeki bölünmenin izlerini ve bu dönemin eserlerine olan yansımalarını detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Ayrıca İntizar Hüseyin'in Sembolizm akımını benimsemesi ve eserlerinde çokça metaforlar kullanmasına, okuru derin düşüncelere daldıran dolaylı anlatım tekniğinden de bahsedilmiştir.

Tezimizde, İntizar Hüseyin'in yanı sıra diğer Urdu edebiyatı yazarları ve edebiyatçıları üzerindeki etkilerden de bahsedilmiştir. Bölünme sürecinin Urdu edebiyatını nasıl etkilediği, yazarların eserlerindeki temalar ve anlatımlar üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Bu çalışmada, bölünmenin insanların hayatlarını, ilişkilerini ve toplumsal yapısını nasıl değiştirdiğini anlatan yazarların eserleri literatüre taşınmıştır. Bölünme sürecinin, Urdu edebiyatı üzerinde derin ve kalıcı bir etkisi olduğu ortaya konmuştur. Bu etki, sadece İntizar Hüseyin gibi belirli yazarlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda birçok farklı edebiyatçının eserlerinde de kendini göstermiştir.

Sonuç olarak, bu tezde Hindistan'daki bölünme sürecinin Müslüman Hint toplumu ve Urdu edebiyatı üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. İntizar Hüseyin'in yaşamına olan etkileri ve diğer yazarlar üzerindeki izleri ele alınarak, bölünmenin edebiyat dünyasındaki yankıları derinlemesine analiz edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ahmad, D. (2017). İntizar Hüseyn: Udu Afsane Ne Ki Tehzibi Revayat Ka Amin. N. Anees (Ed.), Hayat-o-Fan içinde (s. 89-100). West Bengal Urdu Academy.
- Altundaş, C. (2016). Türk Edebiyatında Sembolizm. Hacettepe Üniversitesi.
- Anees, N. (2017). Mükaddime. N. Anees (Ed.), Hayat-o-fan içinde (s. 9-42). West Bengal Urdu Academy.
- Ashfaq, A. (1995). *Urdu Ghazal Mein Alamat Nigari*. Bahra House, Qaisar Bagh, Lucknow.
- Atasagun, G. (1997). Sembol ve Sembolizm. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(7).
- Bhalla, A. (1999). Memory, History and Fictional Representations of the Partition. Economic and Political Weekly, 34(44), 3119–3128.
- Bhalla, A. (2015). In Conversation with Intizar Husain: Some Remembered, Some Imagined. Manoa, 27(1), 245–256.
- Çakmakçı, M. K. (2017). Halka-yı Erbab-ı Zevk ve Urdu Şiirine Yansımaları. Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of Turk & Islam World Social Studies, 4(15), 355-363.
- Doğan, G. (2014). 1947 Sonrası Urdu Hikayeciliği ve İntizar Hüseyn. İstanbul Üniversitesi.
- Dubey, İ. (2021). Muhajir Narratives of Homes Lost and Found: Nostalgia and Belonging in the Novels of Intizar Husain and the Columns of The Daily Pasban. Journal of Migration Affairs, IV(1), 54-76.
- Durgun, R. (2013). Modern Urdu Hikâyesinin Doğuşu ve Gelişimi, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sa:29, Konya 2013
- Gazali, Ö. (2017). Alamaton Ka Zaval Our İntizar Hüseyn. N. Anees (Ed.), Hayat-o-Fan içinde (s. 132-182). West Bengal Urdu Academy.
- HASAN, M. (2004). Partition Narratives. Oriente Moderno, 23 (84)(1), 103–130.
- Hüseyn, İ. (1983). "Literature of Our Time", Journal of South Asian Literature, Çev. John A. Hanson18(2), C:XVIII, Sa: 2, 1983

- Kanwal, I. (2017). Dara Se Baçatra Edip: İntizar Hüseyn. A, Naeem (Ed.), Hayat-o-Fan içinde (s. 48-49). Maghribi Bengal Urdu Academy.
- Khan, D. H. (2017). Vasbati Ka Samacyati Mutala. N. Anees (Ed.), Hayat-o-Fan içinde (s. 203-212). West Bengal Urdu Academy.
- Memon, M. U. (1981). Reclamation of Memory, Fall, and the Death of the Creative Self: Three Moments in the Fiction of Intizar Husain. *International Journal of Middle East Studies*, 13(1), 73-91.
- Memon, M. U. (1980). Partition Literature: A Study of Intizar Husain. *Modern Asian Studies*, 14(3), 377-410.
- Momin, N. Ş. (2017). İntizar Hüseyn Ki Fiksari Cihat: Eyk İhmali Cahzah. N. Anees (Ed.), Hayat-o-fan içinde (s. 182-186). West Bengal Urdu Academy.
- Narang, G. C. (2009). Fiction Sheriyaat Tashkeel-o-Tanqeed, Educational Book House, Aligarh.
- Özcan, A. B. (2005). Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği: Urdu Nesri, Hdy Yayınları, Ankara.
- Pray, B. R., Hüseyn, İ., ve Memon, M. U. (1983). A Conversation Between Intizar Husain and Muhammad Umar Memon. *Journal of South Asian Literature*, 18(2), 153-186.
- Raghavan, P. (2012). The Finality of Partition: Bilateral Relations Between India and Pakistan. (Doktora tezi, Universty of Cambridge, Cambridge). Erişim adresi <https://api.repository.cam.ac.uk/server/api/core/bitstreams/b5c55f39-6d62-434e-8c87-bd2691b81815/content>
- Sıddıki, H. R. (2017). Urdu Afsana ki Maha Dev: İntizar Hüseyn. N. Anees (Ed.), Hayat-o-Fan içinde (s. 331-352). West Bengal Urdu Academy.
- Soydan, C., (2006). Urdu Dilinde Protest Edebiyat. Nüşa, sa.20, 147-158.
- Soydan, C., (2001). Urdu Öyküsünde Fesadat Dönemi. Nüşa, sa.1, 55-62.
- Şehnaz, R. (2009). “Yeni Edebiyatta Pakistanlılık Bilinci”, Nüşa Şarkiyat Araştırmaları Dergisi, Çev. Celal Soydan, Yıl: 9, Sa:29, 2009/II
- Zafer, Ş. (2017). İntizar Hüseyn... Kadim o Cedid Ka İmtizah. N. Anees (Ed.), Hayat-o-Fan içinde (s. 212-226). West Bengal Urdu Academy.

WEB KAYNAKLARI

- Alam, M. B. (2016, Şubat). Intizar Husain: Finding Past Again. Herald. <https://herald.dawn.com/news/1153340>
- Hüseyin, İ. (1961). Alamaton Ka Zaval. Rekhta. <https://www.rekhta.org/articles/alaamaton-ka-zawaal-intizar-hussain-articles?lang=ur>
- Hüseyin, İ. (1981). Dedh Baat Apne Afsaane Per. Rekhta. <https://www.rekhta.org/articles/dedh-baat-apne-afsaane-par-intizar-hussain-articles>
- Hüseyin, İ. (t.y.) Erişim adresi <https://www.rekhta.org/articles/fasaadaat-ke-afsaanon-ka-propaganda-ee-pahloo-intizar-hussain-articles?lang=ur>
- Hüseyin, İ. (t.y.). Erişim adresi: <https://www.rekhta.org/articles/ijtemaai-tahzeeb-aur-afsaana-intizar-hussain-articles?lang=ur>
- Hüseyin, İ. t.y. Erişim adresi <https://www.rekhta.org/articles/adab-ghode-se-guftugoo-intizar-hussain-articles?lang=ur>
- Hüseyin, İ. (2012). Justuju Kya Hai?, Educational Publishing House, Delhi.
- Hüseyin, İ. t.y. Erişim adresi <https://www.rekhta.org/articles/likhna-aaj-ke-zamane-mein-intizar-hussain-articles?lang=ur>
- Şahbaz, D. ve Kökdemir, E. (2020). Buddhist Metin Cātakaların İntizar Hüseyin'in Öykücülüğüne Yansımaları: Kaplumbağa Öyküsü. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(4), 1447-1463. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.779908>

ÖZET

Çalışmamızın temelini Urdu edebiyatının önde gelen yenilikçi yazarlarından biri olan İntizar Hüseyin oluşturmaktadır. 1947 yılında Hindu ve Hint Müslümanları arasındaki dini anlaşmazlıklar ve bağımsızlık hislerinin zirve yapması sonucu ortaya Pakistan ve Hindistan adlı iki ayrı devlet ortaya çıkmıştır. Müslümanlar Pakistan'a, Hindular ise Hindistan'a göç etme durumunda kalmışlardır. Genç yaşında olmasına rağmen İntizar Hüseyin de bu mübadeleden nasibini almış ve Pakistan'a göç etmiştir. Dört bölümden oluşan tezimizin I. bölümde Bölünmenin ardından Pakistan'ın toplumsal dinamiklerini, siyasi atmosferini ve edebi ortamı ile ilgili bilgiler verilmiştir. II. bölümünde Urdu Hikâyesinin ne şekilde etkilendiğine, Bölünme sonrasındaki modernleşme adımlarına ve kısa öykünün hangi koşullarda ortaya çıkışına, III. bölümünde İntizar Hüseyin'in edebi kişiliğinin oluşmasında önemli olan faktörler ve akımlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. IV. ve son bölümümüzde ise İntizar Hüseyin'in hayatına ve edebi üslubuna değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İntizar Hüseyin, Sembolizm, Urdu Hikâyeciliği, Bölünme

ABSTRACT

The basis of our study is Intizar Hussein, one of the leading innovative writers of Urdu literature. In 1947, two separate states, Pakistan and India, emerged as a result of religious disagreements and independence feelings between Hindus and Indian Muslims. Muslims had to migrate to Pakistan and Hindus to India. Despite his young age, Intizar Hussein also got his share of this exchange and immigrated to Pakistan. In the first part of our thesis, which consists of four chapters, information about the social dynamics, political atmosphere and literary environment of Pakistan after the Partition is given. II. In the section, how the Urdu Story was affected, the modernization steps after Partition and the conditions under which the short story emerged, III. In this section, the factors and movements that are important in the formation of Intizar Hussein's literary personality are examined in detail. IV. and in our last chapter, Intizar Hussein's life and literary style are mentioned.

Keywords: Intizar Hussein, Symbolism, Urdu Narration, Partition